

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN
AİLE BİRLİĞİNE ÖNEM VERME DEĞERİNİN METAFORLAR
YOLUYLA İNCELENMESİ

MUHAMMET MUSTAFA AKÇAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MART, 2020
MUĞLA

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE
BİRLİĞİNE ÖNEM VERME DEĞERİNİN METAFORLAR YOLUYLA
İNCELENMESİ

MUHAMMET MUSTAFA AKÇAY

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce
Yüksek Lisans
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 13.03.2020

Tez Danışmanı : Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Abdullah UĞUR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

MART, 2020

TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 20/02/2020 tarih ve 323/3 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/7 maddesine göre, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Muhammet Mustafa AKÇAY'ın "Sosyal Bilgiler Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Metaforlar Yoluyla İncelenmesi" başlıklı tezini incelemiş ve aday 13/03/2020 tarihinde saat 14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin kabul edildiğine oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Ibrahim GÜNER

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Abdullah UĞUR

Üye

Doç. Dr. Muhammet AVAROĞULLARI

Üye

ETİK BEYANI

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanan “Sosyal Bilgiler Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Metaforlar Yoluyla İncelenmesi” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışmasında;

- Tez içinde sunulan veriler, bilgiler ve dokümanların akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde edildiğini,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçların bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunulduğunu,
- Tez çalışmasında yararlanılan eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterildiğini,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapılmadığını,
- Bu tezde sunulan çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 13/03/2020

MUHAMMET MUSTAFA AKÇAY

Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ORTAOKUL 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN AİLE BİRLİĞİNE ÖNEM VERME DEĞERİNİN METAFORLAR YOLUYLA İNCELENMESİ

Muhammet Mustafa AKÇAY

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Mart 2020, Sayfa: XIII+87

Aile; günümüz toplumunda çekirdek aile olarak ortaya çıkan tanıma istinaden kan yoluyla akrabalık kurulan baba, anne ve çocuklardan oluşan toplumun en küçük kurumdur. Bireylerin eğitiminin ilk başladığı yer olan aile kurumu çocukların doğruyu yanlış öğrendiği ilk yerdir aynı zamanda toplumumuzu ayakta tutan kök değerlerimizin ilk öğrendiği yer aile birliğidir. İnsanların sosyal hayatta birbirine karşı davranışı, yaklaşımı bireyleri etkilemektedir. Çocuğun gelişimini de birçok faktör etkilemektedir. Aile içinde birbirimize olan tutumumuz çocuğun mizacını şekillendirmektedir: Aile içinde bireylerin birbirine karşı etkili iletişimi, hoşgörölü ve anlayışlı olması aile birliğinin temellerini atmaktadır. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin “Aile birliğine önem verme değerine” yönelik tutumlarının metaforlar yoluyla belirlenmesi istenmektedir. Araştırmanın katılımcıları 2019-2020 eğitim-öğretim yılı içerisinde Ankara ilinde öğrenim gören Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerdir. Araştırma 447 Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri tüm anket formlarında bulunan “Aile Birliği.....gibidir, çünkü...” ifadesi yardımıyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin analizinde içerik analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda “Aile birliği değerine” yönelik Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci öğrencileri tarafından en fazla ağaç, çiçek, zincir, su hayat, güneş olarak algıladıkları görülmektedir. Ayrıca öğrencilerin aynı metaforları farklı kategoriler altında kullandıkları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Ortaokul Öğrencisi, Sosyal Bilgiler, Metafor, Algı

ABSTRACT

EXAMINATION THE ATTITUDE OF SOCIAL STUDIES SECONDARY SCHOOL 8th GRADE STUDENTS ABOUT THE IMPORTANCE OF UNITY OF FAMILY BY METAPHORS

Muhammet Mustafa AKÇAY

Master Thesis, Department of Turkish and Social Sciences Education, Social
Studies Department of Education

Supervisor: Prof. Dr. İbrahim GÜNER

March 2020, Page: XIII+87

The family, that consists of the father, mother and children who are related by blood, is considered as the smallest institution of the society. The family institution, where the education of the individuals began, is the first place that children learn to evaluate their actions whether ethical or not. However, the most important social values, that keep the society together, are taught in family. The attitude of people towards each other in social life affects individuals from many aspects. Also, the children are affected from attitude of the society. Therefore, their personality improves through the way that is drawn by society itself. The factors like strong communication, toleration and sympathy among the family members, are important on intensifying the relationships of family. The aim of the study is to determine the attitude of the students on importance of family values through applying metaphorical techniques. Participants of the research are social studeis secondary school eighth grade students studying in Ankara during the 2019-2020 academic year. The survey social studies has 447 participants. The datasets of the survey are collected with statement. The statement is “the unity of family is like ....., because .....””. Content analysis method is used in the research. The overall results of the research show that students consider the unity of family as tree, flower, chain, water, life and the sun. However, the participants used the same metaphors in different categories.

Keywords: Secondary School Student, Social Studies, Metaphor, Perception

ÖNSÖZ

Araştırma Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır ve toplumumuzun en önemli kurumlarından biri olan aile birliği üzerinden çalışma yürütülmüştür. Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “Aile birliğine önem verme” değeri metafor yoluyla incelenmiştir.

Çalışmanın tamamlanmasına kadar ki süre boyunca her zaman yanımda olan ve hiçbir yardımı benden esirgemeyen çok değerli hocam tez danışmanım Prof. Dr. İbrahim GÜNER’e teşekkür eder ve şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans yoluna girmemde bana her zaman destek olan beni teşvik eden çalışmam boyunca ve sosyal hayatta her zaman yanımda olan hiçbir desteği benden esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Zafer TANGÜLÜ, Doç. Dr. Bahadır KILCAN, Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ, Doç. Dr. Vesile ALKAN, Arş. Gör. Dr. Ahmet VURGUN’a her zaman yanımda oldukları için saygı ve sevgilerimi sunar ve teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	V
ABSTRACT	VI
ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ.....	XI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	xii
EKLER DİZİNİ.....	xiii

BÖLÜM I GİRİŞ

1.1. Genel Amaç ve Alt Amaçlar.....	3
1.1.2. Alt Amaçlar.....	3
1.2. Araştırmanın Önemi	3
1.3. Araştırmanın Sayıltıları	4
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.5. Tanımlar.....	5

BÖLÜM II KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve.....	6
2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihçesi	9
2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Türkiye'deki Gelişimi	11
2.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Eğitimi	13
2.5. Değerler	17
2.5.1. Aile Birliği	25
2.6. Metafor Kavramı	28
2.7. Alanla İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar	31

BÖLÜM III YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	36
3.2. Evren Örneklem.....	37
3.3. Veri Toplama Araçları.....	37
3.4. Verilerin Toplanması.....	39
3.5. Verilerin Analizi.....	39
3.5.1. Metafor kodlama aşaması.....	40
3.5.2. Eleme aşaması.....	40
3.5.3 Kategori geliştirme aşaması.....	41
3.5.4. Geçerlilik ve güvenilirliği sağlama aşaması.....	41
3.5.5. Verilerin bilgisayar ortamına aktarılması.....	42

BÖLÜM IV BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	43
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	51
4.2.1. Kategori 1: Birbirini Tamamlayan.....	53
4.2.2. Kategori 2: Destek Sağlayan.....	55
4.2.3. Kategori 3: Kılavuzluk Eden.....	57
4.2.4. Kategori 4: Mutlu Ortam.....	59
4.2.5. Kategori 5: Değeri Paha Bıçilemez Olan.....	60
4.2.6. Kategori 6: Düzenli ve Sistemli Olan.....	62
4.2.7. Kategori 7: Demokratik ve adaletli olan.....	64
4.2.8. Kategori 8: Anlaşılması Güç Olan.....	65

BÖLÜM V TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma ve Sonuç.....	66
5.1.1. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Elde Edilen Metaforlardan Çıkarılan Sonuçlar.....	66
5.2. Öneriler.....	73

KAYNAKÇA.....	76
EKLER	85
ÖZGEÇMİŞ.....	87

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. İlkokul Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı.....	43
Tablo 2. Öğrencilerin ‘Aile Birliğine Önem Verme Değerine’ Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri	51
Tablo 3. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Birbirini Tamamlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	53
Tablo 4. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Destek Sağlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	55
Tablo 5. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Kılavuzluk Sağlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	57
Tablo 6. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Mutlu Ortam Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	59
Tablo 7. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Değeri Paha Biçilemez Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar.....	60
Tablo 8. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Düzenli ve Sistemli Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	62
Tablo 9. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Demokratik ve Adaletli Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar.....	64
Tablo 10. Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Anlaşılması Güç Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar	65

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt: Aktaran

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

NCSS: National Council for the Social Studies

Vb. Ve Benzeri

yy. Yüzyıl

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Araştırma İzni	85
Ek 2. Anket Formu	86

BÖLÜM I

GİRİŞ

Aile, bireylerin pek çok yönden gelişimini sağlayan çok boyutlu bir süreçtir. Bireyleri fiziksel ve zihinsel olarak geliştirmenin yanında birçok değer ilk olarak aile birliği içinde öğrenildiği bilinmektedir (Şen ve Demirkan, s. 3). Bireylerin toplumsal var oluşunu sağlayan aile; sevgi, saygı, hoşgörü, dürüstlük gibi temel değerlerin ilk olarak öğrenildiği yerdir. Bu yüzden aile aslında örgün olmayan bir eğitim alanıdır (İnandı, 2008). Bireylerin ihtiyaçlarının karşılanmasında aile kurumunun yanında en önemlisi eğitim kurumudur. Eğitim kurumlarında örgün öğretim yoluyla bireyler sistemli olarak bilgileri kazanır. Aile birliğinin var olması ile birlikte bireylerin aile içinde öğrendikleri dayanışma, birliktelik, yardımlaşma gibi değerler bireylerin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmesinin yanında uzun bir süreç olan örgün eğitim hayatlarında onların her zaman karşılaştıkları bilgi ve becerilere kaynaklık edip bilgileri daha kolay özümsemelerine imkân sağlayacaktır. Sosyal bilgiler dersinin en önemli amacı bireylerin toplumsal var oluşunu gerçekleştirmek ve onların kendi kararlarını alabilmesine olanak sağlamaktır ki aile kurumu ve eğitim kurumu ne kadar birlikte hareket ederse Sosyal Bilgiler dersinin amacına etkili bir şekilde hizmet etmiş olur (Çelenk, 2003, s. 28-34).

Bireylerin okul hayatının başlamasıyla birlikte beklentileri ilgileri ve istekleri farklılaşabilmektedir bu durumda aile ve öğretmen iletişimi ön plana çıkmaktadır. Öğrencilerin, algılamalarını ve deneyimlerini kestirebilmek açısından öğretmen ve aile iletişimi çok önemlidir. Öğretmen öğrencilerin bireysel farklılığını bilip onların ilgi ve ihtiyaçlarına göre dersi işlerse öğrenciler okulda daha çok başarı gösterebilir ve toplumsal hayatta daha aktif olabilirler. Bu noktadan hareketle ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin yetişkin bireylere göre olaylara ve olgulara yükleyebileceği anlamlarda farklılaşabilir

soyut düşünme evresine geçiş aşamasında oldukları için bu yaştaki öğrencilerin olaylara yaklaşımı ve çıkarım yapabilme durumları değişebilmektedir. Piaget'in bir çalışmasına rüyalar üzerinden bu konu üzerinde çalışmalar yapmıştır. 4-11 yaş çocukları ile yaptığı çalışmada rüyanın ne olduğunu, nasıl bir şey olduğunu sormuştur. Çocukların cevapları: rüyalar önümüzdedir kafamızın içindedir, rüyalar aydan gelir, lambadan gelir şeklinde olmuştur. Çocuklar ve yetişkinler arasındaki kavramlara yüklenen anlamlar bu şekilde farklılaşabilmektedir. Bu farklılıklar yetişkin ve çocuktaki algılama farklılığından da kaynaklanabilmektedir. Örnekte görüldüğü gibi bireylerin kavram ve olaylara yüklediği anlam yaş grubuna göre veya yaşanmışlıklara göre değişmektedir. Esasen tam bu noktada bireylerin duygu ve düşüncelerinin dayanak noktasını kestirebilmek adına yaşadıkları olayların temeline inebilmek için algılardaki farklılaşmalar çalışmanın amacına uygun olarak önemli görülmektedir (Piaget, 2013). Çocuğun zihnindekileri algılamaları belirlemek için birçok farklı ve yöntem vardır bunlardan biriside metafordur. Shuell: "Eğer bir resim 1000 kelimeye bedelse bir metafor da 1000 resme bedeldir diyerek metaforun gücünü vurgulamaktadır" (Shuell, 1990, s. 102-108). Shuell'in vurguladığı esas nokta metaforların, bilgiyi özümseme noktasında görsel nesnelere daha etkili olduğudur. Metaforlar ile edindiğimiz bilgileri kolay bir şekilde zihinde yapılandırabiliriz ve edindiğimiz bilgilerin uzun süreli belleğimizde kalabilmesine imkan sağlayabiliriz.

Fotoğraflar, nesnelere hayal dünyamızda sabit bir görsel oluştururken metaforlar yardımı ile çok boyutlu düşünebilir, kullanılan metafor ile bireyin özel durumları ile bilinçaltında yatan birçok kavram, yapı, ortaya çıkabilir. Bunun yanında çocuğun olaylara yaklaşım şeklini ve olası çözüm yollarında nasıl davranacağını kestirebilmekle birlikte öğretim programını öğrencilerin bireysel farklılığını dikkate alarak düzenleyebilmemize olanak sağlar (Shuell, 1990, s. 102-108). Metaforlar eğitimde genel olarak az sözcükle çok şey anlatmasının yanı sıra zihinde görsel bir imge yaratır. Kavramların ve konunun anlaşılmasını ve somutlaştırılmasını kolaylaştırır, örnekler sunarak öğrenmeyi kolaylaştırır. Metaforlar bilgiyi zihinde inşa ederek eski ve yeni öğrenmeler ile bağlantı kurar. Öğrencilerin bireysel düşünerek çıkarım yapmasına olanak sağlar ve yapılandırmacı eğitim anlayışına uygundur. Öğrencilerin rahatça birbirleriyle iletişime geçmesine imkân sağlar, kendilerini ifade etme gücünü geliştirir. Aslında bildikleri ancak farkında olmadıkları birçok kavram, olgu ve bilginin açığa çıkmasını sağlar (Kılcan, 2017, s. 93-112).

1.1. Genel Amaç ve Alt Amaçlar

Bu çalışmanın temelde tek amacı vardır: Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin “Aile Birliğine Önem Verme Değerine” ilişkin görüşlerini metaforlar yoluyla tespit etmektir.

1.1.2. Alt Amaçlar

- 1) Öğrencilerin “Aile birliğine önem verme değerine” yönelik geliştirdikleri metaforlar nelerdir?
- a) Öğrencilerin geliştirdikleri bu metaforlar nasıl kategorileştirilmiştir?

1.2. Araştırmanın Önemi

Aile birliğine önem verme değerinin tercih edilme sebebi toplumumuzun en önemli kurumlarından birisi olan aile birliği hakkında geleceğimizin teminatı olan öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ortaya çıkartabilmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda ağaç yaşken eğilir mantığından hareketle ortaokul öğrencilerin bu değere ilişkin olumlu ya da olumsuz tutumlarını belirleyebilmek amacıyla “Aile birliğine önem verme” değeri metafor yoluyla incelenmiştir. Çalışmaya başlamadan önce Sosyal Bilgiler eğitimi alanında değerler eğitimi ve metafor çalışmaları incelenmiştir. Literatürde değerlerle ilgili pek çok çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çalışmaların birçoğu Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarına uygulanmıştır: (Kantekin, 2018; Çeliksoy, 2019; Karapınar, 2017). Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde aktarılması gereken farklı değerlere yönelik çalışmalar da mevcuttur: (Akgül, 2020; Kınacı, 2018; Kılıç, 2020; Tünkler, 2013; Yalçın, 2018). Aile ile ilgili çalışmalar incelendiğinde çalışmalar iki şekilde yoğunlaşmıştır: Aile içi şiddet, aile içindeki sosyoekonomik sorunlar, evlenme, boşanma, huzursuzluk vb. gibi çalışmalar: (Özari, 2019; Yazıcı, 2019). İkinci olarak aile değerine yönelik metafor çalışmaları ilkökul öğrencileri ve öğretmen adaylarına uygulanmıştır: (Bayırlı, 2018; Ceylan, 2016). Sosyal Bilgiler eğitimi alanında değerlerle ilgili yapılan birçok çalışma mevcuttur ancak aile birliğine önem verme değeri ile ilgili metafor yoluyla inceleme noktasında yeterli düzeyde araştırma mevcut değildir. İlk olarak Sosyal Bilgiler eğitimi

alanında “Aile birliğine önem verme” değerine yönelik çalışmaların eksikliğinden dolayı ve bu değere yönelik Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri ile birlikte bir çalışmanın yürütülmemesinden dolayı “Aile birliğine önem verme” değeri tercih edilmiştir ve metafor yoluyla incelenmek istenmiştir. Öğrencilerin derslere, değerlere, kavramlara, olgulara karşı tutumlarını belirleyebilmek kolay değildir. Metaforlar öğrencilerin zihninden geçen olumlu veya olumsuz tutumları en güzel şekilde gün yüzüne çıkartabilir. Metaforlar ile öğrenciler soyut ve muğlak kavramların anlaşılmasını noktalarına ışık tutarak kavram ve olguların daha kolay algılanmasını sağlar (Merdivan, 2007). Bu yöntemle öğrencilerin zihinlerindeki kavram yanılgılarını belirlenebilir zor ve karmaşık konuların algılanmasını sağlayarak bilgiyi kalıcı hale getirebilirler. Bunun yanında merak, sorgulama, keşif yapma gibi zihinsel faaliyetler ile öğrenciler bilgiye kendi deneyimleri yoluyla ulaşabilirler (Lakoff ve Johnson, 2010). Bu sebeplerden dolayı “Aile birliğine önem verme” değeri metafor yöntemiyle araştırılmıştır. Literatüre katkı sağlamak ve metaforlar yoluyla Sosyal Bilgiler alanındaki değerlerin incelenerek ileriye dönük yapılacak çalışmalara örnek olması bakımından bu çalışma önem arz etmektedir. Çalışmanın özgünlüğü Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerine yönelik olması bakımından ve “Aile birliğine önem verme” değerinin Sosyal Bilgiler eğitimi alanında daha önce metafor yoluyla incelenmemiş olmasından gelmektedir.

1.3. Araştırmanın Sayıtları

Bu araştırmanın verilerini oluşturacak öğrencilerin kendilerine yöneltilecek soruları doğru anladıkları ve içtenlikle cevap verecekleri varsayılmaktadır. Bunun yanında toplanan bulguların kategori oluşturma safhasında objektif bir biçimde hareket edildiği varsayılmıştır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma, 2019-2020 eğitim yılı içinde Ankara ili merkez ve ilçe ilköğretim okulları ile araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Öğrencilerin ortaya çıkardığı metaforlar benzetmeler yardımıyla öğrencilere uygulanan anket formu ile birlikte “Aile birliğine önem verme” değerine ilişkin düşüncüklerini açığa

çıkartmak amacıyla anket formunda yer alan sorularla ve katılımcıların verdiği cevaplarla sınırlı kalacaktır.

1.5. Tanımlar

Aile: Aile, topluma hazırlama sürecinin belli aşamada ilk olarak başladığı, birbirleri arasında çıkara dayalı ilişkilerin olmadığı, temel ölçüde ekonomik ilişkilerin olduğu baba, anne ve çocuklardan oluşan toplumsal kurumdur (Ozankaya, 1984).

Değer: Değer, bireyleri bir arada tutan toplumun arzu edilen nihai hedefte buluşmasını sağlayan belirli seçenekler arasından tercih edilen soyutlamalardır (Yazıcı, 2014).

Sosyal Bilgiler: “Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla, tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevre ile etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005).

Metafor: Metafor, bilinen ya da bilinmeyen olguların öğretimini sağlar aslında bildiğimiz ancak farkında olmadığımız kavramları gün yüzüne çıkarmayı ve öğrencileri yaratıcı düşünmeye sevk etme amacıyla kullanılır.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

1800'lü yılların sonuna doğru Amerika Birleşik Devletleri'nde Sosyal Bilgiler kavramı ortaya çıkmaya başlamıştır. Sosyal Bilgiler kavramı ilk ortaya çıkmaya başladığı zamanlarda birçok yeniliğin öncüsü olarak "Sosyal" sözcüğü kullanılmaktaydı (Hertzberg, 1981). Bu güne kadar pek çok farklı tanımları yapılmış olsa da Sosyal Bilimlilerin temel dayanak noktasını insan ve insanların yapıp ettikleri uğraş alanları oluşturur. İlk çağdan beri süregelen süreçte insanların hayatlarında karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelme çabası bir disiplin olarak Sosyal Bilimin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bireylerin aynı toplum içinde bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte birtakım problemler ortaya çıkmış ve dolayısıyla da Sosyal Bilimlere "sorun çözme" görevi yüklenmiştir. İnsanların yaşam standartlarının değişmesiyle örnek olarak: göçebe toplumdaki yerleşik yaşama geçiş, akabinde kırdan kente göç, sanayi devrimi gibi olgular beraberinde birçok sorunu da getirdiği için bireysel ve toplumsal sorunlarla baş edebilmenin yolları aranmıştır. Bu nedenle sosyal bilimlere problemlerin üstesinden gelme görevi atfedilmiştir. Sosyal bilimlerin içindeki farklı disiplinleri bütünleştirilmiş olarak daha basite indirgemek amacıyla Sosyal Bilgiler dersine olan ihtiyaç artmış ve Sosyal Bilgilerin önemi ortaya çıkmıştır. Esasında Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan sosyoekonomik ve kültürel sıkıntılara dayalı olarak, 19.yüzyıl sonlarına doğru Sosyal Bilgilerin ehemmiyeti artmış ve bir disiplin olarak ortaya çıkmaya başlamıştır (Bilgili, 2006, s. 3-56).

İnsanların doğup büyüdüğü çevrenin ilke ve kurallarını öğrenmesi için belli başlı becerileri ve bilgileri kaçınılmaz olarak öğrenmek durumundandır, buda aslında Sosyal Bilimlerin kapsamına giren derslerin insanlığın var olduğu zamandan beri ortaya çıktığı ileri sürülebilir (Sönmez, 2005, s. 458). Bu noktada Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler arasındaki farka da vurgu yapmak gerekmektedir. Sosyal bilgiler okullarda örgün eğitim yoluyla sistematik olarak, yaşanan toplumla ilgi faydalı ve önemli bilgilerin okul vasıtasıyla verildiği bir derstir. Buradaki sistematik ve düzenli olmasının altına çizmek gerekir. Bilgiyi dışarıdan yaygın eğitim yoluyla yani bilginin nereden ve nasıl edinildiğini bilmeden yaşadıkları ve gördüklerine nazaran öğrenmesi Sosyal Bilgilerin sistematik ve düzenli bir şekilde öğrenilmesinin ayrımını yapmaktadır. Örnek olarak bir kişinin güzel şarkı söylemesi, akıcı konuşması, mantıklı cevaplar verebilmesi, güncel olaylar hakkında bilgi sahibi olabilmesi bilgiyi dış dünyadan sistematik olmadan kendi yeteneği ve çabalarıyla öğrendiğini gösterir. Ancak bu kişi bilgiyi ihtiyacı olduğu zaman kullanamayabilir veya okulda örgün eğitim almazsa hedeflerine ulaşamayabilir. İşte bu noktada bireylerin edindiği bilgileri derli toplu bir şekilde bütünleştirip gerektiği yerde kullanabilmesi, bilgilerin sistematik ve düzenli olarak alınması ile elde edilebilir (İnan, 2014). “Sosyal bilimler ise bireylerin toplumda daha iyi ve mutlu yaşayabilmesinin kapılarını aralar” (İnan, 2014). Sosyal Bilgilerin iç içe olduğu alan beslediği kaynak ise Sosyal bilimlerdir. Sosyal bilgiler etkili vatandaş yetiştirmek gayesiyle Sosyal Bilimlerden aldığı bilgileri harmanlayarak sistemli ve düzenli olarak kullanır.

Türkiye’de Sosyal Bilgiler dersinin gelişim çizgisi 1924 yılında Malumat-ı Vataniye ile birlikte tarih ve coğrafya derslerinin yoğunluğu ile işlenmiştir. Daha sonra 1926 yılı öğretim programında tarih ve coğrafya dersi ile birlikte yurt Bilgisi dersi de eklenmiştir. 1936 yılında Sosyal bilgiler dersine var olan derslerin yanında Aile Bilgisi ile ilgili derslerinden eklendiği görülmektedir. 1968 yılında Sosyal Bilgiler dersinin kapsamına giren dersler tarih, coğrafya ve yurt Bilgisi dersleri birleştirilerek Sosyal Bilgiler adını almıştır. Akabinde devam eden yıllarda 1974-1975 yılında Sosyal Bilgiler adıyla ortaokullarda okutulmaya başlamıştır. Dünya da ise 1960 yılından başlayarak Sosyal Bilgiler dersine karşı eleştiriler baş göstermeye başlamıştır. Devam eden yıllarda “Yeni Sosyal Bilgiler” adıyla bir reform çalışması başlamıştır. Yeni Sosyal Bilgiler ile birlikte Tarih ve Coğrafya Dersinin ağırlığı azaltılarak Sosyal bilgiler dersine yeni disiplinler eklendi. Elbette Sosyal Bilimlerin gelişimine paralel olarak Sosyal Bilgiler dersine siyaset, ekonomi, sosyal psikoloji gibi yeni disiplinler entegre olmuştur. Bu yenileşmenin

ortaya çıkmasında o dönemde ivme kazanan Bruner'in temsilcisi olduğu buluş yolu ile öğretim stratejisinin etkisi olmuştur. Ülkemizde ve farklı coğrafyada yaşanan sosyokültürel ve bilimsel anlamdaki ileriye dönük gelişmelerin akabinde öğretim programında değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur. 2000'li yılların başında yapılandırmacı eğitim anlayışı kendisini ülkemizde hissettirmeye başlamış ve 2004 yılından itibaren yapılandırmacı eğitim anlayışına göre Sosyal Bilgiler dersi uygulamaya konulmuştur. Bu yaklaşım ile programda, öğrenme-öğretme sürecinde öğrenci merkezli bir eğitim anlayışının benimsenmesi hedeflenmiştir (Kılıçoğlu, Özdemir ve Sarpkaya, 2009, s. 43).

Sosyal Bilgiler dersinin ilkokullardaki çekirdek kısmını hayat bilgisi dersleri oluşturur. Hayat Bilgisi dersleri içinde çok farklı disiplinlerin olması bireylere birçok farklı alanda yeterli düzeyde bilgi imkânı sağlar. Çocuğun yaşama dair belirli bilgileri, değerleri içselleştirmesi ilk olarak Hayat Bilgisi dersi ile sağlanmaktadır. Daha sonraki yıllarda Sosyal Bilgilerin içerisinde farklı disiplinlerdeki dersler ile bireyler Sosyal Bilgiler dersinin esas amacı olan etkili vatandaş yetiştirme gayesine belirli aşamalarla ulaşabilmektedirler. Örneğin ekonomi disiplini sayesinde bireylerin hayatları boyunca temel ekonomik beceri ve tutumları kazanmada hayatlarında yardımcı olabilir, vatandaşlık dersi sayesinde sorumlu bir birey olarak ülkesi ve toplumu adına neler yapabileceğinin farkında olabilir, hak ve sorumlulukların farkında olarak araştırıp, inceleyen edindiği bilgileri yeri ve zamanı geldiğinde nasıl kullanılacağını bilen etkili vatandaşlar yetiştirilebilir. Felsefe dersi sayesinde düşünebilen, sorgulayabilen bir birey olarak kararlarını mantık çerçevesinde alabilirler. Diğer yandan sosyoloji disiplini sayesinde toplumda yaşayan bireylerin gelenek göreneklerini, kültürünü, insanların hayatlarını devam ettirebilmesi için diğer insanlarla olan ilişkileri hakkında bilgi sahibi olabilirler (Kan, 2010, s. 137-187).

Sosyal bilgiler ile ilgili tanımları incelediğimiz zaman üzerinde durulan ortak vurgu insanın yapıp ettiği ve diğer insanlarla olan iletişimini kapsayan birçok olguyu ve kavramı ele almasıdır. Öte yandan milli ve manevi değerlerden hareketle evrensel değerlerin öğretimini amaçlar. Dünyada ve ülkemizde yaşanan bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, sosyoekonomik ve kültürel değişimler sonucunda öğretim programlarında değişikliğe ihtiyaç duyulmuştur. Sosyal bilgilerin tanımı, Sönmez tarafından şu şekilde yapılmıştır: Sosyal Bilgiler "Toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonucunda elde edilen direkt bilgiler olarak tanımlanabilir." Buradaki toplumsal gerçeğe atfedilen olgu toplumsal yaşamımızı düzenleyen örf, adetler, kültürel unsurlar ve insanların toplumsal yaşam içinde yaptıkları birçok farklı etkinlikler olarak ifade

edilebilir. Sosyal bilgiler canlılar dünyasında insanların uğraş alanlarını toplumsal bir perspektifle inceler (Sönmez, 1998). Temelde Sosyal Bilgiler dersinin içeriğindeki her bir ders ayrı bir öneme sahiptir bu dersin önemini kavrayan bireyler her disiplinden temel düzeyde bilgi edinerek yaşamı için gerekli birçok bilgi ve donanımı edinerek nitelikli bir yaşamın önü açılmış olabilir. Öğrenciler farklı disiplinlerdeki bilgileri öğrenirken Sosyal Bilgilere ayrı bir rol düşmektedir çünkü Sosyal Bilgiler dersi Sosyal Bilimlerin içinde yer alan kavram ve olguları öğrencilerin yaş seviyesine göre indirgeyerek karmaşık olan olguları daha kolay bir şekilde özümsemelerini sağlar. Bireylerin sosyal hayatta karşılaştıkları ve karşılaşacakları sorunların üstesinden gelebilmesine imkân sağlayan bilgi ve becerilerle donatır (Güngördü, 2002). Buradan yola çıkarak Sosyal Bilgiler dersi ile bir bireyin hayatı boyunca karşılaştığı birçok sorunun üstesinden gelebileceği beceriler, bilgiler ve değerler kazandırılabilir (Barth ve Shermis, 1991). “Sosyal bilgilerin iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmesi ile birlikte bu dersin sosyal bilim disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olduğunu ifade etmektedir” (Erdem, 1996, s. 45-47). Hayat Bilgisi dersi ile birlikte ilk olarak bireyleri toplumda sorunsuz bir şekilde yaşamasına olanak sağlayan yetkinliklerle donatabilmek hedeflenir. Daha sonra Sosyal Bilgiler dersi ile birlikte; bireylerin toplumsal hayatta karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilen, bireylerin toplum ile iletişimini inceleyen büyüyen ve gelişen dünyada, hayatla ilgili belli başlı kök değerler ile donatarak topluma kazandırabilmektir (Dikbaş, 2008). 21. yüzyılda yaşanan değişimler ile sosyal hayatta insanlar arası bilgi alışverişinin de yoğunlaşmasına sebep olmaktadır, öte yandan hem aile içinde hem de sosyal hayatımızda bireylerin sorunları her geçen gün artmakta, yeni kavram ve olgular ortaya çıkmaktadır. Değişim karşısında aile kurumunun güçlendirilmesi ve aile birliğinin sağlanması büyük önem taşımaktadır. Aile yaşantısı eğitimi ile eksik olan programlarının geliştirilmesi ve bu programların işlerlik kazanması sağlanmalıdır.

2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihçesi

Sosyal Bilimler kavramı tarihin eski dönemlerine kadar uzanabilir her ne kadar Sosyal Bilgiler terimi kullanılmamış olsa da Sosyal Bilgiler dersinin içeriğine giren disiplinlerin var olduğu bilinmektedir. “İlk kez “Sosyal Bilgiler” adıyla bir dersin okutulması gerektiğini “Condercet” (1743-1794) savunmuştur.” Ancak ilk defa bir ders adı olarak

müfredatta okutulması Amerika Birleşik Devletleri'nde olmuştur. 18. yüzyılın sonlarından itibaren tarih, coğrafya ve vatandaşlık konularının ağırlıkta olduğu Sosyal Bilgiler dersinin genel hatları belirlenerek okutulmaya başlamıştır ve ilk kez 1916 yılında Sosyal Bilgiler terimi kullanılmaya başlanır. O yıllarda Amerika da müfredatta Sosyal Bilgiler dersi adıyla bir dersin eklenmesinin sebeplerinden bir tanesi çok uluslu bir toplum yapısına sahip olan Amerika' daki vatandaşları ortak payda etrafında birleştirebilmektir. Bu sebeple farklı coğrafyalardan gelmiş olan vatandaşların topluma entegresini sağlayabilmek ve ulusal kimlik etrafında tüm vatandaşlarını birleştirebilmek için Sosyal Bilgiler dersine ihtiyaç duyulmuştur. “İlk ortaya çıktığı zamanda amacı iyi vatandaş yetiştirmek olsa da daha sonra Sosyal Bilgilerin amacı etkili ve iyi vatandaş yetiştirme olmuştur” (Kan, 2010, s. 663-672). Sosyal Bilgiler dersinin müfredatta yer alması ABD' de toplumsal değişim ile birlikte sosyal hayat içinde ortaya çıkan sorunların akabinde dâhil olmuştur (Münire ve Tarihsiz, 1996).

Amerika'ya yapılan yeni göç hareketleri ile birlikte topluma yeni katılan vatandaşları ortak payda etrafında birleştirebilmek gayesiyle yeni bir toplum yaratmak amacıyla ABD'de Sosyal Bilgiler dersine eğitim ve öğretim görevi atfedilmiştir (Bilgili, 2006). İkinci dünya savaşı yıllarında dönemin şartlarına bağlı olarak daha çok savaş ve coğrafya konuları üzerinde durulmuştur. Savaş sonrası dönemde Sosyal Bilgiler programı etkili bireyler yetiştirme üzerinde durmuştur, kalıcı barışın sağlanması adalet eşitlik gibi değerlerin üzerinde durularak kültürel, evrensel konuların önemi ivme kazanmıştır (Bilgili, 2006).

1950'li yılların başında toplum ve sosyal sorunlara yönelik konulardan uzaklaşmıştır ve konu merkezli yaklaşımlar okullarda ve toplumda hoş karşılanmamış konu merkezli yaklaşım terk edilmiştir. 1960'lı yıllarının başında Sosyal Bilgilerde pek çok alanda yenilikler ortaya çıkmıştır kırdan kentte göç hareketlerinin artmasıyla şehirleşme faaliyetlerinin yaygınlaşması toplumda yeni gelişmelerin yaşanmasına neden olmuş özellikle farklı coğrafyalarda ve kıtalardaki konular da ele alınmaya başlanmış bu doğrultuda Sosyal Bilgilerin kapsamı genişlemiştir. Ayrıca Sosyal Bilgilerin öğretiminde farklı kaynaklardan yararlanma, öğrencilerin etkin katılımı arttıran etkinliklerinde başladığı söylenebilir bu yüzden bu döneme “yeni Sosyal Bilgiler dönemi” denilmektedir. Dünyada toplumsal değişim ve gelişmelere paralel olarak insanlar arası ilişkilerden ortaya çıkan farklı sorunlar, yaşanan karmaşık süreçler Sosyal Bilgiler dersinin içeriğini genişlemesine neden olmuş yeni eklenen disiplinlerle birlikte eğitim sistemine girmiştir.

Bu gelişmeler neticesinde, tarih ve coğrafya derslerinin ağırlığı azaltılarak Sosyal Bilgiler dersine yeni disiplinler eklenmiştir: ekonomi, sosyoloji, siyaset, antropoloji arkeoloji gibi yeni disiplinlerin eklenmesiyle Sosyal Bilgiler dersinin kapsadığı alan genişlemiştir. Çok disiplinli bir yapı benimsenerek öğrencilerin bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına olanak sağlanmıştır. Buluş yolu eğitim sistemine uygun olarak öğrencilerin tümevarım yoluyla bilgiyi anlamlandırması sağlanmıştır. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinin bu denli gelişmesiyle bireylerin birçok konuya hâkim olabilmesi sağlanmış ve toplumda daha aktif rol alarak bilgi ve becerileri yaşama aktarmalarına imkân sağlanmıştır. 20. yüzyıla geldiğimiz zaman Vygotsky'nin sosyal yapılandırmacılık kuramının etkisi görülür. Özellikle öğrenmenin sosyal çevreyle olan etkisini vurgu yapan bu kurama göre öğrencilerin bireysel farklılığını da dikkat çeker. Yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsenmesiyle öğrencilerin daha önce öğrendiği bilgilerle kendi deneyimlerini yapılandırması olanak sağlanır ayrıca problem çözme, işbirlikli yöntemlerde Sosyal Bilgiler dersinde kendini göstermeye başlamıştır.

2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Türkiye'deki Gelişimi

Türk devletlerinde ilk olarak Sosyal Bilgilerden ziyade Sosyal Bilimlerin kapsamına giren eser ve yapıtların olduğu bilinmektedir. Köktürkler döneminden kalma “Orhun Abideleri” Sosyal Bilimlerin kapsamına giren tarihsel ve sosyolojik bilgiler içerir. Bunun yanında Karahanlılar döneminden günümüze kalan Yusuf Has Hacib tarafından kaleme alınan “Kutadgu Bilig” adlı eser edebi bir yapıt olmasının yanı sıra Sosyal Bilimlerin kapsamında da incelenebilir (Çetin, 2010). Osmanlı Devletinin son dönemlerinde ise Sosyal Bilgiler dersinin ana omurgasını oluşturan tarih, coğrafya ve vatandaşlık ağırlıklı derslerin uygulamaya konulması 1913 yılında “Tedrisatı İptidaiye” kanunu ile hayata geçirilmiştir. Tarih ve coğrafya derslerine ek olarak Malûmat-ı Medeniye ve Ahlâkiye ve İktisadiye gibi derslerin de ilköğretim programında kendine yer bulduğu bilinmektedir (Öztürk, 2012). Osmanlı Devletinin son dönemlerinde devam eden savaşlardan dolayı devletin dağılması ve parçalanmasını engelleyebilmek için eğitim üzerinde durulmuştur. Sosyal Bilgilere genç kuşağın, topluma katılımının sağlanmasına yönelik bir rol atfedilmiştir. 1913-1918 arası dönemde ağırlıklı olarak tarih ve coğrafya dersleri üzerinde durulmuş dönemin şartlarından dolayı siyasi ağırlık Sosyal Bilgiler dersinde kendini göstermiştir. Balkan savaşlarının etkisiyle de bu dönemde vatandaşlık eğitimi önem

kazanmıştır. İslamcılık ve Osmanlıcılık akımı yerine Türkçülük akımı kendini göstermeye başlamıştır (Öztürk, 2012). 1924 yılında ise Sosyal Bilgiler dersi Malumat-ı Vataniyye, Muhasabat-ı Ahlakiye dersleri, Tarih, Coğrafya ile birlikte aktarılmıştır. İlerleyen süreçlerde Sosyal Bilgiler dersine doğrudan hayata dönük dersler eklenerek içeriği biraz daha genişletilmiş. 1926 Sosyal Bilgilere yurt bilgisi dersinin de eklenmesiyle tarih, coğrafya ekseninde öğretimine devam etmiştir.

1962 yılında, “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri birleştirilmiştir. Bu dersle ilgili olarak ders kitapları çıkarılmamıştır. Öğretmenler ellerinde bulunan tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi konularından yararlanarak bu dersi vermeye çalışmışlardır. Türkiye’de Sosyal Bilgiler adı bazen kullanılmış olmasına rağmen 1968 yılına kadar programlara girmemiştir. 1968 yılında ilk defa Sosyal Bilgiler ilkokul programı yayınlanmış ve tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi konularını içeren bir ders olarak yürürlüğe girmiştir. Bu program 1968 yılından itibaren bütün ilkokullarda 1975 yılından itibaren de bütün ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Gündem, 1995, s. 26).

1980 yılından sonraki süreçte 1982 darbesi sebebiyle Sosyal Bilgiler öğretimi yerini Milli Coğrafya, Milli Tarih derslerine devretmiş, vatandaşlık bilgileri programında birtakım değişiklikler görülmüş ve 1997 yılından sonran tekrar Sosyal Bilgiler dersi yürürlüğe girerek içerik ve amaçlar kısmı yenilenerek okutulmaya devam edilmiştir (Öztürk ve Otluoğlu, 2002, s. 173-182). 2004 yılına kadar ülkemizde uygulanan davranışçı eğitim anlayışı yerine yapılandırmacı eğitim anlayışına geçilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi de yapılandırmacı eğitim anlayışı çerçevesinde yeniden şekillenmiştir. Öğrenci merkezli bir sistem olan yapılandırmacı eğitim anlayışı dünyada ki gelişmelere paralel olarak bilgiye duyulan ihtiyacın artması, her geçen gün yeni bilgi alanları ve disiplinlerin ortaya çıkmasıyla. Öğrencilerin edindikleri bilgileri kendi deneyimleriyle anlamlandırıp yaşamlarına aktarabilmeleri gayesiyle birçok ülke tarafından benimsenmiştir. Ülkemizdeki genç nesillerin de bilgiyi yorumlayıp anlamlandırabilmesi ve yaşamlarında etkin olarak kullanabilmesini zorunlu kılmıştır. Öğrenciyi tamamen aktif kılan bu sistemle birlikte öğrencilerin merak, keşif, sorgulama becerileri artırılarak bilgiye kendi çabalarıyla ulaşabilmeleri hedeflenir. Bu sebeple yapılandırmacı eğitim anlayışının benimsenmesi ülkemizde daha önce uygulanan davranışçı yaklaşımdan Sosyal Bilgiler öğretim programını kesin bir çizgiyle ayırdığını söyleyebiliriz.

2.4. Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Eğitimi

Sosyal bilgiler öğretimi ve eğitimi noktasında eğitimciler tarafından daha önce pek çok farklı yaklaşımın kullanılmıştır. Ancak son yıllarda eğitimde genel olarak yapılandırmacılık anlayışı çerçevesinde öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşması kendilerinin ulaştığı bilgiyi kendi deneyimleriyle anlamlandırmaları istenmektedir. Sosyal Bilgiler dersinin çıkış sebeplerinden bir tanesi toplumsal birlik ve beraberliği sağlamak amacıyla ülke içinde yaşayan vatandaşları hak, eşitlik, özgürlük çatısı altında birleştirerek etkili vatandaşlar yetiştirebilmek olduğuna değinilmiştir. Ancak her ulusun veya toplumun Sosyal Bilgiler dersinin amacı ve kapsamından içinde bulunduğu şartlara ve koşullara göre daha doğrusu ihtiyacına göre çıkarım yapabilmektedirler. Çünkü her toplumun yetiştirmek istediği ideal insan tipi farklıdır. Örneğin: Japonya 2. Dünya savaşı sonrasında içinde bulunduğu zor durumdan eğitim reformu ile başa çıkmıştır. Bu reform ile eğitimin amacı ülkeyi kalkındırmak için toplum içinde birlik ve beraberliği sağlamak, ülke içinde bireyler arasında sevgi ve saygıyı yaygınlaştırabilmektir. “Temelde Sosyal Bilgiler dersi Japonya da 2. Dünya savaşının akabinde, milliyetçi eğitim anlayışına karşı, yeni düzene karşı yenileşme hareketi ile başlamıştır.” Öte yandan Japonya’da vatandaşlık eğitiminin yanı sıra sosyal karakter eğitimine de ağırlık verilmiştir (Şahin ve Öztürk, 2011). “Avrupa Birliği ülkelerinde Sosyal Bilgiler eğitiminin ana çerçevesi evrensel konular, demokrasinin önemi, toplumda adaletin yaygınlaşması perspektifinde şekillenmiştir” (Kayhan ve Yıldırım, 2014, s. 79). Ülkemizde ise Sosyal Bilgiler eğitimi toplumun ve ülkenin içinde bulunduğu şartlara göre değişmiştir ancak genel olarak toplumu ortak payda da buluşturabilmek kültürel farklılıkların olmasına rağmen toplumda biz duygusunu oluşturarak etkili vatandaş yetiştirebilmektir. Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri haklarını ve sorumluluklarını bilen mantıklı kararlar alabilen bireyler yetiştirmektir ki son dönemde değişen ve gelişen dünyada yeni bilgi alanları ve disiplinlerin ortaya çıkması Sosyal Bilgiler dersinin esas amacını ön plana çıkarmaktadır (Öztürk, 2005, s. 21).

Özellikle bu noktada öğretmenlere büyük rol düşmektedir ki Sosyal Bilgiler dersinin genel ve özel amaçlarına ulaşmak için öğrencilerin düşünmelerini, sorgulamalarını sağlayabilmelerinin yanında edindiği bilgileri yapılandırabilecekleri etkinlere yer verilmesi gerekmektedir (Kaya ve Ersoy, 2010). Son yıllardaki gelişmeler doğrultusunda güncellenen Sosyal Bilgiler programı, öğrenci merkezli bir anlayış doğrultusunda

yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde ilerlemektedir. Klasik eğitim anlayışının aksine öğrenciyi merkeze alan düşünen sorgulayan bilgiye ulaşip kullanabilen eğitim durumunu hayata geçirebilmek istenmektedir. Karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmeyi edindikleri bilgileri başka alanlara transfer edip yeniden yapılandırmaları belirtilmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005). Sosyal bilgilerin doğasına uygun benimsenen üç farklı yaklaşım vardır:

Bunlardan biri John Dewey'in görüşlerinden etkilenenlerin savunduğu "Yansıtıcı incelemedir": Bu yaklaşıma göre öğrencilerin problem çözme yetenekleri geliştirilmek istenir. Bu yaklaşım özünde bireylerin yaşamlarında karşılaşacakları pek çok farklı sorunun üstesinden gelebilme noktasında onların mantıklı kararlar alabilmesine imkan tanır. Öğrencilerin kişisel hisleri duygu durumları önemlidir. Bireylerin belli bir yaşa geldiklerinde karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilme noktasında bireyleri hayata hazırlar. Yansıtıcı inceleme yaklaşımı Sosyal Bilgiler dersinin etkili vatandaş yetiştirme amacına da hizmet eder, esas olan öğrencilerin karar alırken mantık çerçevesi temelinde ileriye ön görerek kararlar alabilmesine yardımcı olabilmektir (Özmen, 2011).

Sosyal Bilgilerde benimsenen bir diğer yaklaşım ise "Sosyal Bilimler olarak Sosyal Bilgilerdir." Bu yaklaşım temelinde Sosyal Bilimlerin içinde bulunan farklı disiplinlerin öğrencilere kazandırılması yaklaşımına dayanır. Öğrencilerin tıpkı sosyal bilimciler gibi düşünmesi onların kullandığı metot ve yöntemleri kullanmaları beklenir. Bunun sonucunda bireyler dünyayı daha geniş bir perspektiften algılayarak tıpkı onlar gibi olayları ve kavramları anlamlandırabilirler. Bu şekilde bir yaklaşımla öğrenciler Sosyal Bilgilerin etkili vatandaş yetiştirme profiline ulaşarak mantıklı kararlar alabileceklerine inanılır (Barth ve Demirtaş, 1997).

Bir diğer yaklaşım Sosyal Bilgilerde en eski yaklaşım olan "Vatandaşlık Aktarımı Olarak Sosyal Bilgilerdir." Bu yaklaşım temelinde öğrencilere evrensel ve milli değerleri aktarabilmek yer alır. Toplumsal yapının devamı için kültürel unsurlara önem verirler mevcut durumu devam ettirebilmek amaçlanır. Vatandaşlık Olarak Sosyal Bilgiler yaklaşımı klasik anlayış perspektifinde şekillenmiştir. Öğrencilerden istenen sıkı tekrarlar ve ezberdir tek taraflı bir yaklaşımla konular işlenir otoriteye itaat vardır. Nihai amaç geçmiş ve gelecekle gurur duymaktır. Bu yaklaşım son yıllarda yapılandırmacı anlayışının benimsenmesiyle Sosyal Bilgiler alanında eğitimciler tarafından tercih edilmemektedir (Barth ve Shermis, 1991).

Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere konular öğretilirken onların bizzat çevrelerinde gördükleri, bildikleri yakın çevresindeki olaylar ve olgulardan başlanmalıdır. Ayrıca öğrencilerin merak ettiği sorgulayabileceği onları şüpheye düşürecek konuların aktarılması istenir. Bunun yanında dünyadaki son gelişmelere paralel olarak yeni gelişmelere açık bir Sosyal Bilgiler öğrenci profili istenmektedir. Konular öğrencilere öğretilirken sarmal yaklaşım takip edilmelidir. Öğrencilerin daha önce öğrendiği konular birikimli olarak yeri ve zamanı geldiğinde üstüne yeni bilgiler eklenerek öğrencilerin öğrendikleri bilgi ve becerileri özümsemeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde bir öğretim hem öğrencilerin daha önce öğrendikleri bilgilerini unutmalarını engelleyecek hem de yeni bilgileri öğrenirken bilgiyi anlamlandırmaları daha da basitleşecektir. Bunun yanında konuların öğretimde disiplinler arası öğretime de yer verilmelidir. Öğrencilerin konuları bütüncül bir şekilde algılayıp içselleştirebilmeleri için diğer derslerle birlikte senkronize bir şekilde hareket edilmelidir. Sosyal Bilgilerin içeriğinde yer alan derslerin birçoğu birbiriyle yakından ilişkilidir, bu yöntemin kullanılmasıyla birlikte öğrenciler kendi doğasına ve mantığına uygun bir şekilde bilgileri anlamlandırıp gerçek yaşamda kullanabilirler.

Her öğrenci bireyseldir her öğrencinin öğrenme tarzı ve stili farklı olabilir bu yüzden ilk etapta öğrencileri iyi bir şekilde tanıyabilmek çok önemlidir, bu açıdan onların baskın olduğu zekâ alanlarını da bilmek gerekmektedir. Kimi öğrencinin görsel zekâsı baskın olabilirken kimi öğrencinin soyut zekâsı baskın olabilir bu yüzden herhangi olgu, kavram ve konunun öğretiminde öğrencilerin baskın olduğu zekâ alanlarını bilerek onların ilgi ve ihtiyaçlarına paralel olarak dersi anlatmak yerinde olacaktır. Konuların öğretimine başlamadan önce öğrencileri merak ve şüpheye düşürmek çok önemlidir bu yüzden “beyin fırtınası ve soru cevap” tekniği sıklıkla kullanılmalıdır ki öğrencilere sorgulama, eleştiri yapabilme beceri ve yetenekleri kazandırılabilsin. Öte yandan öğrencileri değerlendirirken tek boyutlu değerlendirmelerden kaçınılmalıdır onların kendilerini ifade edebilmelerine imkân sağlanmalıdır. Ezberden ziyade öğrencilerin bilgiyi anlamlandırabilmesine olanak sağlanarak değerlendirme yapılmalıdır. Sosyal Bilgiler öğretiminde temelde tüm teknikler yapılandırmacı anlayış çerçevesinde şekillendirilmiştir. Yapılandırmacı eğitim anlayışı ağacın gövdesi ise diğer kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ağacın dallarıdır bu doğrultuda Sosyal Bilgiler dersinin öğretiminde temelde öğrencileri aktif olarak harekete geçirebilmek ve onların merak duygusunu harekete geçirerek bilgileri öğrenmelerinde rehber olunabilir. Bu doğrultuda

güncellik ve yenileşme çabası neticesinde Milli Eğitim Bakanlığı eğitim programlarına çeşitli yetkinlik alanları eklemiştir.

Sosyal Bilgiler eğitim programına 8 tane yetkinlik alanı eklemiştir, bu yetkinlik alanlarından özellikle “Öğrenmeyi öğrenme” Sosyal Bilgilerin etkili bireyler yetiştirme amacıyla örtüşmektedir özellikle öğrencilerin edindikleri bilgiyi verimli bir şekilde hayatlarının her aşamasında kullanılmasına vurgu yapan bu öğrenme alanı öğrencilerin kendilerinin eksik yönlerinin bilincinde olarak karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilme imkânı sunmaktadır. Ayrıca öğrencilerin grupta çalıştığında işbirliği yaparak bilgiyi kendi aralarında paylaştırabilme olanağı sağlamaktadır (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler Öğretiminde eğitimcilerin dikkat etmesi gereken bir başka nokta ise Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere verilmesi gereken bazı amaçlar bulunmaktadır:

- “Sosyal Bilgiler dersi öğrencilerde yaşadığı toplumda aldığı kararları irdeleyebilen, yeniliklere açık, cumhuriyetin ve demokrasinin önemini kavrayabilmiş bireyler yetiştirmeyi amaçlar.”
- “Yaşadığı topluma duyarlılık kazanabilme, edindiği beceri ve değerleri yaşama aktarabilen, sorumluluk bilincine sahip bireyler yetiştirmeyi amaçlar.”
- “İlgi ve ihtiyaçlarının farkında olup hayatını bu doğrultuda şekillendirip doğru kararlar alabilme.”
- “Ulusal bilinçle yetişmiş vatanını seven hak ve sorumluluklarının farkında olan bireyler yetiştirmek.”
- “Adalet, Hak, Hukuk kurallarının bilincinde olup herkes için aynı hukuk kurallarının geçerli olduğunu bilmek.”
- “Temel düzeyde ekonomik bilgiye sahip olup bu bilgiyi yaşamında kullanabilme ve mesleklerin önemini kavrayabilme.”
- “Bilinçli bir yurttaş olarak demokrasinin ve katılımın bilincinde olup buna göre hareket edebilme.”
- “Bilim perspektifinde hareket ederek bilimsel bilgi ve problem çözme becerisinin önemini kavrar.” (MEB, 2018, s. 7).

2.5. Değerler

“Değerler; kişilerin ve toplumun büyük çoğunluğunun ehemmiyet gösterdiği, halkın büyük bir kesiminin benimsediği, arzu edilen soyutlamalar şeklinde ifade edilebilir” (Turan ve Ulusoy, 2016, s. 3). Değerler insanlar arasında paylaşılarak çoğalır eylemlerimize yön verir, aldığımız kararları elekten geçirmemizi sağlayarak yanlışlığı ve doğruluğu hakkında yargıda bulunmamıza imkan sağlar. Değerler aslında bir tür soyutlamadır yapılan davranışın karşısında görülen sevgi ve saygıdır hem karşı tarafa hem de kendimize olan fayda olarak ifade edilebilir (Turan ve Ulusoy, 2011). Değerler bireylere pek çok şekilde kazandırılabilir ama bunların en önemlisi bilinçli bir şekilde istenilen bir profil oluşturma gayesiyle eğitim yoluyla olmaktadır. Değerlerin eğitim yoluyla aktarılması ile birlikte bireylerin kendi öz tarihlerini, gelenek ve göreneklerini kavrayabilirler. Değerler bireylerin yaşadığı toplumda var olmasını sağlar, insanların toplumda beklenen ve arzu edilen davranışları kazanmasında imkan sağlar. Bunun dışında son dönemde insanlar arasında ulaşım ve haberleşme ağının yaygınlaşması ile birlikte geleneksel olmayan “traditionless”, “popüler kültür” gibi kavramlar insanlar arasında benimsenmeye başlamıştır. Kendi atalarından gelen öz kültürlerini, ailesi ve çevresinde gördüğü kültürün yerine, geleneksel olmayan kültürler benimsenmiştir. Toplumlar arasında kaybedilen öz değerler (toplumun kendi gelenekleri, örf ve adabları) değerler eğitimi yolu ile kazandırılabilir.” (Tezgel, 2004).

Değerlerin pek çok kullanım alanı vardır her disiplin kendi amacına ve gayesine göre değerlerden faydalanabilmektedir ancak doğrudan insanı ele alan ve onun yapıp ettiklerini inceleyen beşeri bilimlerde değerlerin önemi daha da artmaktadır. Örnek olarak Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde doğrudan verilmesi gereken bazı değerler mevcuttur; Aile Birliğine önem değerini içselleştirip benimseyen bir öğrenci yaşadığı toplumda birlik ve beraberliği sağlayabilmesinin ön koşulu ilk olarak Aile birliğinin sağlanması ile başladığının farkına varabilir. Bunun yanında bireylerin ilk olarak hayata başladığı aile içinde bilinçli ve duyarlı bir şekilde yetiştirilirse toplumuna ve ülkesine en güzel şekilde hizmet etmiş olabilirler bu şekilde Sosyal Bilgiler dersinin etkili vatandaş yetiştirme profiline de hizmet etmiş olurlar.

Yardımsızlık değerini içselleştiren bir öğrenci insanların bir arada yaşayabilmesinin temelini birbirine karşı sevgi, saygı ve hoşgöründen geçtiğinin bilincine varabilirler ve

biz olabilmenin, toplumda aidiyet duygusunu yaşatabilmenin yardımlaşma ile sağlanabileceğini özümserler.

Sorumluluk değerinin benimseyen bir öğrenci kendi sorumlulukları ve haklarını bilerek yaşayıp buna göre hareket ederse ülkesine ve toplumuna daha faydalı birey olabilir. Toplumun ilerlemesi ve ülkenin gelişmesinin temel koşulu her bireyin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmesi ile mümkün olabileceğini kavrarlar. Sosyal bilgiler dersinin amacı etkili vatandaşlar yetiştirmektir bu amaç doğrultusunda toplumumuzu ayakta tutan kök değerlerimizi benimseyip yaşama aktarabilmelidirler. Milli değerlerden hareketle evrensel değerlere ulaşabilirler.

Değerler toplum tarafından kabul edilen istek, arzu, beklenti, iyiye yönelme gibi özelliklere sahiptir. Değerler sadece kendi toplumunda kabul edilmeyen diğer toplumlarda da kabul edilebilen insanlar için faydalı olduğu varsayılan soyutlamalardır. (Turan, Ulusoy ve Silah, 2006). Değerler; bir arada yaşayan insanların birlik ve beraberlik içinde yaşayabilmesi için toplumun birçoğu tarafından kabul edilen kurallarıdır. Zaman içinde insanlar tarafından deneyimler yoluyla doğru olduğuna kanaat getirilen değerler toplumda yaşayan insanların çoğunluğu tarafından kabul edilirler. Değerler insanların zihinlerinden geçen imgelerin dışı vurulmasını sağlar, değerlerin belli noktada estetik yönü de mevcuttur. İnsanların bir arada hayata tutunmasını sağlayan manevi bir bağ gibi de düşünülebilir yani bir diğer taraftan sosyolojik yönüne de vurgu yapılabilir. Bunun yanında değerlerin felsefi yönü de mevcuttur: Değerler mantık çerçevesinden geçerek sorgulama yapabilme imkânı da sağlar kendimize ve toplumumuza uygun olan değerleri kendi irademiz ile seçerek yaşamı daha anlamlı kılar. Sosyal bilgilerin içeriğindeki disiplinlerin birçoğu doğrudan insanlarla ve toplumla ilgilidir, aynı şekilde değerlerimizde yaşanan toplumla ve insanla ilgilidir bu yüzden aslında her ikisi de birbirini tamamlamaktadır.

Bir arada yaşayan insanlar arasında hoş veya iyi davranışların, tutumların artması, arzu edilmeyen düşünce ve tutumların olumlu tutum ve davranışa dönüşmesinin altında değerler eğitimi bulunur. Toplumlar arasından son derece önemli olan değerlerin dört temel özelliği bulunur: (Tezcan, 2011, s. 268-269)

1. Toplum ve vatandaşlar arasında herhangi bir dayatma olmadan kendi iradeleri ile benimsenir. İnsanların kişisel olarak değerlendirmelerinin dışında var olurlar ve bir arada yaşayan bireyler arasında paylaşılır.

2. İnsanlar arasında birlik ve beraberlik sağlar. Toplumların mevcut sorunlarının üstesinden gelir.
3. Sevinçler ve heyecanlarla da kendini göstererek, tutumlarımızla birlikte var olurlar, bireyler kendine göre önem verdikleri değerleri için fedakârlık yapıp ölümü bile göze alabilirler.
4. Genel olarak bireylerin akıllarında ki soyutlamalar olarak ifade edilebilir.

Değerler amaç ve olguların önünü açan istek ve arzularımıza ulaşmamızı sağlayan ilke ve kurallar olarak kabul edilebilir (Fichter, 2012). Değerler esas itibariyle eğitim ve öğretimin temel yapı taşlarından en önemlisidir. Öğrencilere bilgileri sistematik ve tutarlı bir şekilde aksettirmenin en güzel yollarından birisi değerler eğitiminden geçmektedir. Yaşamın karmaşası içinde karşılaştığımız zorlukların üstesinden değerler sayesinde gelebiliriz (MEB, 2018).

Değerler, öğrencilere öğretilirken iki şekilde öğretilmektedir:

Birincisi kasıtlı olarak belirli plan çerçevesinde istenilen değerlerin öğrencilere öğretilmesi. İkinci olarak da: Örtük program çerçevesinde okul içi ve okul dışı eğitim faaliyetleriyle belirli plan ve programa bağlı olmadan günlük yaşamın akışı içinde öğrencilerin, yakın çevresi ile zaman geçirirken bile değerleri öğrenebilmesidir.

Öğrencilerin, farkında olup ya da farkında olmadan öğrendiği bilgilerin çoğunluğunda örtük programın payı büyüktür. Bu şekilde öğrendiği değerleri davranışlarına yansıtabilmesi, kararlarını sorgulayabilmesi, kendinden emin olabilmesi kısacası yaşam onuruna sahip olabilmesinde bireylere değerler çok büyük katkı sağlar (MEB, 2018). Toplumların gelişmesi ve ilerleyebilmesinin en önemli koşullarından birisi yaşadığı kültür içindeki değerleri benimsemiş ve bunları yaşama aktarmış bireylerin var olmasına bağlıdır. Bu sebeple eğitim sistemimiz temel değerlerimiz ile donatılmış mantıklı karar alabilen ve bunun sonuçlarını irdeleyebilen bireyler yetiştirmeyi amaçlar (MEB, 2018). Esas itibariyle okul sadece öğrencilere belirli bilgilerin öğretildiği ve sadece nihai hedefi sınavlara hazırlık olan bir kurum olarak görülmemeli. Eğitim-öğretim programlarının temel yapı taşı olan kök değerlerimiz ile harmanlayarak öğrencilerin; değerlerin, amacını ve kapsamını içselleştirip hayatlarına aktarabildiği bir kurum olarak görülmelidir.

Bireylerin yaşamını istediği biçimde şekillendirmesinin, kendisine ve toplumuna faydalı olabilmesinin yolu değerler eğitiminden geçmektedir. Hayatların karşılaştıkları birçok zorluğun üstesinden değerler sayesinde gelebilir. Bu noktada öğrencilere belli başlı kök

değerlerin kazandırılması hususunda değerler eğitimi ve Sosyal Bilgilerin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu dersin içeriğinde öğrencilere doğrudan aktarılması gereken değerler mevcuttur. Ayrıca aktarılması gereken bu değerler bireylerin bizzat hayatlarında her zaman karşılaştıkları ve karşılaşacağı ülkemizin gelişmesine katkı sağlayacak evrensel ve milli değerlerdir. Bu nedenle bireylere önce aile içinde kök değerlerimiz kazandırıldıktan sonra sarmal yaklaşımla aşamalı olarak eğitim-öğretim yoluyla değerler öğrencilere aktarılmalıdır. Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde aktarılması gereken pek çok değer bulunmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinin içeriğindeki değerlerin her biri ayrı bir ehemmiyete sahiptir.

Bu çalışmada Türk toplumunun temel yapı taşlarından biri olan “Aile Birliğine Önem Verme Değeri” incelenmiştir:

- 1) Aile Birliğinin Önemini öğrencilere kavratılabilmek.
- 2) Toplum ve bireyleri ayakta tutan nihayetinde ülkemizin gelişmesine katkı sağlayacak olan “Aile Birliğinin” devamını sağlayabilmek.
- 3) Gelecek kuşakların da “Aile Birliği” önemini kavrayıp sürdürmesi hedeflenmiştir.

“Aile birliğine” önem verme değeri “Kültür ve miras öğrenme alanı” içinde kendine yer bulmaktadır. “Kültür ve miras öğrenme alanı” ile öğrenciler Türk tarihinin ve toplumunun genel yapısını öğrenme fırsatını elde edeceklerdir, kendi kültürlerinin önemini kavrayıp diğer kültürler içinde Türk kültürünün önemini kavrayacaklardır. Bu öğrenme alanı temel çerçevede “tarih, antropoloji, arkeoloji” alanlarıyla ilişkilidir. “Antropoloji” disiplinini doğrudan insanların geçirdiği kültürel aşamalarını, kültürlerin birbirine benzeyen yönlerini, ayrılan yönlerini ele alır, “Arkeoloji” disiplini eski zamanlardan kalma somut kültürel kalıntıları ele alır. Esas itibarıyla aile birliğine önem verme değerinin kökleri bizzat Türk toplumunun kültürüne dayanır. Aile bireyleri arasında birlik ve beraberliği sağlamanın ve sürdürmenin yolu Türk toplumunun temel yapı taşları olan değerlerimizi ve kültürel unsurlarını benimsemekten geçer (MEB, 2018, s. 10).

Yaşanılan dönemin sosyokültürel özelliklerine göre değer kavramına çeşitli anlamlar atfedilmiştir. “Nesne ve olayların bir toplum, bir sınıf ya da insan bakımından taşıdığı önemi belirleyen, niteliği bir toplum bir sınıf ya da bir insan için önem taşıyan nesne ve olaylar anlamında kullanılmaktadır” (Dönmezer, 1994, s. 50-51). Değer sözcüğü Türkçemize geçerken herhangi bir nesne veya olguya atfedilen karşılık olarak geçmiştir.

Değer kavramının zamana, mekâna ihtiyaçlarımıza göre atfedilen anlamı değişmiştir (Gündüz, 2005, s. 45). İnsanların var olduğundan beri birbirleri arasındaki iletişimi çeşitli faktörlere göre şekillenmiştir: Antropoloji ve sosyoloji gibi disiplin alanların ortaya çıkmasıyla insanların var olduğundan beri birbirleri arasındaki tutum ve davranışların gerekçeleri açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer insanlarla olan sözlü ya da sözsüz her türlü iletişim biçimimiz, giydiğimiz kıyafetler, saç şekline kadar pek çok davranışımızın altında değerler yatmaktadır (Sezgin ve Erjem, 1994). Değerler insan davranışlarına rehberlik eden ve diğer insanlar ile davranışlarımızda muhakeme yapmamızı sağlayan ölçütlerdir. Değerler isteklerimizi, tercihlerimizi, arzuladığımız veya arzulamadığımız durumları gösterir (Erdem, 2003, s. 56).

Mengüşoğlu'na (1983) göre değerlerin işlevine kısaca değinmek gerekirse:

- * Alışkanlıklarımızı içerisinde barındıran soyutlamalardır.
- * Bireylerin davranışlarını mantık çerçevesinde özümseme olanağı sağlar.
- * İstenen veya arzu edilen kavramlardır.
- * Birçok alanın temel yapı taşı oluşturur insanla ilgili olduğu için sosyal bilimlerde ayrı bir öneme sahiptir.
- * Ayırt edicidirler doğruyu, yanlışını birbirinden ayırmaya yarar (Aydın, 2003, s. 122).

Tarihsel süreçlerden beri toplumların var oluşunun ve varlığını sürdürebilmesinin temeli bir arada yaşayan insanların çoğunluğu tarafından benimsenen değerlerde bulaşabilmesine dayanmaktadır. Her ne kadar eski zamanlarda değerler sistemli ve düzenli bir şekilde kavramsallaştırılmasa da gelenek, görenekler ve kültür aracılığıyla toplum içinde öğretilerek bireyler tarafından benimsenmiştir. Günümüz toplumunda değerler hem kültür yoluyla hem de gelenek, görenek yoluyla aile bireyleri arasında benimsenebildiği gibi aynı zamanda eğitim kurumları vasıtasıyla istenilen değerler sistemi öğrencilere öğretilmektedir. Temelde değerlerin kazandırılmasında ilk ve en önemli görevi aile üstlenmektedir daha sonra okul, sosyal çevre ve arkadaşlar aracılığıyla çocukların değerler sistemi oluşabilir. Kültürü, oluşturan temel unsurlardan biri olan insanlar arasındaki ilişkilerimize yön verebilir değerler; istenilen, arzu edilen iyiye yönlendiren ölçütleri belirlediği gibi istenmeyen davranışlarından ölçütlerini belirler.

İnsan doğduğu andan itibaren belli başlı değerleri öğrenerek okul yıllarıyla birlikte artarak devam eden bir silsileyle bireylerin değerleri öğrenmesiyle birlikte kendini

tanıyabilmesinin yanında yaşadığı toplumu, kültürü, ülkesini tanıyabilme imkânını da elde eder. Bu sayede insanın kendini gerçekleştirmesine ve mutluluğu yakalamasına yardımcı olur (Bahçe, 2010). Aslında değerler, kültürlerarası farklılıkları belirleyen, o kültürde yaşayan toplumun dağılmasını ve parçalanmasını önlemeye çalışan, yine o toplumu bir arada tutmayı amaçlayan destekleyici unsurlardır. Değerler kültürel anlamda toplumun davranışlarını, duygu ve düşüncelerini belirleyen ve o toplumu diğer toplumlardan ayıran temel yapı taşları olan örf, adet ve gelenekler olarak tanımlanabilir. Değerler, sosyal anlamda ise insanın sosyal yaşamdaki davranış biçimlerini belirleyen ölçütlerdir. Bu şekilde düşünüldüğünde değerler, toplumsal ilişkilerin gelişiminde, kutuplaşmanın önlenmesinde ve toplumsal birliğin korunmasında aynı zamanda kültürün, toplumun ve o toplumda yer alan bireylerin anlaşılmasında da etkili olmaktadır (Avcı, 2007, s. 21). Toplumun amacı, içinde yaşanılan toplumun sürekliliğini sağlayacak güçlü nesiller yetiştirmektir. Bu nesillerin tarihini bilen, geleceğe umutla bakan ve kültürel mirasa duyarlı bireyler olarak yetişmesi gerekmektedir. Bu da ancak değerler ve değerler eğitimi yoluyla olmaktadır çünkü bir toplumun güçlü ve sorumluluklarını bilen bir nesil yetiştirmesi ve bu toplumun devamlılığının sağlanması ancak değerlerin kazanılmasıyla mümkündür (Beldağ, 2012, s. 29). Değerler eğitimi, ulusal ve evrensel değerlerin formal ve informal yollarla bireylere kazandırılmasıyla gerçekleşir. Yani aile eğitim kurumları sosyal medya gibi süreçlerle değerler bireylere kazandırılabilir. Aslında değerler bir amaç için hareket etmektedir ki bu amaç ise bireysel ve toplumsal huzurun sağlanmasıdır. Çünkü bir toplumun ya da bireyin değerlerden yoksun olması demek o toplumda ya da bireyin davranışlarının sonucunu kestirememeye neden olur. Dolayısıyla değerler eğitimi burada devreye girmektedir ve bireye veya topluma uyulması ya da uyulmaması gereken konularda yardımcı olmakta ve belirli bir sınır çizmektedir (Özdaş, 2013, s. 8-42). Değerler eğitiminde, “Sosyal Bilgiler” dersi üzerinde önemle durulması gereken derslerden biridir. Çünkü “Sosyal Bilgiler” dersinde verilmesi beklenen değerler ülkenin geleceği açısından önem taşır. Sorumlu bireyler ve etkin vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlayan ve “Sosyal Bilgilerin” bu evrensel amacını yerine getirmek için yine “Sosyal Bilgiler” dersinde değerler eğitiminin özellikle vurgulanması gerekmektedir (Gömlüksiz ve Cüro, 2011, s. 95-132). Bunun sebebi ise birlikte yaşadığı toplumun geleceğini ancak birtakım değerlerle donatılmış, iyi yetiştirilmiş bireylerin inşa edebileceği gerçeğidir. Bu bireyler, değerleri ilk olarak aile aracılığıyla alırlar ve bu sonraki dönemlerde okul ile birlikte devam eder. Özellikle ilk ve ortaokullarda arzu edilen değerleri öğrencilere öğretebilmek Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biridir (Yel ve Aladağ,

2009, s. 118-145). Esas itibariyle öğrencilere değerler öğretilirken nasıl bir yol izlenmesi gerektiği geçmişten beri farklı yönleriyle akademik açıdan irdelenmiştir. Bu nedenle değerlerin öğretimi konusunda öğretmenlerin, velilerin, akademisyenlerin, kitapların, her geçen gün önemi giderek artmakta ve üzerinde önemle durulmaktadır (Özkan ve Soylu, 2014). Öğrencilere okullarda kendi öz kültüründen doğan değerler ve evrensel değerler öğretilmelidir bunun yanında öğrenciler beceri ve değer ayrımını da yapabilmelidirler öğrencilere değerler öğretilirken dikkat edilecek bazı önemli noktalar bulunmaktadır (Barth ve Demirtaş, 1997);

Bireyler, sorumlulukların farkında olan demokrasi, sosyal katılım gibi kavramların öneminin farkında olmalıdır.

Okulda demokrasi bilinci öğrencilere kazandırılmalı öğretmenler bizzat rol model olmalıdır öğrencilere.

Okul öğrencilerin manevi ve kök değerlerinin farkına varmasını yardımcı olmalıdır.

Öğrenciler bilişsel ve duyuşsal olarak değerlerin farkına varmalıdır. Okullar aracılığıyla içsel olarak dışarıdan herhangi bir telkin olmadan değerlerin benimsetilmesi gereklidir.

Öğrencilerin yaşadığı topluma adapte olabilmesi için bilgi ve becerilerinin yanında değerlerinde kazandırılması gereklidir.

Sosyal Bilgiler dersi aslında değerlerle yoğrulmuş bir derstir. Çünkü: hayatla iç içe bir ders olmasının yanında kazandırmak istediği değerler bizzat hayatın akışı içinde karşılaştığımız ve muhtemelen ilerleyen zamanlarda da karşılaştığımız değerler sistemidir. Örnek vermek gerekirse: saygı sevgi, hoşgörü, adalet, aile birliği gibi değerler sosyal hayatta her insanın karşılaştığı değerler sistemidir. Genç nesiller bu değerler sistemini bilişsel olarak her anlamda kavrayabilmeyebilirler, eylemleri ve tutumları ile herhangi bir zorlama veya baskı altında kalmadan hür iradeleriyle hareket ederek değerleri canı gönülden benimseyebilmeyebilirler. Ancak bu şekilde ülke içinde yaşayan bireyler arasında birlik, beraberlik, düzen sağlanmış olur ve Sosyal Bilgiler dersinde hedeflenen değerler sisteminin kazandırılmasıyla bu dersin amacına hizmet etmiş oluruz (Walter, 2001). Sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi konusunda öğrencilere bireysel değerlerden ziyade toplum tarafından benimsenen genel geçer değerlerin kazandırılmasında hususunda etkili olduğu söylenebilir bu ders ile milli değerlerden hareketle küresel değerleri benimseyen vatandaşların yetiştirilmesi amaçlanır (David ve Richard, 1987, s. 347).

Yaşadığımız hayatta gerekli bilgi, becerilerin ve değerlerin kazanıldığı ilk yer şüphesiz ailedir. Aile kurumu içinde kazandırılan temel değerler zamanla okul yaşantısı ile gelişerek devam eder ve bireylerin yaşamının ilham kaynağı olur (Aktepe, 2010). Burada okulun altını çizmek gerekir ki okulda verilen öğretim programları aracılığıyla bireylerin kazandığı bilgi, beceri ve değerlerin hayatı boyunca devam edebilmesi için okul kurumu çok önemlidir. Okul ile bireyler fiziksel ve zihinsel olarak sağlıklı bir şekilde yaşadığımız sosyal hayata adapte olabilirler, toplumun devamı için yeniliklere açık kendini geliştirebilen, muhakeme yapabilen bireyler atalarından aldıkları maddi ve manevi kültürel mirası gelecek nesillere aktararak yaşadığı toplumun ve devletin gelişmesi ve ilerlemesine katkı sağlar (Binbaşoğlu, 1991). Okul kurumunun hedeflerine ulaşabilmesi için öğrencilerin seviyesine göre öğretim yöntemlerinden faydalanılarak bilgi, beceri ve değerleri bireylerin daha kolay kavrayabilmesi sağlanır (Guttek, 2011).

Öğrencilerin öğrendikleri değerleri ya da öğrenmeye çalıştıkları değerleri, onların ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemeden öğrenciler hakkında çıkarım yapabilmek oldukça zordur. Bu yüzden anlaşılması zor olan konuların öğrencilerin seviyesine indirgeyerek anlatmak önem arz etmektedir ki aksi takdirde öğrencilerin sorunların üstesinden gelme noktasına yalnız kalmasına neden olabilir. Bunun yanında hayatında karşılaştığı diğer problemleri çözme noktasında sorun yaşayabilirler (Başaran ve Kunduroğlu, 2010). Öğrencilere değerleri kazandırırken herhangi bir zorlukla karşılaşmamak için değerlerin öğrenciler tarafından etkili bir şekilde kazanılması öğrenme-öğretme faaliyetinin sistemli ve başarılı bir şekilde ilerlemesi ile sağlanabilir. Sosyal Bilgiler öğretim programında değerlerin kazandırılmasında çeşitli değer öğretimi yaklaşımları bulunmaktadır bunları kısaca değinmek gerekirse; Son yıllarda eğitim alanında birçok gelişme yaşanmıştır bu gelişmeler doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere değerleri etkili bir şekilde öğretebilmek açısından farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlardan en eski yaklaşımlardan birisi olan “Değer telkini” yaklaşımında empoze yöntemiyle istenilen değerler sistemi öğretilir genellikle ideolojik, siyasi kökenli değerler öğretilir, klasik eğitim anlayışı doğrultusunda şekillenmiştir, devamlı ve kalıcı değerler öğrencilere aktarılır. Bir diğer yaklaşım akılcı düşünmeyi ele alan “Değer analizi” yaklaşımıdır bu yaklaşımda: Öğrenciler herhangi bir olaya yaklaşırken mantık çerçevesinde düşünebilmeyi öğrenebilirler bu sayede rasyonel kararlar alarak, bilimsel yöntemin basamaklarını da kullanarak değerleri özümseyebilirler. Değerlerin öğretimi konusunda ileri sürülen bir başka yaklaşım “Değer açıklama” yaklaşımıdır: bu yaklaşımın temelinde

öğrencilere alternatifler arasından seçebileceği şekilde pek çok değer sunulur öğrenciler hiçbir baskı altında kalmadan kendi özgür iradeleriyle kendilerine en uygun değerleri seçerler. Hikâye, roman, masal gibi etkinliklerle de kullanılır amaç baskı ve dayatma olmadan kendi değerler sistemini oluşturabilmektir. Öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini, inançlarını açıklaması bakımından Sosyal Bilgiler dersinde “değer açıklama” yaklaşımı sıklıkla kullanılmaktadır (Naylor ve Diem, 1987). Görüldüğü gibi Sosyal Bilgiler dersinde değerlerin öğretimi noktasında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır ancak dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan bir diğeri ise bilginin hızla yayıldığı dünyada öğrencilerin fikir üretebilmesi, hayal edebilmesi yani onları düşünmeye sevk edecek şekilde etkinliklerle bilgileri kendi zihinlerinde yapılandırarak değerleri içselleştirmeleri sağlanmalıdır.

2.5.1. Aile Birliği

İnsan, düşünebilme, sorgulayabilme ve ortak bir kültüre sahip olabilmesi bakımından diğer canlılardan ayrılır yaşadığı toplumda hayatta kalabilmesi için bazı ihtiyaçlarını karşılaması gerekir (Öztürk, 2017). Bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarının karşılanmasında ilk andan itibaren ailenin rolü çok önemlidir. Çocukların kişilik kazandığı, karakterlerinin biçimlendiği yer olması ailenin toplum içindeki önemini ortaya koymaktadır, çocuklar küçük yaşlardan itibaren pek çok davranış veya tutumu gözlem yaparak öğrendikleri için aile bireyleri çocuğun gelişiminde rol model görevi üstlenmektedir. Atalarımızdan kalan bizi biz yapan kök değerlerimizi bireylerin ilk olarak öğrendiği yer ailedir. Aile içindeki bireyler arasındaki karşılık anlayış, birlik bütünlük ilerleyen yıllarda toplum içinde yaşayan insanlar arasında senkronize bir şekilde artarak devam edebilir. Böylelikle aynı vatani paylaşan bireyler ortak payda etrafında buluşabilir (Sağlam, 2013, s. 366-390). İçinde var olduğumuz toplumla ilk iletişimimizi aile vasıtasıyla gerçekleştiririz. Bireyler hayata dâhil birçok bilgiyi ilk olarak ailede öğrenir. Aile aslında örgün olmayan ilk eğitim kurumudur pek çok değeri ilk olarak ailede öğreniriz. Esas itibarıyla aile birliği deyince sadece anne, baba, çocuklar arasında sağlanan birlik ve bütünlük değildir; bunun yanında akrabalar arasında karşılıklı iletişim, sevgi, saygı ortak anılar paylaşabilmek, herhangi olumsuz bir durumda aile fertlerinin birbirinin yanında olabilmesi demektir. Çocuklar küçük yaşlarda sözlü tarih görevi üstlenen büyükanne ve büyükbabasından pek çok değeri öğrenebilir geçmişten gelen kültürü, örf ve adetleri büyüklerinden öğrenebilirler, her bir aile ferdinden hayatları

boyunca farklı bilgi öğrenebilirler bu yüzden aile birliği yaşadığımız toplumun var olabilmesi açısından çok önemlidir. Aile fertler arasında çıkar ilişkisine dayanmaması aralarında salt sevgi, dostluk olması bakımından toplumun temel yapı taşıdır. Aile içinde belli başlı kurallar mevcuttur, yanlışın-doğrunun öğrenildiği ilk yerdir. Bunun yanında aile, toplumsal düzenin devamını sağlayan hak, adalet eşitlik gibi soyut kavramların, belirli bir yaşa gelen bireyler tarafından kendi istekleri ile bu kavramları içselleştirebilmelerini sağlar (Gökçe, 2007). Aile çocukların belli bir yaşa gelene kadar fiziksel ihtiyaçlarını karşılar, pek çok canlı doğduğu andan itibaren yardıma ve bakıma muhtaçtır ancak insanın fiziksel ve manevi ihtiyaçlarını karşılaması çok daha önemlidir. Bireylerin toplumda var olup kendini gerçekleştirebilmesinin ön koşulu aile birliğinin var olabilmesinden geçmektedir. Çocuklar belli bir yaşa kadar gördükleri ve duydukları ile öğrenirler, çocuklar yaşadığı evin içinde mutluluğun saygının, sevginin var olduğunu görürlerse aynı şekilde bunları çevrelerine yansıtabilirler.

Yapılan birçok araştırma göstermiştir ki aile içerisinde iletişim sorunu yaşayan, saygı, sevgi ve hoşgörüye sahip olmayan ebeveynlerin çocukları da ister istemez bu olumsuz durumdan etkilenmektedir bu yüzden aile bütünlüğünün korunması bireylerin ve toplumun var olabilmesi bakımından son derece önemlidir (Alkan, 2018, s. 169). “Aile evrensel bir kurumdur. Ancak bir tanım olarak açıklamak kolay değildir. Çünkü her toplumda kendine has bir aile yapısı bulunmaktadır” (Özkalp , 1998a, s. 99-100). Kurum, toplumsal yapının korunmasını sağlayan nispeten zorunlu kurallar topluluğudur. (Özkalp, 2008a, s. 41-66) (Özkalp, 1998b, s. 99-115) tarafından ve (Özkalp , 2008b, s. 109-126) tarafından ailenin toplumsal yapıdaki temel bir kurum olduğu belirtilir. Bu durum iki sebebe bağlanmaktadır. Birincisi ailenin insan türü olarak üretimini sağlamasıdır. İkincisi ise toplumsal yapıda var olan diğer toplumsal kurumlar için kaynak teşkil etmesidir. Aile meydana gelen bu değişikliklere rağmen toplumsal yapının en önemli şekillendirici kurumu olarak ifade edilir. Bununla birlikte ailenin, toplumun yaşam biçimini öğretip, bunun gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan bir yapısı da vardır. Aile bireyler için hem fizyolojik hem ekonomik hem kültürel hem de toplumsal olarak belirleyicidir (Yapıcı, 2010, s. 1544-1570). Aile işlevlerinin bir kısmını başka kurumlara devretmiştir Aile çocuğun korunup eğitim aldığı ve duygusal ilişkilerin olduğu “çok özel bir çevre olarak” tasvir edilmektedir (Bektaş ve Karadağ, 2013, s. 271-286). Aileye ilişkin farklı tanımların yanı sıra farklı yaklaşımlarda bulunmaktadır. Örneğin; Fonksiyonalist (İşlevselci) yaklaşım ailenin fiziksel özelliğinin yanında dışarıya dönük sosyolojik özelliğinin

olduğunu ileri sürer (Özkalp, 2008, s. 120). Bu yaklaşıma göre aile toplumun devamını sağlar (Meder, 2005a, s. 7). Bu nedenle aile diğer kurumların yerine getiremediği bazı fonksiyonları yerine getirmektedir bunlar:

- 1) Cinsiyet ve cinsel tutumları tertip etmek.
- 2) İnsan onuruna yakışır bir şekilde toplumda var olabilmek ve topluma yeni fertler kazandırabilmek.
- 3) Bireylerin belli bir yaşa gelene kadar eksiklerini ve ihtiyaçlarını karşılama şeklindeki fonksiyonlardır (Özkalp, 1998, s. 107-108).

Aile içerisinde çatışma olma durumunu dikkate almayan (Meder, 2005b, s. 7) bu yaklaşımda ailenin rollerinin neler olduğu sorgulanmaktadır (Özkalp, 2008, s. 120). Bir başka yaklaşım ise çatışmacı yaklaşımdır. Bu yaklaşım aileyi açıklarken güç hâkimiyet ve çatışmanın olduğu bir yer olarak ifade etmektedir (İçli, 1997, s. 63). Çatışmacı yaklaşım ailenin toplum için önemli fonksiyonları olduğunu kabul eder. Bu kuramcılara göre aile önemli bir kurumdur. Ancak aile içerisinde eşitsizlikler vardır. Öyle ki aile içerisinde bir güç mücadelesi vardır. Erkek, bu kuramcılara göre kadın üzerinde egemen bir durumdadır (Özkalp, 2008, s. 120). Aynı zamanda bu yaklaşım karar mekanizması, aile içi şiddet, boşanma ve aile içi iktidar gibi konular üzerine odaklanır ve çatışma kavramına yaptığı vurgu eleştirilme konusu olur (Meder, 2005c, s. 8). Sembolik etkileşim yaklaşımında, bireyler arasındaki davranışları anlayabilmek adına aile içinde ki kişilerin birbirine karşı yaklaşımına, iletişim biçimine ve onların kendi aralarındaki ilişkileri ne ölçüde yorumladıklarını inceleyebilmek gereklidir (Özkalp, 2008). Aileye ilişkin bir başka yaklaşım sistem yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre aile dolaylı veya doğrudan olmak üzere ilişkili olan çeşitli unsurlarla karmaşık bir yapıya sahiptir. Burada aile açık bir sistemdir ve aile hem içeride hem de dışarıda meydana gelen değişikliklere kendini uyarlayabilmelidir (Meder, 2005d, s. 8).

Türk toplumu geçmişten bu yana farklı değerleri benimsemiştir esas itibariyle içinde yaşadığı çağın gereksinimlerine göre benimsediği değerler değişmektedir. Temelde “tarım, bilgi ve sanayi toplumunun Türk kültürünün kendi gelenekleriyle harmanlanması sonucu kendine has değerlerin sisteminin ortaya çıktığı söylenebilir.” Eski zamanlarda beri süregelen “Türk toplumunun ana değerlerinden olan vatanseverlik, aile birliğine önem verme, yardımlaşma iken; 20. Yüzyıl sonrasında ise bilimsellik temelinde, çalışkanlık, dürüstlük, sorumluluk” gibi değerler ön plana çıkmıştır (Tezcan, 2011, s. 268-

269). Sosyal Bilgiler öğretim programına göre aile birliği değerinin ilişkili olduğu pek çok alan vardır ancak temelde kültür ve miras öğrenme alanıyla ilişkilendirilmiştir ayrıca bu öğrenme alanıyla birlikte kültürel mirasa duyarlılık ve vatanseverlik gibi değerlerinde öğrenilmesi sağlanır. Aile kurumu toplumlar için geçmişten geleceğe değerlerimizi kültürümüzü, geleneklerimizi, örf ve adetlerimizi aktarır ve değişimler karşısında kaçınılmaz olarak etkilenir. Bu sebeple özünde örtük bir eğitim kurumu özelliği taşıyan aile fertlerinin gerekli bilgi ve becerileri ile donatılması gerekir.

Aileye birliğine önem verme değerinin temel amacı;

1. Ailenin ve aile fertlerinin ekonomik, fiziksel ve psikolojik açıdan yaşadığı çevreye adapte olmasını sağlamak.
2. Aile içinde birlik ve beraberlik sağlanması ile aile bireylerinin hal ve hareketleri tutumları ve davranışlarıyla birlik ve beraberlik düşüncesini yaşadığı topluma aktarabilmek ve sürdürülebilmek.
3. Çocukların, sosyalleşme ve topluma kazandırma sürecinde aile birliğini güçlendirmek.
4. Ülkenin genelinden başlayarak bölgesel alanları da irdeleyerek ihtiyaçları belirlemek eksiklere göre gerekli planlamaları yaparak Aile birliğinin önemi hakkında toplumsal bir farkındalık yaratabilmek (Şen, Demirkan, Ertekin ve Sezgin, 2008).

2.6. Metafor Kavramı

“Metafor terimi, Latince ve Grekçe metafora kökünden gelir. Meta: Öte, aşırı ve pherein: taşımak, yüklenmek sözcüklerinden oluşmuş birleşik bir addır. Günümüzde söz sanatı olarak daha çok tanınır.” Halk arasında benzetim “eğretileme” şeklinde de kullanılmaktadır (Öztürk, 2007, s. 56). Soyut ve somut her ne olursa zihinde benzetilen olguyla ilgili en ufak bir çağrışım yapılabiliyorsa ve başka bir olguya benzetilen çıkarımlarımız arasında mantık çerçevesinde eğretileme yapılabiliyorsa metafor olarak adlandırılabilir. Benzetilen kavram bizim kendi kişisel dünyamızda her şey olabilir fakat benzettiğimiz yada benzetilen olgu veya nesneden en az biri hakkında ufak da olsa bir bilgimizin olması metafor kullanmak için yeterlidir. Metaforlar esas itibariyle bireylerin kendi iç dünyasına yöneliktir farkında olmadıkları ancak bildikleri kavramların gün

yüzüne çıkmasına olanak sağlar. Bireylerin merak duygusunu geliştirir, sorgulama yapma imkânı elde ederler, basmakalıp düşüncelerin dışına çıkabilir, metaforlar sayesinde kendilerini tanıma fırsatını elde edebilirler, insanlar duygu ve düşüncelerini daha rahat ifade etme olanağı edinirler (Yaşar ve Girmen, 2012, s. 13-23). Metafor yöntemi yapılandırmacı anlayışa uygun tekniklerden birisidir çünkü: öğrencinin kendisi bizzat aktiftir, kendi yaratıcılığı ve tecrübelerine dayanarak kişisel dünyasındaki yaşanmışlıklarını anlamlandırarak öğrenir. Öğrenciler metafor kullanarak ezber yönteminin tekdüzeliğinden kendilerini arındırır ve bilgiye daha kolay yoldan ulaşır zihinlerinde anlamlandırabilirler. Bu sayede öğrendikleri kavramların kalıcılığını sağlayarak öğrendiklerini sadece okulda kullanmayıp tüm yaşamları boyunca kullanabilirler. Öte yandan bilginin hızla yayıldığı dünyamızda her geçen gün yeni bilgi türleri ortaya çıkmaktadır ister istemez yeni öğrendiğimiz kavramları, olguları anlamlandırmamız gerekmektedir. Bu yüzden bireylerin günümüz dünyasında metafor tekniğinden faydalanması yerinde olacaktır (Arslan ve Bayrakçı, 2006, s. 100-108).

Metaforlar, anlamakta güçlük çektiğimiz herhangi bir subjeyi veya kavramı farklı bir yapıdaki olgular, nesnelere ile özdeşleştirerek; anlamakta güçlük çekilen konuyu veya kavramı tekrardan yapılandırıp farklı açılardan bakabilmeyi sağlar. Bunun yanı sıra gözümüzden kaçmış olabilecek kavramların gün yüzüne çıkmasını sağlar (Taylor, 1984, s. 103). Tanımlardan da anlaşılacağı üzere metaforlar, hayal ettiğimiz, düşündüğümüz, aklımızdan geçen olumlu veya olumsuz kavramları ve olguları aktarırken benzetmeler yoluyla hislerimizin dışı vurulmasıdır. Metaforlar ile bu dışı vurum bir kavramı veya olguyu öğrenmek maksadıyla olabileceği gibi estetik bir tutumla salt duygularımızı, hislerimizi de dışı yansıtabiliriz. Son zamanlarda yapılan birçok araştırmada metafor kullanmanın bireylerin bakış açısını ve ufkunu genişleterek hayatında karşılaştığı zorlukların üstesinden gelebilme noktasında destek sağladığı, insanların aklında anlamlandıramadığı soyut kavramların gerekçesini gün yüzüne çıkartarak ilerleyen süreçlerde yapılacak araştırmalara yardımcı olabileme imkânı sağlamaktadır (Morgan, 1998, s. 14). Metaforlar, süslemeye yönelik sanat olarak görülür, aslında metaforlar çok daha fazlasını ifade eder süsleme sanatından. Çünkü: Metaforlar içinde yaşadığımız evreni, yaşamımızın gayesini, kendimizi tanıma noktasında anlamlı bir sorgulama imkânı sağlar. Farklı disiplinlerde ortaya çıkan araştırmalara göre bireylerin duygu ve düşüncelerini, insanların birbiriyle olan iletişimde metaforlardan faydalanarak dışı yansıtma şekli, metafor kullanmanın olumlu sonuçlarını ortaya çıkarmıştır (Morgan ve

Çelikten, 2005, s. 270). Pek çok insan hayatın akışı içinde birçok kez metafor kullanmaktadır ancak birçoğu kullandığı metaforun farkında değildir metaforun ne anlama geldiğini ve kullanılma gerekçesini bilmemektedir. Metaforları hayatımıza indirgeyebilirsek hem kullanım sıklığını artırabiliriz hem de diğer insanlarla iletişime geçerken kendimizi daha net bir şekilde ifade edebiliriz. Bu şekilde anlatmak istediğimiz pek çok olguyu yeri geldiğinde tek kelime veya tek cümleyle bile ifade etmiş oluruz. Yani metaforlar: insanların kendilerini keşfedebilmelerine imkân sağladığı gibi güçlü ve zayıf yönlerinin bilincinde olarak edindiği bilgileri somutlaştırma amacı ile kullanır (Arslan ve Bayrakçı, 2006, s. 100-108).

Metaforlar eğitimde birçok araştırmacı için araştırmasını kolaylaştıracak bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. Önemli işlev ve özelliklere sahip olması, eğitimde çoğunlukla metaforların kullanılmasını sağlamıştır. Aşağıda metaforların eğitimdeki bazı yararlarına yer verilmiştir;

1. Metaforlar, yapılan etkinliklerin tekdüzeliğinden kurtarıp olağan alışılmış yöntemlerin haricinde farklılık oluşturmaktadır.
2. Tıpkı beyin fırtınası tekniğinde ki gibi çok sayıda yeni ve farklı düşünceyi benzetim yaparak uzun süre akılda kalmasını sağlar. Bunun yanında her bireyin kendi iç dünyasının penceresini aralayarak keşfedilmemiş noktalara ışık tutar.
3. İncelediğimiz olayların gidişatını ve işleyişinin kavranabilmesinin yanında olaylara çok boyutlu bir perspektif ile yaklaşarak yapılan çalışmaların özünü kavrama imkânı sağlar.
4. Diğer insanlar ile iletişime geçtiğimiz zaman kısa cümle ve veya sözcüklerle bireylerin kendilerini karşı tarafa daha net bir şekilde ifade etmelerini sağlar.
5. Metaforlar birbirinden farklı olguları ile bir araya getirir bu şekilde olgular arasında anlam kurulabilir ve karşılaştırma yapılabilir.
6. Metaforik düşünme tarzı ile araştırma yapanların gün yüzüne çıkmamış, ince detayları fark ederek araştırma yaptıkları konu hakkında genelleme yapabilmelerine imkan sağlar. Ve yeni araştırma yapacaklara birikimli bir şekilde ilerleme olanağı sağlar.
7. Yürütülen çalışmaların, zor olan çetrefilli kavramlarının belirlenmesinin yanında yeni bulgular elde edilebilmesine olanak verir.

8. Metaforlar günlük hayatta kullandığımız zihinsel kavramlardır. Düşüncelerimizi anlatırken bazı kavramları kullanırken bize zenginlik ve çeşitlilik katarlar. (Koç, 2014, s. 44-72).

Metaforlar günlük yaşamda sıkça kullandığımız ancak farkında olmadığımız kelimeler ya da cümlelerdir bunun yanında son yıllarda sık olarak eğitim ve öğretimde kullanılmaya başlanmıştır. Öğretmenler, metaforları soyut konuların anlaşılmasında ve öğrencilerin bilgiyi anlamlandırmasına yardımcı olmak gayesi ile kullanılır. Bu yöntem ile özellikle karmaşık konuları daha basite indirgeyerek öğrenilebilmesine imkân verir. Metafor tekniği bireylerin hayata farklı pencereden bakabilmesini sağlar. Metaforlar eğitimde birçok alanda fayda sağlamaktadır Bir olguyu veya kavramı daha basit bir şekilde aktarmak ve kalıcılığı sağlamak için kullanılır. Öğrenciler aslında bildiği ancak farkında olmadığı konuların açığa çıkmasında etkilidir. Öğrencilerin o kavram ile ilgili düşüncelerini kolay bir şekilde ifade etmelerine ve onların iç dünyası yaşanmışlıkları çevresi hakkında bilgi elde etmemizi sağlar. Eğitimde birçok alanda metaforların kullanılması öğrencilerin dersi severek ve eğlenerek öğrenmesini sağlar.

2.7. Alanla İlgili Yurt İçi ve Yurt Dışı Araştırmalar

Yapılan araştırmalar incelendiği zaman yurt içi ve yurt dışı olarak çalışmalarını irdelediğimiz zaman. Yurt dışındaki ebeveynlerin, çocukları hayata kazandırma noktasında bilinçlendirilmesi çocukların hayatlarında karşılaşılabilecekleri bilgi ve becerilerin aktarılması, çocukların ihtiyaçlarının karşılanması ve aileye bununla ilgili gerekli eğitimin verilmesi üzerinde durulmaktadır. Yurt içindeki çalışmalar araştırıldığında ise anne ve babası çalışan çocukların eğitimi üzerinde durulmuştur. Ebeveynleri çalışan çocukların çalışmayanlara göre derslerdeki başarısı ve diğer insanlarla iletişimi üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca metaforlar yoluyla öğrencilerin ve ailelerinin betimlemeleri gün yüzüne çıkarılmaya çalışılmıştır.

Arthur ve Mavrogenes (1996), yapmış oldukları çalışma incelendiğinde ebeveynlerin aldıkları eğitimin çocuğun derslerdeki başarısına etkisi üzerinde durulmuştur. Çocukların, akademik başarılarını artıracak yönde eğitim alan ebeveynlerin çocukları derslerde daha başarılı olmuştur. Eğitim almayan ebeveynlerin çocukları ise derslerde daha başarısız olmuştur. Çocuklar üç yıl boyunca belirli aralıklarla takip edilmiştir.

Bushfield (2004), bu çalışma ile cezaevindeki babalara uygulanan eğitim yoluyla onların çocuklarına karşı yaklaşma biçimi, verdikleri ceza türleri üzerinde durulmuştur. Araştırma otuz gün aralıklarla devam etmiştir, araştırma sonunda eğitime tabi tutulan babaların anlamlı oranda tutum ve davranışlarında değişme gözlenmiştir. Öte yandan babaların istenilen baba prototipine daha çok yaklaştıkları görülmüştür.”

Alesina ve Giuliano (2007), araştırmalarında, aile ilişkilerinin yapısının ekonomik davranış ve tutumlar üzerinde etkili olup olmadığını incelemiştir. Araştırmalarında veri olarak “Dünya Değerler Araştırması’nda” kişilerin verdiği bireysel cevapları temel almışlardır. Araştırma sonucunda güçlü aile bağlarının olduğu toplumların daha mutlu ve hayattan daha tatminkâr olduğunu belirtmektedirler. Aynı zamanda güçlü aile bağlarının ekonomik gelir üzerinde etkili olan önemli bir unsur olduğunu belirtmektedirler.”

Sağlam (2013), araştırmasında “Aile birliği önem verme” ölçeği ile öğrencilerin “Aile birliğine” verdikleri önem çeşitli faktörlere bağlı olarak incelenmiştir. Araştırma betimsel tarama modelinde yapılmıştır, 528 ilköğretim öğrencisine uygulanmıştır. Araştırma analizi edildiğinde çocukların aile içinde birlik ve beraberlik ile büyüdüğü zaman aynı zamanda anne ve baba arasında herhangi bir sorun olmadığı (boşanma veya şiddet gibi) bireylerin “Aile birliğine” daha çok önem verdikleri görülür ayrıca özel ve devlet okullarını karşılaştırmıştır, “Sağlam” çalışmasında özel okullarda eğitim alan bireylerin “Aile birliğini” daha çok önemsedikleri sonucuna ulaşmıştır.”

Akyol ve Hamamcı (2005), çalışma ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim görmekte olan ebeveynlerin çocukları üzerinden yürütülmüştür. İlkokulda öğrenim gören ailelerin çocuklarında genel olarak temel fizyolojik konularda eksiklik saptanmıştır: beslenme, barınma, özgüven gibi konularda ebeveynlerin bilgiye gereksinim duyduğu anlaşılmıştır. Lisede öğrenim gören ebeveynlerin çocuklarında ise eğitim, ergenlik ve diğer arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar üzerinde eksiklik olduğu saptanmıştır. Ayrıca çocuk sayısı fazla olan ebeveynlerin daha fazla bilgiye gereksinim duyduğu anlaşılmaktadır.

Berber (2019), araştırmada 4. Sınıf öğrencilerinin; hoşgörü, saygı, vatanseverlik yardımseverlik değerlerini metafor yoluyla incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma Çanakkale ilinde 540 öğrenciye uygulanmıştır. Nitel araştırma yöntemi uygulanmıştır, içerik analizi yöntemine göre veriler incelenmiştir. Araştırma sonunda öğrencilerin verilen değerleri içselleştirme konusunda sıkıntı yaşadıkları ve değerleri hayatlarına aktaramadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Karaali (2019), bu çalışmanın amacı, aile danışmanlığı desteğine ihtiyaç duyan evli bireylerin evliliğe ilişkin tutumlarını metaforlar yardımıyla belirlemektir. Aile danışmanlığı desteği olan dört evli çiftten oluşan toplam sekiz katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşları 23 ve 33 arasında değişmektedir. Veri toplama aracı olarak bireysel görüşmeler kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcıların tanışmalarından danışmanlık almalarına kadar ki evlilik öykülerine dair sorulardan oluşmaktadır. Görüşmelerin yazılı dökümünün ardından bulgular anlatı yöntemiyle irdelenmiştir. Her katılımcı çiftin evlilik anlatıları incelenmiş ve anlatılarında ortaya çıkan temalar saptanarak yine evlilik anlatıları bağlamında sunulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların evlilik anlatıları güç ve denetim teması çerçevesinde şekillenmektedir. Güç ve denetim temasının, bazı anlatılarda tek taraflı güç kullanımı ve eşlik eden sonlandırma metaforu, bazı anlatılarda güç çatışması ve eşlik eden denge-ortaklık metaforu, diğer bazı anlatılarda ise tek kişilik evlilik ve eşlik eden çözümsüzlük metaforu ile karakterize olduğu bulunmuştur.

Şeyihoğlu ve Gencer (2011), tarafından yapılan çalışmada “Hayat bilgisi öğretiminde metafor” tekniği kullanılması ile ilgili ilkökul üçüncü sınıf öğrencileriyle birlikte çalışma yürütülmüştür. “Organların işlevleri ve sağlıklı yaşam” arasındaki bağ metafor yardımıyla tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın ilk safhasında araştırmacılar tahtaya organları yazmış, ardından organların işlevleri hakkında açıklamalar yapmışlardır. Sonrasında öğrencilerden bu organları bir şeye benzetmeleri ve benzettikleri şeyin resmini çizmeleri istenmiştir. Çalışma sonucunda metafor yönteminin öğrencilerinin zihnindekileri kavramları ortaya çıkardığı, öğrencilerin metaforlarında kullanılan nesnelere yaşantılardan izler taşıdığı gözlenmiştir.

Kılcan (2013), ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere aktarılması istenilen değerlerin metafor yoluyla irdelenmesi hedeflenmiştir çalışmada. Araştırma sonucunda öğrencilerin bilimsellik değerini; “bireyleri aydınlatan ufku genişleten” olarak ifade ettiklerini, yardımseverlik değerini ise: “fayda ve yarar” olarak ifade ettikleri, vatanseverlik değerini ise “fedakârlık” olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Egüz ve Kesten (2018), çalışmanın amacı öğrencilerin sosyal medya algılarının metafor yoluyla belirleyebilmektir. Bu hedef doğrultusunda Samsun 19 Mayıs Üniversitesinde okuyan Sosyal Bilgiler son sınıf öğrencileriyle çalışma yürütülmüştür. Bulgular içerik analizi yöntemiyle irdelenmiştir. Öğrencilere “sosyal medya.....gibidir;

çünkü.....” yazılı formlar dağıtılmıştır. Öğrenciler sosyal medyayı genel olarak olumsuz olarak algıladığı ve bağımlılık yaratan şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Kılcan ve Akbaba (2018), araştırmada Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan dayanışma değeri metafor yolu ile belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda 602 ortaokul sekizince sınıf öğrencisine, “dayanışma”.....gibidir; çünkü.....” Formları dağıtılmış ve öğrencilerin çizdikleri resim ve karikatürler yardımıyla da düşüncelerinin açığa çıkması hedeflenmiştir. “Nitel araştırma desenin de üçgenleme yoluyla veriler analiz edilmiştir.” Elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin büyük bir kısmı dayanışma değerini “birlik, beraberlik, birbirini çikarsız destekleme, birlikten doğan kuvvet ve mutluluk olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşmıştır.

Bektaş, Okur ve Karadağ (2014), bu çalışmada 4. Sınıf öğrencilerinin yardımlaşma değerini metafor yöntemiyle incelemişlerdir. Araştırma 259 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrenciler yardımlaşma değerini; eşya, yemek, kitap, çiçek, arkadaş, karıncaya benzetmişlerdir. Öğrencilere değerler öğretimi yapılırken benzettikleri kavramlardan yola çıkarak öğretmenlerin dersi anlatmaları öğrencilerin daha kolay bir şekilde değerleri kavrayabilecekleri vurgulanmıştır.

Kılcan ve Akbaba (2013), çalışma incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersinde yer alan kültürel mirasa duyarlılık değeri metafor yoluyla incelenmiştir. Çalışma 602 ortaokul sekizinci sınıf öğrencisine uygulanmıştır, Ankara ili merkezinde sosyoekonomik düzeye göre seçilmiş farklı okullarda uygulanmıştır. Öğrencilerin ortaya çıkardıkları metaforlar içerik analizi yöntemiyle açığa çıkarılmıştır. Araştırma sonucuna göre öğrencilerin kültürel mirasa duyarlılık değerini: Herhangi bir olumsuzluğa karşı koruyan, insanların önüne açan, koruyan şeklinde algıladıkları sonucuna varılmıştır.

Avcı (2006), çalışma irdelendiğinde ailesinde şiddet davranışı gösteren ebeveynler ve göstermeyen ebeveynlerin çocuklarında şiddet gösterme, alkol kullanımı, öfke ve suç meyilli olma gibi faktörlerin belirlenmesi amaçlamıştır. Araştırmaya ergenlik dönemindeki 14-18 yaşları arasında şiddet olayları gösteren ve göstermeyen ergenlerin aileleri katılmıştır. Araştırma sonucunda şiddet davranışı gösteren bireylerin esas kaynağının aile içinde yaşanan huzursuzluklar, aile de uygulanan şiddet, öfke, iletişimsizlik olduğu ortaya çıkmaktadır. Şiddet eğilimi göstermeyen ergenlerin ailelerinde birbirlerine karşı iletişim, sevgi, saygı gibi değerlerin ağırlıkta olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Acar, Demir, Görmez, ve Keser (2015), araştırmalarında, çocuk suçluluğu üzerine yapılmış araştırmaları inceleyerek çocukları suça yönlendiren ailesel etkilerin neler olduğunu belirlemeye çalışmışlardır. Ebeveyneler arasında herhangi bir suç işleyen bireylerin varlığı, ya da çocuğun çevresinde bu tarz insanların olması, aile içinde kötü söz, şiddet gibi faktörler çocukları suça teşvik etmiştir. Aile içi iletişimin sağlıksız olmasının çocuğun suça itilmesinde etkili bir unsur olduğu araştırmalarda elde edilen bulgular arasındadır. Sonuç olarak araştırmacılar ailelere bu konu üzerinde farkındalık kazandırılması gerektiği ve ailelerle profesyonel olarak çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Balcı (1999), araştırmasında, öğrenci, öğretmen ve anne-babaların okul kavramına yönelik algılarını günlük yaşamda kullandıkları metaforlar yardımıyla belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda cevaplar analiz edilmiştir. Çalışma 4.-8. Sınıflardan 517 öğrenci, hem birinci kademedem hem ikinci kademedem 47 öğretmen ve 101 anne-babadan oluşmuştur. Araştırma sonucunda okulların temel fonksiyonunun iyileştirme, bilgi aktarma ve gençlerin yetiştirilmesi olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda okullar yüksek oranda disipline edilen, otoritenin olduğu ve kaotik ortamlar olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu kısımda aile birliğine önem verme değeri için kullanılacak araştırma modeli denekler ve seçimi, bulguları toplama araçları ile birlikte bulguların analizinde kullanılacak yöntem ile ilgili bilgi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmanın bu safhasında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan “Durum Çalışması” tercih edilmiştir. “Durum çalışmaları esas itibariyle tek bir olayın veya kavramın derinlemesine ve boylamsal olarak incelenmesidir.” Elde edilen veriler sistematik olarak düzenli bir şekilde toplanır, gerçek ortamda toplanan veriler analiz edilir. Elde edilen verilerin sonuçları neticesinde olayın iç yüzüne odaklanarak temelde yatan gerekçeleri ortaya çıkarmaya çalışır (Davey, 2009). Bununla birlikte gelecekte yapılacak olan çalışmaların hangi noktalar üzerine odaklanması gerektiğini ortaya koyar. Durum çalışmalarında temelde “niçin, nasıl” soruları üzerinden katılımcıların belirtilen kavram veya olguya karşı düşüncelerinin açığa çıkarılması ve betimlenmesi hedeflenir (Davey, 2009). Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerin aile birliğine önem verme değerine yönelik görüşlerini ortaya çıkartmak amacıyla betimleme amaçlı durum çalışması tercih edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda “Durum Çalışması” deseni ile birlikte senkronize bir araştırma yapabilmek için metafor yöntemi tercih edilmiştir. Metaforlar var olan bulguları analiz edebilmek gayesiyle iki farklı amaç için tercih edilir. İlk olarak elde edilen verileri somutlaştırma, anlamlandırma amacıyla, ikinci olarak elde edilen

verileri daha güvenli ve hızlı bir şekilde analiz edebilme amacıyla kullanılır. Metaforlar tasvir etmek maksadıyla kullanılırsa kavram veya olgu doğrudan araya herhangi bir değişken girmeden betimlenir (Şimşek ve Yıldırım, 2005, s. 212). Bir diğer kullanım amacıyla temelde bulgulara verilen kişisel cevaplar ya da açık uçlu sorulara verilen yanıtlarla yürütülür. Fakat bu şekilde yapılan çalışmalarda gerekçe kısmı yoktur. Katılımcılarının duygu ve düşüncelerinin özüne inip esas dayanak noktasını kestirebilmek adına gerekçe kısmına çünkü sorusunun da eklenmesi yerinde olacaktır(Şimşek ve Yıldırım, 2005, s. 213). Çalışmada ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerine “Aile Birliğine Önem Verme Değeri..... gibidir/ çünkü.....” ifadesi yöneltilmiş, daha sonra ortaya çıkan bulgular kategorilere ayrılarak gruplandırılmıştır.

3.2. Evren Örneklem

Çalışmanın evrenini Türkiye’ de bulunan Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemi ise rastgele örnekleme yöntemi ile seçilmiş olan Ankara ili 2019/2020 eğitim öğretim döneminde devlet okullarında öğrenim görmekte olan Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu Ankara ili merkezinde bulunan Salih Alptekin Ortaokulu, İl Genel Meclisi Ortaokulu ve Şehit Murat Somuncu Ortaokulunda öğrenim görmekte olan 447 Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde “Aile birliğine önem verme” değeri üzerinden öğrencilerin ortaya çıkardıkları kavramlar ve cümleler analiz edilmiş ve araya hiçbir değişken girmeden duygu ve düşüncelerini tasvir etmeleri istenmiştir. Bulgular toplanırken literatür incelenmiş ve metaforlar örneklerini daha önce kullanan çeşitli araştırmalar ve çalışmalar incelenmiştir; (Aydın, 2010; Çetin, Kılcan, Güneş ve Çepni, 2015; Güven ve Güven, 2009; Kılcan, 2013; Öztürk, 2007; Saban, 2004; 2008a; 2008b; 2009). Metafor bir olgu, kavram veya nesneyi olumlu ya da olumsuz olarak başka bir şeyle benzetme mecaz yolu ile düşündüklerimizi daha iyi ifade etmek ve somutlaştırabilmek için kullanılır (Lakoff ve Johnson, 2015).

Daha önce incelenen araştırmalar neticesinde metafor verileri güvenilir bir şekilde toplanıp analiz edilmiştir. Araştırma tek aşamadan oluşmaktadır. İlk olarak belirtilen üç okulda bulunan öğrencilere anket formu dağıtılarak veriler alınmıştır. Daha sonra seçilen aile birliğine önem verme değerine ilişkin, boşluk doldurmalı ve öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkarabileceği biçimde, metaforlar yoluyla Sosyal Bilgiler ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin cevaplayacağı şekilde soru sorulmuştur. Uzmanlardan veri toplama aracının ve sorulan soruların ölçülecek özelliği temsil etme ve öğrenciler tarafından basit bir şekilde anlaşılması için değerlendirmeleri istenmiştir. Uzmanlardan gelen dönütler neticesinde ankete son şekli verilmiştir (Ek-2).

Öğrencilere “Aile birliğine önem verme.....gibidir. Çünkü.....” biçiminde soru yöneltilmiştir.

Öğrencilere anketi uygulamadan önce metafor hakkında gerekli olan bilgilerin aktarımı sağlandıktan sonra soru cevap yöntemi ile burada Aile birliği, yerine sevgi, değerini yazsaydı neye benzetirdiniz veya Aile birliği değil de barış değerini yazsaydı neye benzetirdiniz şeklinde sorular yöneltilmiştir. Amaç öğrencilerin benzettikleri kavram hakkında mantıklı gerekçeler yapıp yapamadığını tespit edebilmektir. Öğrencilerin anket formunun mantığını kavrayıp belirli seviyeye ulaştığı saptandığında ise anket formu kendilerine dağıtılmıştır. Öğrencilerin içtenlikle kimsenin etkisi altında kalmadan, hayal güçlerini, yaratıcılıklarını, ifade etmeleri istenmiştir. Bu şekilde anketin nihai amacını öğrenciler tarafından anlaşılmış ve daha sağlıklı sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen metaforlar uzmanlar tarafından üç farklı şekilde değerlendirilmiştir. İlk olarak elde edilen metaforun benzetilen kavram veya olgu arasında mantıksal bir çerçeve oluşturup oluşturmadığı ile ilgili değerlendirilmiştir. Daha sonra öğrencilerin ürettikleri metaforların, tanımlama yöntemine başvurarak mantıklı çıkarım yaptıklarını düşündükleri metaforlar elenmiştir. İkinci olarak elde edilen metaforların gerekçe kısmı okunarak hangi kategorilerin oluşturulacağı uzmanlar ile birlikte değerlendirilmiş. Üçüncü olarak oluşturulan kategoriler neticesinde elde edilen metaforların hangi kategoriler altında olacağına karar verilmiştir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çalışmada bulguları toplamak amacıyla ilk etapta Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden daha önceden gerekli izinlerin alındığı (Salih Alptekin Ortaokulu, İl Genel Meclisi Ortaokulu ve Şehit Murat Somuncu Ortaokulu) okullarda çalışmayı gerçekleştirmek amacıyla yasal izinler alınmıştır. Ardından yasal izinlerin alındığı okullarda metafor anketleri öğrencilere dağıtılarak gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra duygu ve düşüncelerini yazılı olarak belirtmeleri istenmiştir. Metafor formlarının uygulama aşamasında bizzat araştırmacının kendisi tarafından metafor formuyla ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Hiçbir öğrencinin forma isim yazmasının gerekli olmadığı söylenmiştir. Ardından bu forma vereceğiniz cevapların doğrusu ya da yanlışı olmadığı belirtilmiştir. Öğrencilere ilk etapta metaforla ilgili ön bilgilerinin olup olmadığı sorulmuştur. Öğrencilerin çoğunluğu daha önce metafor ile ilgili ön bilgiye sahip olmadıkları anlaşılmıştır. Öğrencilere metaforun ne olduğu anlatılmıştır. Ardından farklı metafor örnekleri öğrencilere aktarılmıştır. Soru-cevap, beyin fırtınası teknikleri ile öğrencilerin istenilen düzeye geldikleri araştırmacının kendisi tarafından anlaşıldıktan sonra aile birliğine önem verme anketi öğrencilere dağıtılmıştır. Öğrenciler ankete cevap vermeden önce herkesin kendi düşüncesinin değerli olduğu ve herkesin düşüncesine saygı duyulduğu ifade edilerek öğrencilerin birbirlerinden etkilenmeden sadece kendi düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Aile birliği denildiği zaman akıllarına ilk gelen mecazların, benzetmelerin ne olduğu vurgulanarak objektif bir şekilde sorulara cevap vermeleri istenmiştir. Herkesin düşüncesi, yaşanmışlıkları bir olaya ya da olguya verdikleri anlam farklı olabileceği için çünkü kısmından sonra öğrencilerin yazdıkları önem arz etmektedir ki öğrencilerin düşündüklerini, hissettiklerini, yaşanmışlıklarını ortaya çıkartabilmek adına önemlidir. Öğrencilere soruları rahatça cevaplayabilmesi için yeteri kadar süre verilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Aile birliğine önem verme formunda toplanan bulguların irdelenmesinde nitel analiz yöntemi olan içerik analizi yöntemi tercih edilmiştir. İçerik analizinin temel dayanak noktası birbirine benzeyen verileri düzenli bir şekilde kavram ve temalar halinde kategorilere ayırdıktan sonra okuyucunun anlayabileceği bir şekilde bütünleştirip

yorumlayabilmektir (Şimşek ve Yıldırım, 2005). Öncelikle öğrencilerin ortaya çıkardıkları metaforların tümü alfabetik sırayla düzenlenecektir. Ardından seçilen metaforlar nedenlerine göre birbirlerine yakınlık gösterenler arasında kategorilere ayrılacaktır. Nedensellik içinde yapılan kategoriler sayesinde öğrencilerin algıları belirgin bir şekilde ortaya çıkarılacaktır.

Araştırmada ortaokul 8.sınıf öğrencilerinin ortaya çıkardıkları metaforların verilerin analizi ve yorumlanmasıyla beş aşamada gerçekleştirilecektir (Saban, 2009, s. 281-326):

- 1) “İlk olarak metaforlar kodlanmıştır”
- 2) “Eleme basamağı”
- 3) “Kategori oluşturma adımı”
- 4) “Geçerlilik ve Güvenirlilik safhası”
- 5) “Son olarak Bulguların Bilgisayara Aktarma Aşaması”

3.5.1. Metafor kodlama aşaması

İlk safhada öğrencilerin ortaya çıkardığı 1’den başlayarak rakamların verildiği metaforlar Excel tablosunun A sütununa girilmiştir ardından formlar katılımcıların açık bir biçimde ifade edip veya ifade edemedikleri her bir metafor örnekleri incelenmiştir. Araştırması yapılan değere yönelik toplamda 447 öğrenciye uygulanmış ve toplamda 252 metafor elde edilmiştir.

3.5.2. Eleme aşaması

Aile birliğine önem verme metaforuna yönelik benzetmenin olduğu ancak kısmının olmadığı formlar(1), aile birliğine önem verme değerinin sadece tanımlanmasının yer aldığı formlar(2) aile birliğine önem verme değerine yönelik metaforun olmadığı yani işaretleme yapılmayan metaforlar(3) belirlenerek analiz dışına çıkarılmıştır. Geriye gelen metaforlar Excel tablosunun B sütununa form numarası ile birlikte girilmiştir.

a) Aile birliği değerine yönelik çünkü kısmından sonra görüşlerin olmadığı formlar

Gerekçe belirtilmeyen formlar analiz dışına çıkarılmıştır. Örnek ” Aile birliğine önem verme okul gibidir çünkü okul ailedir”. “Aile birliği hayat gibidir çünkü hayat....

b) Aile birliğinin sadece tanımlanmasının yer aldığı formlar

Öğrenciler tarafından metafor oluşturulmayan fakat metaforun gerekçe kısmına aile birliği hakkında tanımlama ya da öneri yazılan formlar elenmiştir. Örnek “ Aile birliğine önem vermek..... gibidir. Çünkü aile birliğine önem vermek her şeyden daha önemlidir. “Aile birliğine önem vermek..... gibidir. Çünkü aile birliği toplumun en önemli yapı taşıdır.

c) Aile birliğine ilişkin herhangi bir metaforun gerçekleşmediği formlar

Aile birliği değeri ile ilgili metafor formuna hiçbir şey yazılmayan formlar yani boş bırakılan elenmiştir.

3.5.3 Kategori geliştirme aşaması

Öğrenciler tarafından metafor formlarında belirtilen değere ilişkin ifade ettikleri metaforlar, öğrencilerin oluşturdukları metaforun gerekçesine bakılarak kategoriler oluşturulmuştur. Excel tablosunun B sütununa daha önce metaforlar girilmiştir, daha sonra her metaforun gerekçesi okunarak Excel tablosunun A sütununa girilmiştir. Öğrenciler tarafından geliştirilen metaforlardan yola çıkarak oluşturulan kategoriler sekiz temel başlık altında toplandığı görülmektedir: “Birbirini Tamamlayan”, “Destek sağlayan”, “Kılavuzluk eden”, “Mutlu ortam”, “Değeri paha biçilemez olan”, “Düzenli ve sistemli olan”, “Demokratik ve Adaletli olan”, “Anlaşılması güç olan”.

3.5.4. Geçerlilik ve güvenilirliği sağlama aşaması

Çalışmanın hata payını en aza indirebilmek için, metaforların kodlama aşamasından gerekçelerin tespiti ve kategori oluşturma sürecine kadar uzman görüşlerinden destek sağlanmıştır. İlk olarak elde edilen verilerin daha sağlıklı ve güvenilir olması bakımından ve genellemelere ulaşılabilmesi için toplanan veriler azaltılmıştır. (Metaforun amacı ve kapsamını temsil etmeyenler ayıklanmıştır). Daha sonra bir önceki aşamada azaltılan veriler tablolar yardımıyla sistematik ve düzenli bir hale getirilmiştir. En son aşamada düzenli ve sistemli bir hale getirilen veriler en başa gidilerek elde edilen metaforların gerekçeleri okunarak kategorileri temsil edip etmediği kontrol edilmiştir (Poggenpoel & Myburgh) Öğrencilerin ortaya çıkardıkları metaforların son hali uzmanların görüşleri doğrultusunda hata ve eksikliklerinden arındırıldıktan sonra uzmanların ortaya çıkardığı eşleştirmeler ile anket çalışmasını uygulayan araştırmacının oluşturduğu gruplamaların

karşılaştırılması ile birlikte görüş birliği ve görüş ayrılığı sayılarını belirleyebilmek amacıyla (Huberman & Miles, 1994)'ın hesaplama yöntemi kullanılmıştır; “(Görüş birliği/Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı) hesaplama sonucunda araştırmacı ve uzmanların hem fikir olduğu metaforların gerekçe kısmına odaklanarak elde edilen metafor verilerinin güvenilirliği %91 olarak hesaplanmıştır.”

3.5.5. Verilerin bilgisayar ortamına aktarılması

Öğrencilerin aile birliğine ilişkin ürettikleri metaforlar gruplama ve kategorilere ayırma işlemlerinin yapılmasının ardından bulgular bilgisayara aktarılmıştır. Katılımcıların istenilen değere ilişkin oluşturdukları metaforlar öğrenci sayısı (f) ve yüzdeleri (%) hesaplanarak verilerin analizi yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölüm içerisinde irdelenen bulguların problemi ve alt problemini cevaplamak için verilerin uygun istatistiksel yöntemler ile analizi sonucunda bulgular kategorilere ayrılarak tablolar halinde ortaya konulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında “8. Sınıf öğrencilerinin aile birliği değerine” ilişkin algılarını hangi metaforlar yoluyla ortaya çıkardıkları sorusuna yanıt aranmıştır.

Tablo 1

İlkokul Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Geliştirdikleri Metaforların Dağılımı

Sıra No	Metafor	(f)	%
1	Adalet	1	0,40
2	Ağacın Dalları	1	0,40
3	Ağacın Gölgesi	1	0,40
4	Ağaç	9	3,60
5	Arı Kovanı	1	0,40
6	Arılar	2	0,80

7	Arıların Dayanışması	2	0,80
8	Arkadaş	3	1,20
9	Asansör	1	0,40
10	Asker	1	1,20
11	Ay İle Yıldız	1	0,40
12	Ay	1	0,80
13	Bahçivan	1	1,20
14	Bahçivanın Ürünlerine Önem Vermesi	1	0,80
15	Bal Yapma	1	0,40
16	Banka	1	0,40
17	Besin Zinciri	1	0,40
18	Beşiktaş	1	0,40
19	Bilim Dergisi	1	0,40
20	Bilim	1	0,40
21	Bina	1	0,40
22	Binanın Temeli	1	0,40
23	Bir Çift Ayakkabı	1	0,40
24	Bitkiye Su Vermek	1	0,40
25	Cerrah	1	0,40
26	Çay	1	0,40
27	Çevreyi Korumak	1	0,40
28	Çevreye Önem Vermek	1	0,40
29	Çınar Ağacı	1	0,40
30	Çiçek Bakmak	1	0,80
31	Çiçeği Sulamak	1	0,80
32	Çiçek Bahçesi	1	0,40

33	Çiçek Dalı	1	0,40
34	Çiçek Tarlası	1	0,40
35	Çiçek	7	2,80
36	Çok Bilinmeyenli Denklem	1	0,40
37	Çok Sağlam Ev	1	0,40
38	Çok Sevdiğim Eşyalar	1	0,40
39	Demir Bir Çit	1	0,40
40	Denge Tahtası	1	0,40
41	Ders Çalışmak	2	0,80
42	Doğa Koruyucusu	1	0,40
43	Doğa	1	0,40
44	Doktor	2	0,80
45	Dostluk	2	0,80
46	Dolaşım Sistemi	1	0,40
47	Domino Taşı	1	0,40
48	Düğme İliklemek	1	0,40
49	Dünya	3	1,20
50	Düzenli Program	1	0,40
51	Eğitim	1	0,40
52	Ekmek	1	0,40
53	Element	1	0,40
54	Eşya	1	0,40
55	Evin İçi	1	0,40
56	Evren	1	0,40
57	Farklı Kablolardan Bilgisayarı Çalıştırma	1	0,40
58	Fidan	2	0,80

59	Futbol Takımı	1	0,40
60	Galaksiler Arası Yolculuk	1	0,40
61	Göç Eden Kuş Sürüsü	1	0,40
62	Gökkuşağı	1	0,40
63	Gül	1	0,40
64	Güneş Sistemi	5	2,00
65	Güneş Ve Kutup Yıldızı	1	0,40
66	Güneş	5	2,00
67	Hayat	2	0,80
68	Hâkim	1	0,40
69	Halay	1	0,40
70	Harita	1	0,40
71	Hâkim	1	0,40
72	Halay	1	0,40
73	Harita	1	0,40
74	Heykeltıraş	1	0,40
75	Hırka	1	0,40
76	Huzurla İçilen Kahve	1	0,40
77	Hücre	1	0,40
78	Işık	2	0,80
79	İlaç	1	0,40
80	İmparatorluk	1	0,40
81	İnsan Vücudu	1	0,40
82	İp	1	0,40
83	Kale	1	0,40
84	Kalem Kutusunun İçindeki Kalemler	1	0,40

85	Kalem Ve Silgi	1	0,40
86	Kalp	3	1,20
87	Karınca Hayatı	1	0,40
88	Karınca	3	1,20
89	Karıncaların Birlikte Çalışması	1	0,40
90	Kedi	1	0,40
91	Kemer	1	0,40
92	Kertenkelenin Kopan Kuyruğu	1	0,40
93	Kılavuz	1	0,40
94	Kızılay	1	0,40
95	Kitap Sayfaları	1	0,40
96	Kitap	2	0,80
97	Kurt Sürüsü	1	0,40
98	Kuş Cıvıltıları	1	0,40
99	Kuş Sürüsü	1	0,40
100	Kuş Yuvası	1	0,40
101	Kutup Yıldızı	1	0,40
102	Küçük Bir Fidan	1	0,40
103	Kütüphane	2	0,80
104	Lamba	1	0,40
105	Legolar	1	0,40
106	Lunapark	3	1,20
107	Maç	1	0,40
108	Makine Ve Saat	1	0,40
109	Makine	1	0,40
110	Matematik	1	0,40

111	Meclis	1	0,40
112	Melek	1	0,40
113	Mıknatıs	1	0,40
114	Millet	1	0,40
115	Mont	1	0,40
116	Nadir Yetişen Bitki	1	0,40
117	Nar	1	0,40
118	Navigasyon	1	0,40
119	Nimete Önem Verme	1	0,40
120	Okul	1	0,40
121	Okulda Eğitim Almak	1	0,40
122	Orduda Düzeni Sağlamak	1	0,40
123	Organ	2	0,80
124	Oyun Misketleri	1	0,80
125	Oyuncak Bebek Seti	1	0,80
126	Öğrencisiz Okul	1	0,80
127	Öğretmen	2	0,80
128	Papatya	1	0,40
129	Parti	1	0,40
130	Penguenler	1	0,40
131	Psikolog	2	0,80
132	Pusula	1	0,40
133	Puzzle	1	0,40
134	Renk	1	0,40
135	Renkli Kalem	1	0,40
136	Ruhumuz	1	0,40

137	Saat	1	0,40
138	Sağlık antası	1	0,40
139	Sağlık	1	0,40
140	Sanat	1	0,40
141	Sandalye	1	0,40
142	Savaştan Korunmak	1	0,40
143	Sayılar	1	0,40
144	Sevgili	1	0,40
145	Sığınacak Bir Ev	1	0,40
146	Sınıf	3	1,20
147	Silgi	1	0,40
148	Spor Takımı	1	0,40
149	Su İçme İhtiyacı	1	0,40
150	Su	4	1,60
151	Sütun	1	0,40
152	şehir	1	0,40
153	Takım	1	0,40
154	Taştan Örülen Duvar	1	0,40
155	Terk edilmiş Ev	1	0,40
156	Test Kitabı	1	0,40
157	Trafik Polisi	1	0,40
158	Tuğlalardan Bir Ev	1	0,40
159	Türk Ordusu	1	0,40
160	Uçak	1	0,40
161	Ülke	1	0,40
162	Ülkenin Yönetilmesi	1	0,40

163	Üzüm Dalı	1	0,40
164	Vatana Önem Verme	1	0,40
165	Vücudumuzdaki Organlar	1	0,40
166	Vücut	2	0,80
167	Vücudumuzdaki Sistemler	1	0,40
168	Yapboz Parçası	1	0,40
169	Yapboz	4	1,60
170	Yapıştırıcı	1	0,40
171	Yaşadığı Ülkeye Önem Vermek	1	0,40
172	Yıldızlar	3	1,20
173	Yiyecek	1	0,40
174	Yol	1	0,40
175	Yumurta	2	0,80
176	Zekâ Küpü	1	0,40
177	Zırhlı Duvar	1	0,40
178	Zincir	7	2,80
179	Zincirin Halkaları	1	0,40

242

Tabloda 1’ de “Aile birliğine önem verme değerine” ilişkin öğrenciler 179 adet metafor geliştirmişlerdir. Geliştirilen metaforların 150 tanesi birbirinden bağımsız bir öğrenci tarafından ortaya çıkarılmıştır. Diğer kalan 29 metafor ise 2-9 katılımcı tarafından temsil edilmektedir. Tablo 1’de yer alan bir frekans, sahip olunan metaforun toplam metafor sayısına oranı 0,40 olarak bulunmuştur. Üretilen her bir metaforun ortalaması katılımcı sayısı indeksine göre yaklaşık olarak 0.73 bulunmuştur. Aile birliğine önem verme değerine ilişkin en sık kullanılan metaforlar arasında “ağaç” (f:9), “güneş sistemi” (f:5), güneş (f:5), “su” (f:4), “yapboz” (f:4), “dünya” (f:3), “kalp” (f:3), “karınca” (f:3), “lunapark” (f:3) metaforları gelmektedir. Tablo 1’de verilen metaforların gerekçeleri okunarak kavramsal kategorilere dönüştürülmüş hali ikinci alt probleme ilişkin bulgular kısmında açıklanmıştır.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Tablo 2

Öğrencilerin 'Aile Birliğine Önem Verme Değerine' Yönelik Geliştirdikleri Metafor Kategorileri

Sıra No	Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
1	Birbirini Tamamlayan	Ağacın Dalları, Ağaç, Araba, Arı Asansör, Ay İle Yıldız, Binanın Temeli, Bir Çift Ayakkabı Çiçek bahçesi, Çiçek Dalı, Çiçek Tarlası, Çiçek, Demir Bir Çit, Denge Tahtası, Domino Taşı Gökkuşağı, Güneş Sistemi, Halay, Heykeltıraş Hırka, İmparatorluk, Kalem Ve Silgi, Karınca Kertenkelenin Kopan Kuyruğu, Kuş Yuvası Legolar, Makine, Mıknatıs, Millet, Nar, Okul, Organ, Oyun Misketleri Öğrencisiz Okul Puzzle, Saat, Sandalye, Sayılar, Sınıf, Spor Takımı, Terk edilmiş Ev, Üzüm Dalı Vücudumuzdaki Organlar Vücut Vücudumuzdaki Sistemler, Yapboz Parçası Yapboz, Yapıştırıcı, Yumurta, Zeka Küpü, Zincir, Zincirin Halkaları	53	62
2	Destek Sağlayan	Arılar, Arıların Yardımlaşması, Arkadaş, Asker Ordusu, Asker, Bahçıvan Bahçıvanın Bitkiye Önem Vermesi, Bahçıvanın Sebzelerine Bakmasına, Banka, Bina, Bitkiye Su Vermek Cerrah, Çevreye Önem Vermek Çiçeği Sulamak, Çiçek Bakmak, Çiçek, Çok Sağlam Ev, Doktor, Dostluk, Düğme İliklemek, Dünya Ekmek, Fidan, Güneş Sistemi, Hayvan Sürüsü Hayvan, İnsan Vücudu, İp, Kale, Karınca Hayatı, Karınca, Karıncaların Birlikte Çalışması, Kedi, Kemer, Kızılay, Kurt Sürüsü Kuş Sürüsü, Maç, Mont Öğretmen Penguenler, Sağlık Çantası,	51	62

		Sanat Savaştan Korunmak, Sevgili, Silgi, Sütun Taştan Örülen Duvar, Tuğlalardan Bir Ev Türk Ordusu, Zırhlı Duvar, Zincir		
13	Kılavuzluk Eden	Ağacın Gölgesi, Arkadaşlık, Ay, Bahçıvan Bilim Dergisi, Bilim, Doktor, Eğitim, Fidan Futbol Takımı, Güneş Ve Kutup Yıldızı Güneş, Harita, Hayata Önem Verme, Işık, İlaç Kılavuz, Kitap, Kütüphane, Lamba Melek Navigasyon, Okulda Eğitim Almak Öğretmen, Psikolog, Pusula, Sığınacak Bir Ev Trafik Polisi, Yıldızlar	29	38
4	Mutlu Ortam	Ağaç, Arkadaş, Çay, Çınar Ağacı, Çiçek, Çok Sevdiğim Eşyalar, Ders Çalışmak, Doğa, Dost Dünya, Evin İçi, Galaksiler Arası Yolculuk, Gül, Huzurla İçilen Kahve, Kalp Kitap Sayfaları, Kuş Cıvıltıları, Küçük Bir Fidan, Lunapark, Parti, Renk, Renkli Kalem Sağlık Test Kitabı, Uçak Yıldızlar	25	31
5	Değeri Paha Bıçilemez Olan	Beşiktaş, Çevreyi Korumak, Ders Çalışmak, Doğa Koruyucusu, Element, Eşya, Evren, Güneş, Hayat, Kalem Kutusunun İçindeki Kalemler, Kalp, Nadir Yetişen Bitki, Nimete Önem Verme, Organ, Papatya, Ruhumuz, Su İçme İhtiyacı, Vatana Önem Verme, Yaşadığı Ülkeye Önem Vermek, Yiyecek	20	25
6	Düzenli Ve Sistemli Olan	Arı Kovanı, Asker, Bal Yapma, Besin Zinciri Dolaşım Sistemi, Düzenli Program, Farklı Kablolardan Bilgisayarı Çalıştırma, Göç Eden Kuş Sürüsü, Güneş Sistemi, Karınca Kütüphane, Makine Ve Saat, Orduda Düzeni Sağlamak, Oyuncak Bebek Seti, Şehir, Takım, Ülke, Ülkenin Yönetilmesi, Vücut, Yumurta	20	21

7	Demokratik Ve Adaletli Olan	Adalet, Hâkim, Meclis, Sınıf	4	4
8	Anlaşılması Güç Olan	Çok Bilinmeyenli Denklem, Hücre Matematik	3	3

4.2.1. Kategori 1: Birbirini Tamamlayan

Tablo 3

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Birbirini Tamamlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Birbirini Tamamlayan	Ağacın Dalları, Ağaç, Araba, Arı Asansör, Ay İle Yıldız, Binanın Temeli, Bir Çift Ayakkabı, Bahçesi, Çiçek Dalı, Çiçek Tarlası, Çiçek, Demir Bir Çit, Denge Tahtası, Domino Taşı, Gökkuşluğu Güneş Sistemi, Halay, Heykeltıraş, Hırka İmparatorluk, Kalem Ve Silgi, Karınca Kertenkelenin Kopan Kuyruğu, Kuş Yuvası, Legolar, Makine, Mıknatıs, Millet Nar, Okul, Organ, Oyun Misketleri Öğrencisiz Okul, Puzzle, Saat, Sandalye Sayılar, Sınıf, Spor Takımı, Terk edilmiş Ev, Üzüm Dalı, Vücudumuzdaki Organlar Vücut, Vücudumuzdaki Sistemler, Yapboz Parçası, Yapboz, Yapıştırıcı, Yumurta, Zekâ Küpü, Zincir, Zincirin Halkaları	53	62

Tablo 3 incelendiğinde ‘Birbirini Tamamlayan’ kategorisinde toplam 53 metafor ve 62 öğrenci (%25) şeklinde olduğu anlaşılmaktadır. Kategori içinde ifade edilen benzetimlerin frekans dağılımına irdelendiğinde en çok kullanılanı “zincir”(f:6),

“yapboz”(f:3), “çiçek”(3) olarak anlaşılmaktadır. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” zincir gibidir. *Çünkü ailenin birliği zincir gibi birbirine sıkıca kenetlidir o zincirden biri çıkarsa zincirin dengesi bozulur ve o zinciri yeniden düzeltmek büyük çaba ister aynı şekilde aileden biri ayrıldığında ailenin dengesi ve işleyişi bozulur o işleyişi geri eski haline getirmek büyük bir çaba ister.”* (Ö.112)

“Aile Birliğine Önem Verme” ay ile yıldız gibidir. *Çünkü ay ile yıldız birbirinden hiç ayrılmazlar ayrılırsa anlamları kalmaz ama bir aradayken çok şey anlatırlar ay, yıldızı tamamlar; yıldız da ayı tamamlar. Ailede öyledir işte birbirlerinden ayrılmazlar ayrılırlarsa anlamı kalmaz ailede her birey birbirini tamamlar. Abla, kardeşi; kardeş, abiyi... En önemlisi ise herkesi tamamlayan anne ile babadır.* (Ö.10)

“Aile Birliğine Önem Verme” okul gibidir. *Çünkü nasıl okula önem vermezsek derslerimiz düşecek ise aile birliğine önem vermezsek birliğe, beraberliğe olan saygımız ve aileye karşı olan saygımız düşecektir. Bu yüzden aile birliğine önem verme okula benzer.* (Ö.59)

“Aile Birliğine Önem Verme” nar gibidir. *Çünkü narın her taneciği birbirine bağlıdır. Aile bireyleri de birbirine nar gibi sıkı sıkıya bağlanarak aile birliğini oluşturur.* (Ö.310)

“Aile Birliğine Önem Verme ”güneş sistemi’ gibidir. *Çünkü tıpkı gezegenlerin güneşin etrafında döndüğü gibi aile birliği de sevgi ve saygının etrafında döner nasıl bir gezegene çekim kuvveti uygulanıyorsa diğer gezegenlerde bu çekim kuvvetine maruz kalırlar. Aile bireyleri de benzer durumlar ile karşı karşıya kalıyorlar bir bireye etki eden kötü bir durum tüm aile bireylerini kapsıyor.* (Ö.89)

“Aile Birliğine Önem Verme ”gökkuşağı” gibidir. *Çünkü hiçbir renk olmadan o gökkuşağı oluşmaz aile birliği de öyledir birlik ve beraberlik olmadan hiçbir mutluluk oluşmaz.* (Ö.402)

“Aile Birliğine Önem Verme ”bahçe” gibidir. *Çünkü bir bahçe kurmak için sevgi, saygı ve sabır’a ihtiyaç vardır aynı şekilde aile birliğini sağlamakta sevgi, saygı ve sabır sağlandığında olur.* (Ö.395)

“Aile Birliğine Önem Verme ”zincir” gibidir. Çünkü aile birliği kendine tutunan ve birbirine destek çıkan kişilerdir zincirde öyle birbiriyle iç içe geçerek tutunurlar ve hiç ayrılmazlar. Ayrılabilmesi için o bağı koparmak yani zinciri koparmak gerekir. (Ö.146)

4.2.2. Kategori 2: Destek Sağlayan

Tablo 4

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Destek Sağlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Destek Sağlayan	Arılar, Arıların Yardımlaşması, Arkadaş, Asker Ordusu, Asker Bahçıvan Bahçıvanın Bitkiye Önem Vermesi Bahçıvanın Sebzelerine Bakmasına, Banka Bina, Bitkiye Su Vermek, Cerrah, Çevreye Önem Vermek, Çiçeği Sulamak, Çiçek Bakmak, Çiçek Çok Sağlam Ev, Doktor, Dostluk Düğme İliklemek, Dünya, Ekmek Fidan, Güneş Sistemi, Hayvan Sürüsü, Hayvan, İnsan Vücudu, İp Kale, Karınca Hayatı, Karıncaların Birlikte Çalışması, Kedi, Kemer Kızılay, Kurt Sürüsü, Kuş Sürüsü Maç, Mont Öğretmen, Penguenler Sağlık Çantası, Sanat Savaştan Korunmak, Sevgili Silgi, Sütun Taştan Örülen Duvar Tuğlalardan Bir Ev Türk Ordusu, Zırhlı Duvar, Zincir	51	62

Tablo 4 incelendiğinde “Destek Sağlayan” grubunda toplam olarak 51 mecaz ve 62 katılımcı (%25) olduğu anlaşılmaktadır. Kategori içinde ifade edilen benzetimlerin sayıları incelendiğinde daha fazla kullanılan “ağaç”(f:4), “çiçek”(f:3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” ağaç gibidir. Çünkü ağacın kökü babadır ve ağacı destekleyen annedir ağacın kökü olmazsa ağaç ayakta durmaz anne, baba olmazsa da aile ayakta durmaz aile birliği sağlanamaz. (Ö.12)

“Aile Birliğine Önem Verme” arı gibidir. Çünkü herkes dayanışma ve birlik içindedir herkes bir işin ucundan tutar, annemiz kraliçe arı biz çocuklar ise işçi arılardır aile birliği de öyledir dayanışma ve birlik içindedirler herkes birbirine yardım eder aile birliği sağlanır. (Ö.340)

“Aile Birliğine Önem Verme” kurt sürüsü gibidir. Çünkü dağa taşta çıkınca hiç ayrılmazlar kavgaya girince birbirlerinin önünü arkasını kollarlar aile birliği de aynı şekilde her hangi bir zor durumda kurt sürüsü gibi birlik ve beraberlik vardır. (Ö.57)

“Aile Birliğine Önem Verme” sevgili gibidir. Çünkü ikisi de arkamda durur ikisi de destek çıkar ikisi de küser barışır, üzülür her ikisi de ayrı bir derttir ikisi de ayrı bir güzedir. (Ö.40)

“Aile Birliğine Önem Verme” çiçekle ilgilenmek gibidir. Çünkü biz bir çiçekle ilgileniyorsak o çiçek daha da büyür ve gelişir aile birliğine önem vermekte böyledir çünkü ailemizle ilgileniyorsak ve birliği sağlıyorsak ailemiz dağılmaz mutlu oluruz bu küçük şey büyüyerek dünyaya yayılabilir ve insanlar arası birliğe önem vermeye kadar gidebilir. (Ö.297)

“Aile Birliğine Önem Verme” ip gibidir. Çünkü ben düştüğümde ipe tutunurum aile birliği de öyledir ben zorda kaldığımda bana yardım eder beni tutar. (Ö.134)

“Aile Birliğine Önem Verme” silgi gibidir. Çünkü silgi bizim hatalarımızı yanlışlarımızı siler aile birliği de öyledir bizim üzüntülerimizi, hatalarımızı, yanlışlarımızı silgi gibi siler. (Ö.136)

“Aile Birliğine Önem Verme” sanat gibidir. Çünkü sanata emek verirsin ve ailemizde bizim sanata emek verdiğimiz gibi bizi iyi bir birey olarak yetiştirmek için emek verir bu yüzden aile birliği çok değerlidir yani sanat yaparken nasıl emek verirsek aile birliği sağlamak için öyle emek veririz. (Ö.445)

“Aile Birliğine Önem Verme” penguenler gibidir. Çünkü penguenler uyuyacağı zaman bir araya gelirler bu sayede üşümezler fakat ayrıldıkları zaman pek rahat uyuyamazlar ve üşürler bence aile birliği de böyle bir şeydir birlikte olursak aile de bizi kimse yıkamaz aile birliği sağlanır. (Ö.346)

“Aile Birliğine Önem Verme” yapboz gibidir. *Çünkü yapbozun bir parçası kaybolursa o yapbozun anlamı kalmaz birbirine bağlanmış bir yapboz kolay kolay bozulmaz aile birliği de öyledir birbirine sıkı sıkıya bağlanırsa kimse yıkamaz.* (Ö.381)

4.2.3. Kategori 3: Kılavuzluk Eden

Tablo 5

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Kılavuzluk Sağlayan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Kılavuzluk Eden	Ağacın Gölgesi, Arkadaşlık, Ay, Bahçıvan Bilim Dergisi, Bilim, Doktor, Eğitim, Fidan Futbol Takımı, Güneş Ve Kutup Yıldızı Güneş, Harita, Hayata Önem Verme, Işık, İlaç, Kılavuz, Kitap, Kütüphane, Lamba Melek, Navigasyon, Okulda Eğitim Almak Öğretmen, Psikolog, Pusula, Sığınacak Bir Ev, Trafik Polisi, Yıldızlar	29	38

Tablo 5 incelendiğinde “Kılavuzluk eden” grubunda 29 metafor ve 38 katılımcı (%15) olarak hesaplanmıştır. Bu kategoride bulunan metaforların frekans dağılımları incelendiğinde daha fazla kullanılan “güneş”(f:4), “ışık”(f:2), “ay”(f:2) olduğu görülmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” güneş gibidir. *Çünkü güneş nasıl ki açtığı zaman her yer aydınlık olur, bizi doğru yola yönlendirir karanlığı ve önümüzdeki engelleri kaldırır aile birliği de öyledir bize nasihatler vererek bize yol gösterir yolumuzda ki engelleri kaldırır bizi aydınlatır.* (Ö.227)

“Aile Birliğine Önem Verme” harita gibidir. *Çünkü harita bize doğruyu gösterir, yanlış yere gitmemizi engeller aile birliği de öyledir bize doğruyu gösterir yanlış yere gitmemizi engeller.* (Ö.337)

“Aile Birliğine Önem Verme” eğitim merkezi gibidir. Çünkü aynı eğitim merkezi gibi aile birliği içinde anne, baba da bize okulda gördüğümüz eğitimin en azından birazını vererek alt yapıyı hazırlar. (Ö.264)

“Aile Birliğine Önem Verme” psikolog gibidir. Çünkü psikolog herkesin derdini dinler, onların düşünceleri senin için önemlidir onların tavsiyeleri hem senin için iyidir hem de doğrudur aile birliği de öyledir bizi her zaman dinler bizim sorunlarımızla ilgilenir. (Ö.261)

“Aile Birliğine Önem Verme” ay gibidir. Çünkü ay nasıl ki gece olduğunda ortaya çıkıp parlayıp bizi aydınlatıyorsa ve umut veriyorsa aile birliğinin olması da bana umut verip aydınlatıyor. (Ö.164)

“Aile Birliğine Önem Verme” kutup yıldızı gibidir. Çünkü kutup yıldızı karanlıkta ya da yolumuzu kaybettiğimiz zaman nasıl bize yolumuzu gösteriyorsa işte aile birliği de bunun gibidir bizlere destek verip yolumuzu aydınlatır her zor duruma düştüğümüzde bize yardım eder. (Ö.218)

“Aile Birliğine Önem Verme” ağacın gölgesi gibidir. Çünkü nasıl aile birliğinden ayrı düşen bir insanın yozlaşması kaçınılmazsa sıcakta ağacın gölgesinde saklanmayan bir insanında kavrulması kaçınılmazdır. (Ö.219)

“Aile Birliğine Önem Verme” navigasyon gibidir. Çünkü navigasyon bizi doğru yola yönlendirir yanlış yöne sapmamıza engel olur aile birliği de öyledir bizi doğru yola yönlendirir yanlış ve kötü yola girmemizi engeller geleceğimiz hakkında ışık tutar. (Ö.52)

“Aile Birliğine Önem Verme” öğretmen gibidir. Çünkü öğretmenler bize neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretir kardeşlerimizle iyi geçinmeyi öğretir küçüklerimize sevgi büyüklerimize saygı göstermemizi öğretir aile birliği de öyledir bize neyin iyi neyin kötü olduğunu öğretir tıpkı öğretmen gibi. (Ö.382)

4.2.4. Kategori 4: Mutlu Ortam

Tablo 6

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Mutlu Ortam Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Mutlu Ortam	Ağaç, Arkadaş, Çay, Çınar Ağacı, Çiçek, Çok Sevdiğim Eşyalar, Ders Çalışmak, Doğa, Dost, Dünya, Evin İçi, Galaksiler Arası Yolculuk, Gül, Huzurla İçilen Kahve, Kalp, Kitap Sayfaları, Kuş Cıvıltıları, Küçük Bir Fidan, Lunapark, Parti, Renk Renkli Kalem, Sağlık, Test Kitabı, Uçak Yıldızlar	25	31

Tablo 6 incelendiğinde “Mutlu ortam” grubunun 25 metafor ve 31 katılımcı (%12) olarak ortaya çıkmıştır. Kategori içinde üretilen metaforların sayılarının dağılımına bakıldığında en çok kullanılan “lunapark”(f:3), olduğu görülmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” lunapark gibidir. *Çünkü lunaparkın içinde mutlu insanlar vardır oraya gittiğimde hoş vakit geçirip eğlenirim aile birliği de öyledir işte birlik ve beraberlik içinde yaşadığımız da mutlu olurum, eğlenirim, hoş vakit geçiririm.* (Ö.250)

“Aile Birliğine Önem Verme” kuş cıvıltıları gibidir. *Çünkü “kuş cıvıltılarını duydukça bana huzur gelir mutlu olurum aile birliği de öyledir aile bireylerinin sesini duydukça bana huzur gelir mutlu olurum.* (Ö.441)

“Aile Birliğine Önem Verme” ağaç gibidir. *Çünkü her güzellik vardır doğada çiçek, ağaç, yeşillik aile birliği de öyledir neşe, sevinç mutluluk her türden güzellik vardır.* (Ö.305)

“Aile Birliğine Önem Verme” yıldızlar gibidir. *Çünkü yıldızlar ne kadar birlikte olursa daha hoş ve güzel görünürler ama ne kadar ayrı olurlarsa o güzellikleri belli olmaz aile birliği de öyledir ne kadar ayrı olurlarsa onlar için o kadar kötü ve acı verici olur birlikte olurlar ise hoş ve güzel görünürler.* (Ö.355)

“Aile Birliğine Önem Verme” renk gibidir. *Çünkü her rengin ayrı önemi vardır her renk güzeldir ve yararlıdır aile birliği de öyledir aile bireylerinin her biri de bir renk gibidir her rengin nasıl ayrı bir önemi varsa aile bireylerinin de ayrı ayrı önemi vardır nasıl ki o renkler birleşip ayrı bir renk güzellik ortaya çıkarsa aile üyeleri de birleşirse çok güzel şeyler çıkar ortaya.* (Ö.301)

“Aile Birliğine Önem Verme” ders çalışmak gibidir. *Çünkü ders çalışırsak sonunda başarılı ve mutlu oluruz eğer aile birliğine önem verirsek ve aile birliğinin bozulmaması için çabalarsak eninde sonunda yine başarılı ve mutlu oluruz.* (Ö.121)

“Aile Birliğine Önem Verme” çay gibidir. *Çünkü çay içmek bana huzur ve sıcaklık verir aile birliği de benim için öyledir huzur ve sıcaklık verir bana.* (Ö.230)

“Aile Birliğine Önem Verme” dünya gibidir. *Çünkü dünyanın içinde her şey vardır mutluluk, hüznün, kavga, kırgınlık aile birliği de öyledir içinde her şey vardır mutluluk, hüznün, kavga, kırgınlık.* (Ö.107)

“Aile Birliğine Önem Verme” kahve gibidir. *Çünkü bir kahveyi içerken içimizi dökeriz huzurla dolarız, mutlu oluruz aile birliği de aynı öyledir ailemizle de bir akşam konuşup tartışıp içimizi dökeriz rahatlarız.* (Ö.137)

4.2.5. Kategori 5: Değeri Paha Biçilemez Olan

Tablo 7

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Değeri Paha Biçilemez Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Değeri Paha Biçilemez Olan	Beşiktaş, Çevreyi Korumak, Ders Çalışmak, Doğa Koruyucusu, Element, Eşya Evren, Güneş, Hayat, Kalem Kutusunun İçindeki Kalemler, Kalp, Nadir Yetişen Bitki Nimete Önem Verme, Organ, Papatya, Ruhumuz, Su İçme İhtiyacı, Vatana Önem Verme Yaşadığı Ülkeye Önem Vermek Yiyecek	20	25

Tablo 7 incelendiğinde “Değeri paha biçilemez” grubunda toplamda 20 metafor ve 25 öğrenci (%10) şeklinde olduğu ortaya çıkmıştır. Grup içinde bulundan benzetimlerin sayılarının dağılımı incelendiğinde en çok kullanılan “su”(f5), “hayat”(f:2) olduğu görülmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” su gibidir. *Çünkü bir birey en fazla üç gün su içmeden yaşayabilir aynı şekilde aile birliğine önem vermezsek aile birliği de uzun sürmez ve bozulur ikisi de bizim için çok önemli ihtiyaçtır.* (Ö.199)

“Aile Birliğine Önem Verme” hayat gibidir. *Çünkü hayatımıza ne kadar değer veriyorsak aile birliğine de o kadar değer vermeliyiz aile birliği de bir hayat gibidir kıymetlidir bozulursa iyileştirilmelidir.* (Ö.180)

“Aile Birliğine Önem Verme” ders çalışmak gibidir. *Çünkü aile birliğine önem vermezsek ailemiz bozulur ve mutsuz oluruz dersimize önem vermediğimiz zamanda sınanlarımızda başarılı olamayınca yine mutsuz oluruz.* (Ö.279)

“Aile Birliğine Önem Verme” güneş gibidir. *Çünkü güneş olmazsa nasıl bu dünya olmuyorsa ailede de aile birliği olmazsa olmazdır aile de birlik güneş kadar önemlidir.* (Ö.378)

“Aile Birliğine Önem Verme” ruhumuz gibidir. *Çünkü içimizde bir yerlerde ne kadar çıkarmak istesek de çıkaramayacağımız tek şeydir aile birliği de öyledir içimizden söküp atmaya çalışsak da her zaman her yerde bizimledir.* (Ö.325)

“Aile Birliğine Önem Verme” kalp gibidir. *Çünkü işler bozulduğunda ya da kalbimiz kırıldığında onu söküp atmak yenisini almak isteriz ama onsuz yaşayamayacağımızı biliriz aile birliği de öyledir her ne kadar zor durumla karşılaştık da işler bozulsa da aile birliği olmadan yaşayamayız aile de kalp gibi yaşamamızı sağlar.* (Ö.196)

“Aile Birliğine Önem Verme” doğa koruyucusu gibidir. *Çünkü doğa koruyucusu doğanın önemini bilir ve onu korumak için çabalar aile birliğinin de önemini bilen kişide aile birliğini korumak için çabalar.* (Ö.265)

4.2.6. Kategori 6: Düzenli ve Sistemli Olan

Tablo 8

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Düzenli ve Sistemli Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Düzenli Ve Sistemli Olan	Arı Kovanı, Asker, Bal Yapma, Besin Zinciri, Dolaşım Sistemi, Düzenli Program, Farklı Kablolardan Bilgisayarı Çalıştırma, Göç Eden Kuş Sürüsü, Güneş Sistemi, Karınca, Kütüphane, Makine Ve Saat, Orduda Düzeni Sağlamak, Oyuncak Bebek Seti, Şehir, Takım, Ülke, Ülkenin Yönetilmesi, Vücut, Yumurta	20	21

Tablo 8 incelendiğinde “Düzenli ve sistemli olan” grubunun toplam 20 metafor olarak ve 21 katılımcı (%8) şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Kategorilerin içinde bulunun benzetimlerin sayılarının dağılımına bakıldığında en sık kullanılanı “güneş sistemi” (f:3) olduğu görülmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” güneş sistemi gibidir. *Çünkü güneş sisteminde her şey bir düzende ilerler aile birliği de öyledir her şey düzenli ve sistemli ilerler.* (Ö.112)

“Aile Birliğine Önem Verme” karıncalar gibidir. *Çünkü karıncalar her zaman her işlerini beraber yaparlar dayanışma, sevgi, saygı, işbirliği vardır aralarında aile birliği de öyledir dayanışma vardır birlik, beraberlik, dostluk vardır aralarında.* (Ö.168)

“Aile Birliğine Önem Verme” ülke gibidir. Çünkü ülkedeki düzen gibi aile birliğinde de bir düzen vardır aile birliğinde de birbirine saygı duymayan kişiler olursa düzen bozulur tıpkı ülkede birbirine saygı duymayınca düzen bozulduğu gibi. (Ö.155)

“Aile Birliğine Önem Verme” asker gibidir. Çünkü askerlikte birlik, düzen, kural vardır tıpkı aile birliğin de olduğu gibi birlik, düzen, kural vardır. (Ö.124)

“Aile Birliğine Önem Verme” arı kovanı gibidir. Çünkü arı kovanında ki arıların bir işi görevi vardır kraliçe arı anne kral ise babadır çalışanlar ise bizleriz tıpkı çiçekten toz almak gibi bizde okula gideriz arı kovanında nasıl ki herkesin görev ve sorumluluğu varsa aile birliğinde de herkesin görev ve sorumluluğu vardır. (Ö.113)

“Aile Birliğine Önem Verme” düzenli program gibidir. Çünkü düzenli program yapmazsak hayattaki işlerimiz yolunda gitmez aile birliği öyledir düzen içinde be birlik, beraberlik içinde olmazsak aile birliği sağlanmaz. (Ö.272)

“Aile Birliğine Önem Verme” göç eden kuş sürüsü gibidir. Çünkü kuşlar göç ederken birlikte hareket ederler birbirlerini bırakmazlar istedikleri yere ulaşırlar aile birliği de öyledir birlikte hareket ederlerse, birbirlerini bırakmazlar ise hedeflerine ulaşırlar. (Ö.286)

“Aile Birliğine Önem Verme” farklı kablolardan bilgisayar çalıştırma gibidir. Çünkü bilgisayarın bir kablosu bozulursa bilgisayarda bozulur yani aile birliğinde de öyle ailenin bir ferdine bir şey olursa bütün aile normal yaşantısına devam edemez. (Ö.319)

“Aile Birliğine Önem Verme” dolaşım sistemi gibidir. Çünkü kan olmazsa kalp görevini yapamaz damar olmazsa kan kalbe taşınmaz kalp olmazsa kan temizlenmez aile birliği de aynı bunun gibidir anne olmazsa düzen olmaz baba olmazsa aile ayakta durmaz çocuk olmazsa neşe olmaz aile birliği sağlanmaz. (Ö.328)

“Aile Birliğine Önem Verme” besin zinciri gibidir. Çünkü besin zinciri bozulursa doğadaki çevreyle ilgili düzen doğanın dengesi bozulacağı gibi aile içinde de sevgi, saygı, bozulursa aile birliği yok olur. (Ö.397)

4.2.7. Kategori 7: Demokratik ve adaletli olan

Tablo 9

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Demokratik ve Adaletli Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Demokratik Ve Adaletli Olan	Adalet, Hâkim, Meclis, Sınıf	4	4

Tablo 9 incelendiğinde “Demokratik ve adaletli ” gruplamasında 4 metafor ve 4 öğrenci (%2) olduğu görülmektedir. Kategori içinde bulunan benzetimlerin sayılarının dağılımı incelendiğinde her bir metafor bir öğrencinin ifadesi ile özdeşleşmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” meclis gibidir. *Çünkü herkesin yeteri kadar sözü geçiyor aile birliğinde de herkes ortaya fikirlerini sunuyor en çok ne tercih ediliyorsa o seçilir aynı mecliste olduğu gibi çoğunluğun görüşüne değer veriliyor.* (Ö.350)

“Aile Birliğine Önem Verme” sınıf gibidir. *Çünkü sınıfta da aile birliği içinde de bir olay olduğunda herkes birbirinin fikrini alarak hareket eder birlik ve düzen içinde.* (Ö.238)

“Aile Birliğine Önem Verme” hâkim gibidir. *Çünkü hayatımla ilgili kararları aile büyüklerim verir eğer kötü bir şey yaparsam hâkim gibi ceza verirler nasıl ki bir hâkim bizim hayatımızla ilgili karar verirse aile birliği de öyledir.* (Ö.440)

“Aile Birliğine Önem Verme” adalet gibidir. *Çünkü adaletli olmak herkesin görüşüne saygı duymak ve ortak karar gerektirir aile birliğinde de öyledir herkesin görüşüne saygı duyulur ortak karara varılır.* (Ö.95)

4.2.8. Kategori 8: Anlaşılması Güç Olan

Tablo 10

Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Anlaşılması Güç Olan Yönüne Karşı Oluşturulan Metaforlar

Kategori Adı	Metafor	Metafor Sayısı	Toplam Metafor
Anlaşılması Güç Olan	Çok Bilinmeyenli Denklem, Hücre, Matematik	3	3

Tablo 10 irdelendiğinde “Anlaşılması güç ” gruplamasının toplamda 3 metafor ve 3 öğrenci (%1) olduğu anlaşılmaktadır. Gruplama içinde bulunan benzetimlerin sayıların yayılışı incelendiğinde her bir metafor bir öğrencinin ifadesi ile özdeşleşmektedir. Katılımcıların ürettikleri metaforların çünkü kısmından sonra gerekçelerinden yola çıkarak niçin bu kategori altında toplandıkları irdelendiğinde ise:

“Aile Birliğine Önem Verme” matematik gibidir. *Çünkü matematiği anlamak karışık ve zordur aynı şekilde de aile birliğinde de aile içi ilişkileri anlamak bazen karışık ve zordur.* (Ö.413)

“Aile Birliğine Önem Verme” çok bilinmeyenli denklem gibidir. *Çünkü çok bilinmeyenli denklemi biz bir gün anlayıp çözebiliriz ama bir günde anlamayabiliriz, çözemeyebiliriz aile birliği de öyledir gün gelir çok iyi anlaşırsınız her şey yolunda gider gün gelir anlaşamayız.* (Ö.98)

“Aile Birliğine Önem Verme” hücre gibidir. *Çünkü DNA’da bazların karşısına gerekli baz gelmezse sitoplazmadan bazlar gelir ve boşluğu doldurur aile birliği de öyledir çocuk olan kişi yani sorunlu DNA ise sorunu çözen sitoplazma anne veya babaya benzetilebilir.* (Ö.71)

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde aile birliğine önem verme değerine yönelik öğrencilerden toplanan verilerin analiz sonuçları özetlenmiştir, yapılması gerekenler ile ilgili tavsiye ve önerilerde bulunmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuç

5.1.1. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Elde Edilen Metaforlardan Çıkarılan Sonuçlar

“Aile birliğine önem verme değerine” ilişkin oluşturulan metaforlar analiz edildiğinde sekiz kategori ortaya çıkmıştır. Kategoriler arasında en sık kullanılan kategorinin “Birbirini Tamamlayan” kategorisi olduğu görülmektedir. Öğrencilerin bu kategori altında en sık kullandığı metaforlar “ağaç”, “çiçek”, “yapboz”, “zincir”, “vücut”, “sınıf” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin özellikle doğayla aile birliği ile ilgili kavramları benzetme “ağaç ve çiçeğe” gerekçelerine bakıldığında. Ağaçtan ya da çiçekten bir yaprak veya bir dal eksildiğinde nasıl ki yeri dolmazsa aileden de bir kişi eksildiğinde onun yeri doldurulamaz, gerekçesini ortaya koymuşlardır.

Öğrencilerin görsel olarak etrafında her gün birçok kez gördükleri somut olarak ağaç, çiçek gibi canlılardan yararlanmalarının görsel zekâlarının baskın olduğunu gösterir.

Ayrıca bilişsel anlamda somut olarak gördükleri olayları kendi aile bireyleri ile bağdaştırdıkları sonucuna ulaşabilir. Örnek olarak bir öğrencinin: “aile birliği bir ağaç gibidir ağacın bir dalı kırıldığı zaman aileden de biri ayrıldığı zaman ağacın kırılan dalı gibi ailede de o boşluk dolmaz. Bir başka öğrencinin metaforunda ise “aile birliği çiçek dalı gibidir o çiçeğin dalını kopartırsak diğer yapraklarda dökülür. Aile birliği de öyledir sevdiğimiz insanları kırıp incitirsek aile birliği sağlanmaz.

Verilen örneklerde de görüldüğü gibi öğrencilerin aile birliğini ağaç ve çiçeğe benzeterek onların doğadaki canlıların önemini kavradıklarını gösterir ve öğrencilerin aile birliğini doğadaki canlılar kadar önemli gördükleri sonucuna ulaşılabilir.

Bir diğer yandan birçok öğrencinin aile birliğine önem verme değerini “zincir” metaforuyla ifade ettikleri görülür. Örnek olarak bir öğrencinin “aile birliği” zincir gibi birbirini sıkıca kenetlidir o zincirden biri çıkarsa zincirin dengesi bozulabilir ve o zinciri yeniden düzeltmek büyük bir çaba gerektirir aynı şekilde aileden biri ayrıldığında ailenin dengesi bozulur o işleyişi geri eski haline getirmek büyük bir çaba ister. Öğrencilerin zincirle düşündükleri genel olarak birlik, beraberlik, kenetlenmedir. Tıpkı zincirdeki gibi birbirine sıkı sıkıya bağlı olmayı aile birliği içinde de gördükleri anlaşılabilir. Ayrıca öğrencilerin bizzat hayatlarında gördüğü ya da kullandığı somut nesnelere ilişki kurdukları sonucuna ulaşılabilir.

Diğer bir kategori incelendiğinde ikinci olarak en sık metaforun kullanıldığı kategori “Destek Sağlayan” kategorisi bu kategori altında öğrencilerin en sık kullandığı metaforlar “ağaç”, “arıların yardımlaşması”, “bahçıvan”, “çiçek” olduğu görülmektedir. Dikkat edilirse ağaç ve çiçek metaforu birbirini tamamlayan kategorisinde de kullanılmıştı ancak metaforların gerekçeleri incelendiğinde destek sağlayan kategorisi altında olduğuna karar verildi ki öğrencilerin aynı metaforları kullanmalarına rağmen gerekçe kısımları farklılaşabileceği için farklı kategoriler altında aynı metaforlar görülebilir. Örnek vermek gerekirse: “aile birliği ağaç gibidir ağacın kökü babadır ve ağacı destekleyen annedir ağacın kökü olmazsa ağaç ayakta durmaz anne, baba olmazsa da aile ayakta durmaz aile birliği sağlanmaz.” Bir diğer öğrenci ise aile birliğini arıların yardımlaşmasına benzetmiştir.” Aile birliğine önem verme arıların yardımlaşması gibidir nasıl ki arılar yardımlaşıp bal yaparlarsa aile üyeleri de yardımlaşarak istedikleri çoğu şeyi yapabilirler bütün zorlukların üstesinden gelebilirler.” Bu kategori altında genel olarak öğrencilerin yeryüzünde birbirini destekleyerek çalışan canlılara vurgu yaptıkları dikkat çekicidir; karınca, arı, penguen vb... gibi. Diğer yandan her ne olursa olsun her canlının birbirine

destek olmadan yaşamasının çok zor olabileceğini vurgulamışlardır ki bu kategori öğrencilerde birbirine destek sağlamanın önemini bilişsel olarak kavradıklarını ve aile birliğinin temel yapı taşlarından birinin birbirine destek sağlamaktan geçtiği gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Bir başka sonucu incelediğimiz de öğrencilerin “aile birliğine” önem verme değerini “Kılavuzluk Haline Gelmiş Olan” olarak algıladıkları görülür. Öğrencilerin bu kategori altında en sık kullandığı metaforlar; “güneş”, “kutup yıldızı”, “yıldız”, “ay”, “ışık” olduğu görülmektedir. Üretilen metaforların gerekçelerinden yola çıkarak öğrencilerin bu kategori altından ileriye dönük yol gösteren, geleceğe ışık tutan, yanlışlarımızı düzelten, bize umut veren, yanlış yola gitmemizi engelleyen şekilde gerekçeler ortaya koydukları söylenebilir öğrencilerin örnek olarak; “aile birliği yıldız gibidir her zaman bizim hayatımızı parlatmak için çabalarlar her zaman parlak bir hayatımız olmasını isterler tıpkı yıldızların önümüzü parlattığı gibi sanki gece yürürken önümüze fener tutan ve senin ileri gitmeni isteyen güç gibi aile birliği de öyledir işte hayatımızı parlatırlar önümüze ışık tutarlar bizim daha çok ileri gitmemizi sağlar. Bir başka öğrenci aile birliğini ışık ile ifade etmiştir; “aile birliğine önem verme ışık gibidir ışık bizi doğru yola yönlendirir aydınlığa çıkarır aile birliği de öyledir bizi doğru yola yönlendirir, aydınlığa çıkarır. Bir diğer öğrenci aile birliğini güneş ile ifade etmiştir “güneş bizi ısıtır yeni bir gün yaşamamıza mutlu olmamıza ve güne umutla başlamamıza yol açar işte aile birliği de böyledir her yeni güne ailemizin verdiği mutluluk ve sıcaklıkla umutla başlarız. Son olarak bir başka öğrenci aile birliğini ay ile ifade etmiştir; “aile birliğine önem vermek ay gibidir çünkü ay güneşten aldığı yardımı geceye umut oluyor, aile birliği de öyledir aile bireyleri kendi içinde birbirine verdiği destek ile aile fertlerine destek olur. Verilen örneklerde de görüldüğü gibi öğrencilerin “Kılavuzluk Eden” kategorisi altında aile birliğini yol gösteren, engelleri kaldıran, önümüze ışık tutan, doğru yola yönlendiren şekilde algıladıkları ortaya çıkmaktadır bu gerekçeler öğrencilerin güneş, ay, yıldız, ışık gibi kavramları hayatların da olumlu olarak algıladıklarını ve bu kavramları aile birliği ile özdeşleştirerek öğrencilerin hayatlarını aydınlatan, parlatan, umut veren şekilde ifade ettiklerini ortaya çıkarmaktadır.

“Mutlu Ortam” kategorisini incelediğimiz zaman öğrencilerin en sık kullandığı metaforlar; “ağaç”, “arkadaşlık” “lunapark”, “dünya” bu kategori altından aynı şekilde öğrencilerin daha önce farklı kategoriler altında kullanılan metaforların bu kategori altında da kullandığı görülmektedir ki aynı metaforların farklı kategorilerde olmasının

sebebini gerekçe kısmından dolayı farklılaştığı vurgulanmıştı. Üretilen metaforların gerekçelerinden yola çıkarak öğrencilerin bu kategori altında genel olarak kendilerini en mutlu hissettikleri yerlere vurgu yaptıkları dikkat çekicidir her öğrencinin bireysel farklılığı ve zihinsel gelişim aşaması farklı olduğu için ifade ettikleri metaforlar da farklı olabilmektedir genel olarak bu kategori altında öğrenciler somut metaforlar yoluyla düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Verdikleri metaforlara örnek olarak bir öğrenci daha önce farklı kategorilerde kullanılan ağaç metaforunu bu kategori altında ifade etmiştir; “aile birliğine önem verme ağaç gibidir çünkü ağacın her dalı bir aile bireyi gibidir hep beraber, birlikte büyüyüp çiçek açar neslini devam ettirir aile birliği de öyledir bir ağaç gibi büyüyüp geliştikçe çoğalır ve aile birliği sağlanır.” Bir diğer öğrenci aile birliğini dünya ile özdeşleştirmiştir; “aile birliğine önem verme dünya gibidir içinde her şey vardır hoşgörü, sevgi, saygı, kavga, mutluluk, barış aynı şekilde aile birliğinin içinde de her şey vardır hoşgörü, sevgi, saygı, mutluluk, kavga ve en sonunda her ne olursa olsun mutluluk vardır.” Bir diğer sık tekrarlan lunapark metaforu ile öğrenciler;” aile birliği lunapark gibidir çünkü her ikisinin içinde de mutlu insanlar vardır, ikisinde de eğleniriz, mutlu oluruz bu yüzden aile birliği deyince aklıma lunapark gelmektedir. Öğrencilerin gerekçeleri analiz edilirse her bir öğrencinin mutluluğu farklı şekilde tarif ettikleri görülür ama genel olarak öğrencilerin lunapark, ağaç, arkadaş, dünya şeklinde ifade etmeleri onların bedensel ve zihinsel olarak gelişmelerinde etki eden çevrelerinde bizzat görüp yaşadıkları olaylar ve olgular olmasıdır ayrıca birçok öğrencinin gerekçelerinde vurgu yaptığı kısım ise her ne olursa olsun sabır ederek mutluluğu elde edebileceğimiz yönündedir bir öğrencinin bunu güzel bir şekilde betimlediği gibi; “aile birliğine önem verme galaksiler arası yolculuk gibidir çünkü gün geçtikçe yenilikler gün geçtikçe güzellikler ve değişimler görürüz aile birliğinin içinde ama sabretmemiz gerekir nasıl ki bir uzay yolculuğunda o güzellikleri görmek için senelerce çalışıp bekliyorsan, aile içinde de öyle beklemeliyiz ama bekleyememek insanoğlunun en büyük sorunu olmaz olamaz deyip kestirip atıyoruz eğer ki biraz bekleyip sabredebilsek öyle güzellikler ve yenilikler görüp gözlerimize inanamayacağız ki işte bu yüzden aile birliğine önem verme galaksiler arasında ki yolculuğa benzetiyorum ne kadar çok sabredersek o kadar güzel günler görmüş oluruz ve o kadar mutlu oluruz.” Birçok öğrencinin vurguladığı ortak noktadan yolu çıkılırsa aile birliği içinde her türlü zorluk ve sıkıntının üstesinden sabır ederek gelebileceğimiz yönündedir ki bu ifadeleriyle öğrencilerin mutlu olabilmenin ve güzel günler

yaşayabilmenin yolunun sabır etmekten geçtiğini bilişsel olarak kavrayabildikleri sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

“Değeri Paha Biçilemez” olan kategorisini incelediğimizde ise öğrencilerin en sık kullandığı metaforların; “su”, “hayat”, “kalp”, “vatanına önem verme” metaforları olduğu görülmektedir. Öğrencilerin algılarını yansıtırken kullandıkları gerekçelerden yola çıkarak kullandıkları metaforların yaşamımızı devam ettirebilmek adına önemine vurgu yaptıkları, bunların korunması ve öneminin bilinmesinin aile birliğinin korunmasına da katkı sağlayacağına vurgu yaptıkları dikkat çekicidir. Örnek olarak öğrencilerin verdikleri metaforları incelersek; “aile birliğine önem verme” su içme ihtiyacına benzer bir birey en fazla üç gün su içmeden yaşayabilir aynı şekilde aile birliğine önem vermezsek aile birliği uzun sürmez ve bozulur ikisi de bizim için çok önemli ihtiyaçtır. Bir diğer öğrenci aile birliğiyle kalp metaforunu özdeşleştirmiştir; “aile birliğine önem verme kalbimiz gibidir işleri bozulduğunda ya da kalbimiz kırıldığında onu söküp atmak yenisini almak isteriz ama onsuz yaşayamayacağımızı da biliriz, kalp nasıl yüzlerce damardan oluşuyorsa aile de öyledir nasıl ki her damarın bir vücudumuza katkısı varsa ailedeki bireylerin de bir katkısı vardır aile de kalp gibi olmazsa olmazımızdır aile birliği de kalp gibi yaşayabilmemizi sağlar. Başka bir öğrenci ise aile birliğini yaşadığı ülkeye önem vermek metaforuyla özdeşleştirmiştir: “aile birliğine önem vermek” yaşadığı ülkeye önem vermek gibidir ülkesine önem vermeyen ülkesinin birlik ve düzenine katkıda bulunmayan kişiler ülkesinin ilerlemesine katkı sağlayamaz aile birliği de bunun gibidir ailesine önem vermeyen ailesinin gelişmesine katkıda bulunmayan bireyler aile içinde huzursuzluklara yol açabilir ve aile birliği bozulur bu yüzden aile birliği yaşadığı ülkeye önem vermek gibidir. Ülkesine önem vermeyenler diğer ülkelerden geri kalırlar ailesine önem vermeyen hiçbir zaman mutlu olamaz.

Görüldüğü gibi öğrencilerin gerekçelerinde vurguladıkları ortak nokta aile birliğinin değeri hiçbir şekilde maddi olarak ölçülemeyeceği yönündedir yaşamımızı devam ettirebilmek için kritik olarak öneme sahip olan olgularla benzeşim kurmuşlardır ayrıca sık kullandığı metaforların önemini bilip bunları koruyup geliştirmemizin önemine vardıkları görülmektedir ki bunu aile birliği ile özdeşleştirmeleri aile birliğinin kıymetini bildiklerini ve önemini kavradıklarının sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca son olarak birçok öğrenci yaşadığı ülkeye önem verme ve vatanına önem verme metaforlarını kullanmışlardır öğrencilerin gerekçelerinden yola çıkarak kişisel olarak sorumluluklarını bilen etkili bir vatandaş profilini kavrayabildiklerini gösterir ki Sosyal Bilgiler dersinin

en önemli amacını yerine getirdiği anlaşılabilir. Yaşadığı ülkenin kıymetini bilmek ve onu geliştirmek için herkesin elini taşın altına sokması gerektiğini vurgulayarak aile birliğini geliştirmenin ve aile içinde birlik ve beraberliğin sağlanması için aynı fedakârlıkları yapmamız gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Düzenli ve sistemli” olan kategorisini incelediğimiz zaman öğrencilerin en sık kullandığı metaforlar; “güneş sistemi”, “arı”, “karıncalar”, “ülke” olduğu görülmektedir. Öğrencilerin verdikleri metafor örnekleri incelenecek olursa “aile birliği güneş sistemi gibidir çünkü aynı güneş sistemi aile birliğinde de huzuru mutluluğu sağlamak için aynı gezegenlerin belli bir düzende ve her gezegenin bir görev ve sorumluluğu olduğu gibi aile bireylerinin de sorumlulukları düzenleri sayesinde aile birliği oluşur.” Bir diğer öğrenci aile birliğini arılar yoluyla betimlemiştir; “Aile birliğine önem verme arılar gibidir çünkü herkesin bir işi bir amacı vardır tıpkı kovandaki arılar gibi kraliçe bir anne kral ise baba çalışanlar ise bizleriz tıpkı çiçekten toz almak gibi bizlerde okula gideriz bizlerinde sorumlulukları vardır onların da bizler gibi ihtiyaçları vardır: yemek, uyumak gibi onlarda bizim gibi amacına ulaşırlar çiçek tozlarını bala çevirirler bizlerde geleceğimizi çizeriz.” Bir başka öğrenci ise karıncalar yoluyla betimlemiştir aile birliğini; “aile birliğine önem vermek karıncalar gibidir çünkü karıncalar her zaman her işlerini beraber yaparlar; dayanışma vardır, saygı, sevgi, işbirliği vardır bu yüzden aile birliğini karıncalara benzetiyorum aile birliğinde de birlik, beraberlik, dayanışma vardır karıncalar gibi. Görüldüğü gibi öğrencilerin verdikleri gerekçelerden yola çıkarak aile birliğini sağlamanın yolu iş birliği, dayanışma, sevgi ve saygıdan geçtiğine vurgu yapmışlardır bu çıkarımlar öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan verilmesi gereken değerleri kavramsallaştırdıklarını gösterir öte yandan birlik ve beraberlik içinde hareket etmemin ve birbirimizle iş birliği yapmanın yaşamımız boyunca her zaman bizim için gerekli olduğunu vurgulamışlardır. Aile birliğinin devamının sağlanması adına tüm bireylerin üzerine düşen sorumlulukları üstlenmesi yerinde olacağını vurgulamışlardır.

Demokratik ve adaletli olan kategorisi incelendiğinde öğrencilerin 4 farklı metafor kullandıkları görülmektedir; “adalet”, “hâkim”, “meclis”, “sınıf”. Öğrencilerin bu algılarını yansıtırken kullandıkları gerekçelere baktığımız zaman; “aile birliğine önem verme meclis gibidir çünkü herkesin yeteri kadar sözü geçiyor aile bireyleri ortaya fikir sunuyor en çok ne hangi fikir tercih edilirse o fikir seçiliyor aynı mecliste olduğu gibi çoğunluğun görüşüne saygı duyuluyor”. Bir diğer öğrenci ise hâkim ile benzeşim kurmuştur; “aile birliği hâkim gibidir çünkü hayatımla ilgili kararları onlar verir eğer kötü

bir şey yaparsam ailem bana ceza verir nasıl ki hâkim bizim hayatımızla ilgili karar verirse ailemizde öyledir.” Bir başka öğrenci aile birliğini adalet ile özdeşleştirir; “aile birliği adalet gibidir çünkü adaletli olmak herkesin görüşüne saygı duymak ve ortak karar gerektirir ailede de herkesin görüşüne saygı duyulur ve ortak karara varılır. Görüldüğü gibi öğrencilerin aile birliği ile öğrencilerin demokrasi ve adalet gibi kavramlara vurgu yaptıkları görülmektedir. Bilişsel olarak öğrencilerin soyut değerleri içselleştirdiklerini toplumda barış ve huzuru sağlamanın yolu adalet ve demokrasiden geçtiğine aynı şekilde aile birliğinin temel yapı taşlarından en önemlisinin adalet ve demokrasi olduğunun bilincine varmışlardır. Bunun yanında Sosyal Bilgilerin dersinin amacına hizmet eden etkili vatandaş olarak haklarını sorumluluklarını bilen bunları yaşamlarında kullanmaya dikkat etmeye önem verdikleri ortaya çıkmaktadır.

En son kategoriye incelediğimiz zaman “Anlaşılması Güç Olan” kategorisinde öğrenciler 3 farklı metafor kullanmışlardır; “çok bilinmeyenli denklem, “matematik”, “hücre” metaforlarıdır.

Öğrencilerin ürettikleri metaforlar incelendiğinde “Aile Birliğini” sadece bu kategori altında olumsuz metaforlar yoluyla ifade etmişlerdir örnek olarak; aile birliğine önem verme matematik gibidir çünkü matematiği çözmek karmaşık ve zordur aynı şekilde aile birliğini de çözmek aile içi ilişkileri de çözmek bazen karmaşık ve zor olabiliyor.

Bir diğer öğrenci aile birliği ile çok bilinmeyenli denklemi özdeşleştirmiştir; “aile birliğine önem verme çok bilinmeyenli denklem gibidir çünkü denklemi biz bir gün anlayıp çözebiliriz ama bir günde anlamayabiliriz, çözemeyebiliriz aile birliği de öyledir gün gelir çok iyi anlaşırız her şey yolunda gider gün gelir anlayamayız.

“Anlaşılması Güç Olan” kategorisinde öğrencilerin aile birliğini ifade ederken algılamakta güçlük çektikleri, olumsuz ifadeler ile betimlemeler yaptıkları tek kategoridir. Bu kategori altında öğrencilerin genel olarak matematik ve matematiksel ifadeler üzerine vurgu yaptıkları görülmektedir ve aile birliğini anlayabilmenin yolu bu kategori altındaki öğrencilere soyut ve karmaşık gelmektedir.

Kategorilerin genel olarak sonuçları irdelendiğinde öğrencilerin birçoğu “metafor” kavramı hakkında daha önce herhangi bir bilgiye sahip değillerdir ancak öğrencilere metaforun tanımı yapıldıktan sonra ve metafor kullanmanın faydaları ve onların yaratıcı

düşünebilmesine imkân sağlayan katkı öğrencilere aktarılınca öğrencilerin birçoğu metaforik eğitim anlayışına karşı olumlu tutum sergilemiştir.

Öğrencilerin “Aile birliğine önem verme değerine” ilişkin algılarını yansıttıkları sonuçlardan hareketle birçok öğrenci aile birliğine karşı olumlu tutum sergilemektedir.

Öğrenciler Aile birliğinin ne kadar önemli olduğunun farkındadırlar her ne olursa olsun toplumumuzun ve ülkemizin ilerlemesinin aile birliğinin sağlanmasıyla mümkün olabileceğine vurgu yapmışlardır.

Öğrencilerin ürettikleri metaforların gerekçelerinden yola çıkılarak öğrencilerin: sevgi, saygı, doğruluk ve dürüstlük gibi değerlerin ilk olarak ailede kazandıklarının bilincindedirler ancak bu değerlerin Sosyal Bilgiler dersinin içinde yer aldığını birçok öğrenci bilmemektedir.

Aile birliği değerine karşı çok az öğrenci olumsuz tutuma sahiptir ve bu öğrenciler aile birliğini karmaşık ve anlaşılması güç olarak bulmaktadırlar.

Bu çalışmanın en önemli sonuçlarından bir tanesi metaforik olarak düşünmenin öğrenciler de yaratıcı ve farklı düşünelere olan katkısını ortaya çıkarmıştır; birçok öğrencinin aslında bildikleri ancak emin olamadıkları konular hakkında bilgi sahibi olabilmışlerdir, düşündüklerini somutlaştırmaya çalışmışlardır ve bilgiyi akıllarında tutmanın en kolay yollarından birinin metafor olabileceğini anlamışlardır.

5.2. Öneriler

Öğrencilerin ürettikleri metaforlardan ve gerekçelerinden genellemelere ulaşılarak Sosyal Bilgilere ve aile birliğine önem verme değerine ilişkin öğrencilerin bakış açıları olumlu yöndedir.

Sosyal bilgiler dersini eğlenceli, basit ve kolay olarak algılamaktadırlar. Bunun yanında Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerine düşen rol çok önemlidir bu dersi öğrencilere daha çok sevdirmeleri için dersin amacı ve hedefleri öğrenciler tarafından yeterince anlaşılmalıdır.

Öte yandan tek taraflı öğretmenin aktarımı ile dersin işlenişi öğrencilerin derse karşı ve dersin öğretmenine karşı olumsuz tutum sergileyebilmesine neden olabilmektedir. Öğrencilerin katılımıyla yapılandırmacı anlayış çerçevesinde dersin işlenmesi daha

faydalı olabilir. Metaforik olarak düşünmenin öğrencilerde sağladığı yaratıcı etkilerden hareketle bir takım önerilerde bulunabilir:

- Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan verilmesi gereken değerler konusunda birçok öğrenci yeterli bilgiye sahip değildir (Uygulama öncesi yapılan etkinliklerle ve sınıf ortamında öğrencilerle iletişim halinde bulunduğu sırada bunun yanında ürettikleri metaforlardan yola çıkmıştır.)
- Sosyal Bilgilerin dersinin içinde hangi değerlerin olduğunu birçok öğrenci bilmemektedir bu yüzden Sosyal Bilgilerin kapsamında var olan mutlaka bilmesi gereken hayati değerler öğrencilere aktarılmalı ve öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak değerleri içselleştirmeleri sağlanmalıdır.
- Değerlerin öğretimi ve önemi konusunda öğrencilerin daha çok somut yaşantılar elde etmesi sağlanabilir ders kitaplarında değerlerin önemiyle ilgili öğrencilerin seviyesine göre etkinliklere yer verilebilir.
- Bu çalışmada aile birliğine önem verme değeri metaforik olarak incelenmiştir sonraki çalışmalarda Sosyal Bilgiler dersinde yer alan değerler metafor yöntemiyle derinlemesine incelenebilir.
- Birçok bilgi ilk olarak ailede öğrenilmektedir aile, bireyleri yaşama hazırlayan ilk eğitim aldıkları okul gibidir bu yüzden anne ve babaya büyük rol düşmektedir değerlerin önemi ile ilgili aile büyükleri bilgilendirilebilir.
- Metaforun yaratıcı düşünceye olanak sağlaması ve düşündüklerimizi somutlaştırmaya olan katkısı nedeniyle metaforik uygulamaya yönelik derslere müfredatta daha çok yer verilebilir.
- Öğretmenlere hizmet için eğitimle metaforik eğitim anlayışının önemi aktarılabilir ve derslerinde daha sık kullanabilmelerine olanak sağlanabilir.
- Öğrencilerin metaforik olarak düşünmeyi sadece derslerinde kullanacağı bir yöntem olarak değil hayatlarında her zaman ders dışında da kullanabilmelerine ve içselleştirmelerine olanak sağlanabilir.
- Öğrencilerin bilişsel gelişimine göre değerler öğretmeli ve onların yaş seviyelerine uygun metaforik örnekler kullanılabilir.
- Öğrencilerin değerleri daha iyi içselleştirmeleri için diğer derslerin öğretmenleriyle senkronize bir şekilde hareket edilerek öğrencilerin değerlerin önemini kavraması ve hayatlarına aktarabilmesi açısından katkı sağlayabilir.

- Sosyal Bilgiler dersinin niçin önemli olduğu, amacı ve kapsamı hakkında öğrenciler yeterince bilgilendirilerek, Sosyal Bilgiler dersine karşı içsel olarak kendilerini güdüleyebilmeleri sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, G., Demir, A., Görmez, D., ve Keser, İ. (2015). Aile ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(24), 651-655. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/88899> adresinden alındı
- Akgül, G. (2020). Ortaokul Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İşbirlikli Öğrenme Yönteminin Öğrencilerinin Yardımseverlik Değerine İlişkin Tutumlarının Etkisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Bursa.
- Aktepe, V. (2010). İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde “Yardımseverlik” Değerinin Etkinlik Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- Aktepe, V. (2010). İlköğretim Sosyal bilgiler Öğretiminde Değer Eğitimi Yaklaşımlarının Öğrencilerin Sorumluluk Değerini Kazanma Düzeyine etkisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). *Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- Akyol, A. K., ve Hamamcı. (2005). İlköğretimde ve Lisede Çocukları Okuyan Anne Babaların Aile Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(29), 37-49. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200530> adresinden alındı
- Akyüz, Y. (2001). *Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Alesina, A., ve Giuliano, P. (2007). The Power of the Family. *Journal of Economic Growth, Springer*, 15(2), 93-125. doi:10.3386/w13051
- Alkan, E. Ö. (2018). Aile parçlanması çocuğun okul başarısı üstüne etkisi. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 4(5), 167-225. doi:10.31765/karen.438376
- Arslan, M., ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*(171), 100-108. http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/171/171/8.pdf adresinden alındı
- Arthur, J., & Mavrogenes, N. (1996). Cognitive and Family-Support Mediators of Preschool Effectiveness. *A Confirmatory Analysis Child Development*, 1119-1140.
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal Değerler ve Geçlik Bir Değerler Sosyolojisi Denemesi*. Ankara: Ankara Siyasi Kitabevi.
- Avcı, R. (2006). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Adana.
- Aydın, M. (2003). Gençliğin Değer Algısı. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 124-144. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/302603> adresinden alındı.

- Aykaç, N., ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının değerlendirilmesi. *Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu(343-361)*. Ankara: Ankara Sim Matbası.
- Bağcı, C. (2013). Anne-Babaların Akılcı Olmayan İnançlarının Aile İşlevi ve Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Gaziantep Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Gaziantep.
- Bahçe, A. (2010). Hayat Bilgisi Öğretiminde Değer Kazandırılma Düzeylerinin Öğretmen Görüşüne Göre Düzenlenmesi. *Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Barth, J., & Shermis. (1991). *Elementary and Junior High/Middle School Social Studies Curriculum*. Lanham: University Press of America.
- Barth, J., & Demirtaş, A. (1997). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi Kaynaklar, Üniteler*. Ankara: Yök Dünya Bankası Milli Eğitimi Geliştirme Projesi.
- Başaran, F., ve Kunduroğlu, T. (2010). 4. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Öğretim Programıyla Bütünleştirilmiş “Değerler Eğitimi” Programının Etkililiğinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Ankara.
- Bayırlı, H. (2018). Hayat bilgisi bağlamında değerler eğitimi: Aile birliğine önem verme değeri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Sakarya.
- Bektaş, M., ve Karadağ, B. (2013). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Yardımlaşma Değerine Yönelik Geliştirdikleri Metaforların İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(8), s. 271-286. doi:10.7827/TurkishStudies.5105
- Bektaş, M., Okur, A., ve Karadağ, B. (2014). İlkokul ve Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinde Metaforik Algı Olarak Kitap. *Türk Kütüphaneciliği*, 28(2), 154-168. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/2416/2372> adresinden alındı
- Beldağ, A. (2012). İlköğretim Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). *Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, 29. Erzurum.
- Berber, S. (2019). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Öğretimine İlişkin Öğrencilerin Oluşturduğu Öğrencilerin oluşturduğu Metaforların İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Çanakkale.
- Bilgili, A. S. (2006). *Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler*. (İ. H. Demircioğlu, Dü.) Ankara: Pegem Yayınları.
- Bilgin, M. (1990). Ankara Merkez İlçelerindeki Ortaokullarda Okul ve Ailenin İşbirliği ve Sorunları. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1991). *Genel Öğretim Bilgisi, İlk ve Orta Dereceli Okul Öğretmenleri İçin Öğretimde İlke, Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Kadioğlu.

- Bushfield, S. (2004). Fathers in Prison: Impact of Parenting Education. *The Journal of Correctional Education*, 55(2), 139-147.
- Ceylan, A. (2016). Aile kavramına yönelik metaforik algıların belirlenmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Çelenk, S. (2003). Okul Başarısının Ön Koşulu: Okul Aile Dayanışması. *İlköğretim Online*, 2(2), 28-34. <http://www.ilkogretim-online.org.tr> adresinden alındı
- Çeliksoy, R. B. (2019). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimi algılarının metafor yoluyla tespit edilmesi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*). Erzurum Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Çetin, K. (2010). Türk Eğitim Tarihinde Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgilerin Tarihsel Süreci. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1-2), 164-185. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/31872> adresinden alındı
- Davey, L. (2009). *The application of case study evaluations* (Cilt 8). (T. Gökçek, Çev.) Elementary Education Online.
- David, N., & Richard, D. (1987). *Elementary and Middle school studies*. New York: Random House.
- Dikbaş, Y. (2008). Öğrenme Stratejilerinin Öğretiminin ve Ders işlenişinde Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi. (*Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Dikeçligil, F. B. (2012). Aileye Dair Kabullerin Ezber Bozumu". *Muhafazakar Düşünce*, 8(31), 43-45. https://www.muhamazakar.com/sayi/31-sayi-medeniyetin-temel-kurumu-aile_8bf594 adresinden alındı
- Dönmezer, S. (1994). *Toplumbilim*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Egüz, Ş., ve Kesten, A. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Öğrencilerinin Sosyal Medya Algılarının. 7(3), 219-240. doi:10.30703/cije.403147
- Erdem, A. R. (1996). *Nasıl bir insan tipi yetiştirmeli*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erdem, A. R. (2003, Ekim). Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72. <https://ded.dem.org.tr/gorsel/pdf/ded-4-makale-3.pdf> adresinden alındı
- Feyzioğlu, S., ve Kuşcuoğlu, C. (2011). Tek Ebeveynli Aileler Araştırması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 26(26), 97-110. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/198025> adresinden alındı
- Fichter, J. (2012). *Sosyoloji nedir çev. Nilgün Çelebi*. (N. Çelebi, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçe, B. (2007). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş Kitabevi.
- Gömlüksiz, M., ve Cüro, E. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 96-134. www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/download/1299/648/ adresinden alındı

- Guterk, G. (2011). *Eğitimde Felsefi ve İdeolojik Yaklaşımlar*. (N. Kale, Çev.) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gündem, S. (1995). Sosyal Bilgiler Öğretimine Genel Bir Bakış İlköğretim Kurumlarında Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Sorunları. *Türk Eğitim Derneği 13. Öğretim Toplantıları Bildirileri* (s. 22-33). Ankara: Türk Eğitim Derneği Öğretim Dizisi.
- Gündüz, M. (2005). *Ahlak Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Halstead, J., & Taylor, M. (1996). Learning and teaching about values : A Review of Recent Research. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202. doi:10.1080/713657146
- Hertzberg, H. (1981). *Sosyal studies reform 1880-1980*. Social Science Education Consortium Inc.
- Huberman, M., & Miles, M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. Thousand Oaks: Sage.
- İçli, G. (1997). Aile Araştırmalarında Yöntem ve Yaklaşımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, 59-68. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/394733> adresinden alındı
- İnan, S. (2014). *Sosyal Bilgiler Eğitime Giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- İnandı, Y. (2008). *Okula Toplumsal Katılım Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kan, Ç. (2010). ABD'de ve Türkiye'de Sosyal Bilgilerin Tarihsel Gelişimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 663-672. <http://www.gefad.gazi.edu.tr/tr/download/article-file/77044> adresinden alındı
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi ve Değerler Eğitimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 40(187), 138-145. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442731> adresinden alındı
- Kantekin, S. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilgiler, Tarih ve Coğrafya Kavramlarıyla İlgili Metaforik Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Trabzon.
- Karaali, G. (2019). Aile Danışmanlığı Alan Çiftlerin Evlilik Anlatılarının Metaforlar Bağlamında İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi, Cerrahpaşa Eğitim Enstitüsü*. İstanbul.
- Karapınar, B. Ç. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının doğa eğitimi hakkında metaforik algıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Aksaray.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (Cilt 10. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B., ve Ersoy, F. (2010). Geleneksel Sınıflarda Sosyal Bilgiler Dersinde Zaman İçinde Bilim Ünitesinde Aktif Öğrenme Yönteminin Öğrenci Başarısı ve Tutumu Üzerine Etkisi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 92-103. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/260261> adresinden alındı

- Kayhan, N., ve Yıldırım, E. (2014). Türkiye ve Avrupa Birliği'ne Üye Bazı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Eğitim Programlarının İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(3), 79-95. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mersinefd/issue/17395/181831> adresinden alındı
- Kılcan, B. (2013). Sosyal Bilgiler Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Kılcan, B. (2017). *Metaforlar ve Eğitimde Metaforik Çalışmalar İçin Bir Uygulama Rehberi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Kılcan, B., ve Akbaba, B. (2013). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Kültürel Mirasa Duyarlılık Değerine İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi. 5(3). <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423939239.pdf> adresinden alındı
- Kılcan, B., ve Akbaba, B. (2018). Sosyal bilgiler öğretim programında yer alan dayanışma değerine ilişkin öğrenci algılarının incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 22(1), 185-210. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/453721> adresinden alındı
- Kılıç, E. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Animasyonlarla Değerler Eğitiminin Etkililiği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sivas.
- Kılıçoğlu, G., Özdemir, S. M., ve Sarpkaya, G. (2009). *Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretmen Yeterlikler*. (M. Safran, Dü.) Ankara: Pegem Akademi.
- Kınacı, M. K. (2018). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine Ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlere Yönelik Görüşleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Elazığ.
- Koç, E. S. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen ve Öğretmenlik Mesleği Kavramlarına İlişkin Metaforik Algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 44-72. doi:10.17679/iuefd.79408.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2010). *Metaforlar Hayat Anlam ve Dil*. (G. Y. Demir, Çev.) İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2015). *Metaforlar, hayat, anlam ve dil*. (G. Y. Demir, Çev.) İstanbul: İtthaki Yayınları.
- MEB. (2018). *MEB-Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Meder, M. (2005a). *Mesleklere Göre Aile Yapısı*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Meder, M. (2005b). *Mesleklere Göre Yapısı*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Meder, M. (2005c). *Mesleklere Göre Aile Yapısı*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Meder, M. (2005d). *Mesleklere Göre Aile Yapısı*. Ankara: Aziz Andaç Yayınları.
- Merdivan, E. (2007). Farklı Metafor Kullanımlarının Hipermetin Öğrenimine Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6–7. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: [MEB].
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim Programı ve Kılavuzu (4. ve 5. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı [MEB].
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor*. (G. Bulut, Çev.) İstanbul: BZD Yayıncılık.
- Morgan, G., ve Çelikten, M. (2005). Kültür ve Öğretmen Metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219352> adresinden alındı
- Mortorella, P. (2002). *Teaching Social Studies In Middle and Secondary School*. United States: Pearson Merrill Prentice Hal.
- Mortorella, P., Bolick, & Beal. (2002). *Teaching Social Studies In Middle*. United States: Pearson Merrill Prentice Hal.
- Münire, E., ve Tarihsiz. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Naylor, D., & Diem, R. (1987). *Elementary and Middle School Social Studies*, Random House. New York: Random House.
- Ozankaya, Ö. (1984). *Aile Kurumu*. İstanbul: Telkin Yayınları.
- Özalp, R. (1857-1923). *Milli Eğitimle İlgili Mevzuat*. Ankara: Millî eğitim basımevi.
- Özarı, S. (2019). ailelerin modernleşme ve şehirleşme bağlamında yeni aile kimliği oluşturma süreci. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. *Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Ankara.
- Özdaş, F. (2013). Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. *Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. Elazığ.
- Özdemir, N. (2009). *Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirilmesi*. (M. Safran, Dü.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özkalp, E. (1998). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (1998a). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (1998b). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkalp, E. (2008a). *Toplum ve Toplumsal Yapı. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

- Özkalp, E. (2008b). *Aile Kurumu. Davranış Bilimlerine Giriş*. Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, R., ve Soylu, A. (2014). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Benimsediği Temel İnsani Değerler. *Turkish Studies*, 9(2), 1253-1265. doi:10.7827/TurkishStudies.6418
- Özmen, C. (2011). Sosyal Bilgiler Dersinde Yansıtıcı İnceleme Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 61-68. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/219556> adresinden alındı
- Öztürk, C. (2005). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Öztürk, C. (2012). *Sosyal bilgiler: toplumsal yaşama disiplinlerarası bir bakış, Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., ve Otluoğlu, R. (2002). Sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15(15), 173-182. doi:<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2142>
- Öztürk, Ç. (2007). Sosyal Bilgiler, Sınıf ve Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının “Coğrafya” Kavramına Yönelik Metafor Durumları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 56. http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt8Sayi2/JKEF_8_2_2007_55_69.pdf adresinden alındı
- Öztürk, N. (2017). Üniversite öğrencilerinin algıladıkları aile iklimi ve anne babaya bağlanma biçimleri özgüven düzeyleri. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences*, 3(1), 9-22. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/312684> adresinden alındı
- Piaget, J. (2013). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. (İ. Yergüz, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Poggenpoel, M., & Myburgh, C. (tarih yok). *The researcher as research instrument in educational*. A: Research instrument. Education.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/256272> adresinden alındı
- Sağlam, H. İ. (2013). Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Aile Birliğini Önemseme Düzeylerinin İncelenmesi. *Çağın Sorunları Karşısında Eğitim Sempozyumu Kitabı*, 363-388. Erzurum: Bayburt Üniversitesi Yayınları. <https://toad.halileksi.net/olcek/aile-birligini-onemseme-olcegi-aboo> adresinden alındı
- Sağlam, H. İ. (2017). *Bir Değer Eğitim Merkezi Olarak Aile*. Ankara: Pegem Akademi. doi:DOI 10.14527/9786052411308
- Sezgin, K., ve Erjem, Y. (1994). *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atilla Kitabevi.
- Shuell, T. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practice*, 29(2), 102-108. doi:10.1080/00405849009543439
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sönmez, V. (2005). *Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Suh, B. K., & Traiger, J. (1999). Teaching Values Through Elementary Social Studies and Literature *Cirrivulum. Education*, 119(4), 723-727. <https://www.questia.com/library/journal/1G1-55409996/teaching-values-through-elementary-social-studies> adresinden alındı
- Şahin, T., ve Öztürk, C. (2011). *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları Japonya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şen, B., ve Demirkan, Y. (5-7 Kasım 2018). "Türkiye'de Aile Eğitimi ve Yerel Yönetimler/Sivil Toplum Örgütleri İçin Uygulamalı Bir Model Önerisi". *V. Aile Şurası Destek Hizmetleri Bildirileri*. Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Şen, B., Demirkan, Y., Ertekin, ve Sezgin. (2008). "Türkiye'de Aile Eğitimi ve Yerel Yönetimler/Sivil Toplum Örgütleri İçin Uygulamalı Model Önerisi". *Aile Şurası "Aile Destek Hizmetleri" Bildirileri* (s. Ankara Bilim Serisi No:37). Ankara: Afşaroğlu Matbaası.
- Şeyihoğlu, A., ve Gencer, G. (2011). Hayat Bilgisi Öğretiminde "Metafor" Tekniğinin Kullanımı. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 8(3), 83-110. <https://docplayer.biz.tr/10189622-Hayat-bilgisi-ogretiminde-metafor-tekniginin-kullanimi.html> adresinden alındı
- Şimşek, H., ve Yıldırım, A. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Taylor, W. (1984). *Metaphors of Education*. London: Heineman Educational Books Ltd.
- Tezcan, M. (2011). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tezgel, R. (2004). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında İnsan Hakları ve Değer Eğitimi*. Ankara: Araştırma Yayıncılık.
- Turan, R., Ulusoy, K., ve Silah. (2006). *Eğitim, Değerli bir kavram olarak 'Değer ve Değerler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, R., ve Ulusoy, K. (2011). *Farklı Yönleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Turan, R., ve Ulusoy, K. (2016). *Değerler Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tünkler, V. (2013). Vatandaş ve demokrasi eğitimi alanında yer alan soyut kavramların, becerilerin ve değerlerin öğrencilere kazandırılmasına ilişkin metaforik bir yaklaşım. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Veysel, S. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Walter, P. (2001). *Social Studes in Elementry Education*. United States: Merill Prentice Hall.
- Yalçın, G. (2018). Ortaokul öğrencilerin demokratik vatandaş kavramına yönelik bakış açılarının metafor yoluyla incelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.

- Yapıcı, Ş. (2010). Türk Toplumunda Aile ve Eğitim İlişkisi. *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 1546-1564. doi:dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.1495
- Yaşar, Ş., ve Girmen, P. (2012). “İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 13-23. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160803> adresinden alındı
- Yazıcı, E. (2019). Aile Değerleri İle Aile Yılmazlığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). *İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü*. İstanbul.
- Yazıcı, M. (2014). Değerler Ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-223. doi:10.18069/fusbed.10221
- Yel, S., ve Aladağ, S. (2009). *Sosyal Bilgilerde Değerlerin Öğretimi*. (M. Safran, Dü.) Ankara: Pegem Akademi.

EKLER

Ek 1:Araştırma İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.20049288
Konu : Araştırma izni

15.10.2019

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 2017/25 nolu Genelgesi.
b) 27.09.2019 Tarihli ve E.99466 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Muhammet Mustafa AKÇAY'ın "Sosyal Bilgiler Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Aile Birliğine Önem Verme Değerinin Metaforlar Yoluyla İncelenmesi" konulu tez çalışması kapsamında Müdürlüğümüze bağlı özel ve resmi ortaokullarda öğrenim gören Sosyal Bilgiler öğrencilerine uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Turan AKPINAR
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek:

Uygulama araçları (1 sayfa)

Dağıtım:

Gereği:

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Bilgi:

B Planı İlçe MEM

Adres: Alparslan Türkeş cad. Emniyet Mah.4/A
Yenişehir/ANKARA
Elektronik Ağ: ankara.meb.gov.tr
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Bilgi için: Ayşe ARDA

Tel: 0 (312) 212 36 00
Faks: 0 (312) 221 02 16

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 6678-bb16-3b31-988e-5e09 kodu ile teyit edilebilir.

Ek 2:Anket Formu

Değerli Katılımcılar;

Sizlerle yürüteceğimiz bu çalışmada;

Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan aile birliğine önem verme değerine yönelik metaforlar(mecazlar) yoluyla veri toplamak amacıyla oluşturulmuş form yer almaktadır. Bu form, sizlerin sosyal bilgiler öğretim programında yer alan aile birliğine önem verme değeri hakkındaki düşüncelerinizi belirlemek için hazırlanmıştır ve hiçbir suretle başka bir amaç için kullanılmayacaktır. Formda yer alan değere ilişkin metafor(bir ilgi ve benzetme sonucu gerçek anlamından başka anlamda kullanılan söz) oluşturmanız ve neden o metaforu oluşturduğunuza yönelik gerekçenizi formda yer alan "Çünkü" kısmına yazmanız istenmektedir. Size verilen form üzerinde adınızı yazmayınız. Forma sınıfınızı ve şubenizi yazmanız yeterli olacaktır

İlgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Muhammet Mustafa AKÇAY

Metafor Yoluyla Aile Birliğine Önem Verme Değerine İlişkin Veri Toplama Formu

(Canlı ya da cansız metaforlar oluşturabilirsiniz)

Aile Birliğine önem verme..... gibidir/benzer.

Çünkü;.....

.....

.....

.....

.....

ÖZGEÇMİŞ

Muhammet Mustafa AKÇAY; 20.07.1990'da İzmir 'in Tire ilçesinde doğdu. İlk ve ortaöğretimini Tire'de 4 Eylül İlköğretim okulunda tamamladı. Lise öğrenimini de Şehit Albay İbrahim Karaoğlanoğlu lisesinde tamamladı. Lisans öğrenimini ise Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünü bitirdi (2015). Ardından Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilgiler eğitim alanında yüksek lisansa başladı (2017).